

«Σχολή Κοινωνικών Επιστημών»

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών

«Εγκληματολογικές και Ποινικές προσεγγίσεις της διαφθοράς, του οικονομικού και του οργανωμένου εγκλήματος»

Διπλωματική Εργασία

«Ο ρόλος των ειδικών ανακριτικών πράξεων στη διαλεύκανση του Οργανωμένου Εγκλήματος και η νομοθετική εξέλιξή του»

»

«Δέσποινα Ποργιάζη»

Επιβλέπων καθηγητής: «Γεώργιος Κοντογεώργης»

Θεσσαλονίκη, «Ιούνιος» «2024»

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του φοιτητή («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Ο συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

***«Ο ρόλος των ειδικών ανακριτικών πράξεων στη διαλεύκανση του
Οργανωμένου Εγκλήματος και η νομοθετική εξέλιξή του»»***

«Δέσποινα Ποργιάζη»

Επιτροπή Επίβλεψης Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπων Καθηγητής:

«Γεώργιος Κοντογεώργης»

«Μέλος ΣΕΠ ΕΑΠ»

Συν-Επιβλέπων Καθηγητής:

«Αλέξανδρος Τσαγκαλίδης»

«Μέλος ΣΕΠ ΕΑΠ»

Θεσσαλονίκη, «Ιούνιος» «2024»

«Ευχαριστίες»

Με την παρούσα εργασία οριστικοποιείται πλέον μία σημαντική διαδρομή σπουδών, η οποία με τις γνώσεις και τις πληροφορίες που μου προσέφερε σε θέματα που αφορούν εγκλήματα της διαφθοράς, του οικονομικού, αλλά και του οργανωμένου εγκλήματος συνέβαλλε κατά πολύ στη διεύρυνση της κριτικής μου σκέψης σε ζητήματα που μέχρι πρότινος δεν είχα τη δυνατότητα να αναλύσω και να αξιολογήσω, με επιστημονικό τρόπο. Αναμφίβολα έχω να δηλώσω ότι, όλη αυτή η εμπειρία γνώσεων και πληροφοριών που μέχρι τώρα αποκτήθηκε βελτίωσε αφενός τον τρόπο σκέψης μου γενικότερα και αφετέρου τον τρόπο σκέψης μου ειδικότερα σε θέματα που αφορούν κυρίως το οικονομικό και το οργανωμένο έγκλημα. Επίκαιρα ζητήματα που απασχολούν την κοινωνία μας.

Για την εκπόνηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον Επιβλέπων Καθηγητή κο. Γεώργιο Κοντογεώργη για την αμέριστη συμπαράστασή του καθ' όλη τη διάρκεια του συγγραφικού έργου, καθώς και με τις κατευθυντήριες οδηγίες του, συντέλεσε στο συνολικό αποτέλεσμα, όπως επίσης και στον Συν-Επιβλέπων Καθηγητή, κο. Αλέξανδρο Τσαγκαλίδη, για τη δική του συμβολή.

Περίληψη

Τις τελευταίες δεκαετίες, το οργανωμένο έγκλημα συνιστά ένα φαινόμενο το οποίο έχει προξενήσει παγκόσμιο ενδιαφέρον και αδιαμφισβήτητα θα εξακολουθήσει να διεκδικεί προσοχή, αφού σε αυτό εντυπώνονται όλες οι αλλαγές στην πρόοδο του εγκλήματος. Η παρούσα διπλωματική εργασία, ασχολήθηκε εκτενώς με την αντιμετώπισή του διαμέσου των ειδικών ανακριτικών πράξεων επισφραγίζοντας αυτή σε πέντε κεφάλαια.

Ειδικότερα, στο πρώτο κεφάλαιο, διασαφηνίστηκε η εννοιολογική προσέγγιση και ο ορισμός του οργανωμένου εγκλήματος, η φύση του κυρίως μέσα από τις θεωρητικές απόψεις των δύο κορυφαίων εγκληματολόγων Chambliss και Sutherland καθώς και η ιστορική εξέλιξή του τόσο εγχώρια όσο και διεθνώς.

Εν συνεχεία, στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύθηκαν και εξετάστηκαν επιμελώς οι προϋποθέσεις που υφίστανται στο Κρατικό-Εταιρικό και στο έγκλημα του Λευκού Κολάρου καθώς και η σχέση ταύτισης αυτών με το Οργανωμένο Έγκλημα.

Έπειτα, στο τρίτο κεφάλαιο, το ενδιαφέρον επικεντρώθηκε στο νομικό πλαίσιο της καταπολέμησης του Οργανωμένου Εγκλήματος στην Ελλάδα πριν την καθιέρωση του Νόμου 2928/2001. Σημείο εκκίνησης στον τομέα της αντεγκληματικής πολιτικής συνιστά η «Σύμβαση του Παλέρμο» στην καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος σε διεθνικό επίπεδο ενώ ο ν. 2928/2001, ο οποίος υπάγεται στη βούληση του νομοθέτη αφορά στην προσαρμογή της έννομης τάξης στις ευρωπαϊκές και διεθνείς πολιτικές ασφάλειας. Επίσης, εκτενής αναφορά έγινε, στην εννοιολόγηση της εγκληματικής οργάνωσης κατά το άρθρο 187 Π.Κ., στη συγκρότησή της και στην εισαγωγή των μελών σε αυτή, στη διεύθυνση της, στη σύσταση συμμορίας αλλά και στη διαφορά της από την εγκληματική οργάνωση.

Κατόπιν, στο τέταρτο κεφάλαιο, επισημάνθηκε η εννοιολογική προσέγγιση των ειδικών ανακριτικών πράξεων, η κατηγοριοποίηση αυτών κατά το άρθρο 254 Κ.Π.Δ. ήτοι η συγκαλυμμένη έρευνα, η ανακριτική διείσδυση και ο διαχωρισμός της από την αστυνομική παγίδευση, οι ελεγχόμενες μεταφορές, η άρση του απορρήτου του περιεχομένου των επικοινωνιών, η καταγραφή δραστηριότητας ή άλλων γεγονότων εκτός κατοικίας με συσκευές ήχου ή εικόνας ή με άλλα τεχνικά μέσα, και η συσχέτιση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Εν κατακλείδι, στο πέμπτο κεφάλαιο, αποτυπώθηκε η διαδικασία και οι προϋποθέσεις διενέργειας των ειδικών ανακριτικών πράξεων κατά το άρθρο 254 του Κ.Π.Δ και πιο συγκεκριμένα η συνδρομή σοβαρών ενδείξεων, η αποτελεσματικότητα και ο ρόλος των

ειδικών ανακριτικών πράξεων, η έκδοση ειδικά αιτιολογημένου βουλεύματος, η χρήση πληροφοριών που αποτυπώθηκαν από τις ειδικές ανακριτικές πράξεις και ολοκληρώθηκε με τις διευκρινήσεις επί του άρθρου 254 Κ.Π.Δ.

Λέξεις – Κλειδιά

Οργανωμένο, Σύμβαση Παλέρμο, ειδικές ανακριτικές πράξεις

Abstract

In recent decades, organized crime has been a phenomenon that has aroused global interest and will undoubtedly continue to demand attention, since all the changes in the progress of crime are imprinted on it. This diplomatic work dealt extensively with his treatment through special investigative acts, sealing it in five chapters.

In particular, in the first chapter, the conceptual approach and definition of organized crime, its nature mainly through the theoretical views of the two leading criminologists Chambliss and Sutherland, as well as its historical development both domestically and internationally, were clarified.

Then, in the second chapter, the conditions that exist in State-Corporate and White Collar crime were analyzed and thoroughly examined, as well as the relationship of their identification with Organized Crime.

Then, in the third chapter, the interest was focused on the legal framework of the fight against Organized Crime in Greece before the establishment of Law 2928/2001. The starting point in the field of anti-crime policy is the "Palermo Convention" in the fight against organized crime at a transnational level, while Law 2928/2001, which is subject to the will of the legislator, concerns the adaptation of the legal order to European and international security policies. Also, extensive reference was made to the conceptualization of the criminal organization according to article 187 of the Criminal Code, to its formation and the introduction of members to it, to its management, to the establishment of a gang and also to its difference from a criminal organization.

Then, in the fourth chapter, the conceptual approach of special investigative acts was pointed out, their categorization according to article 254 C.P.D. namely, undercover investigation, investigative infiltration and its separation from police entrapment, controlled transfers, declassification of the content of communications, recording of activity or other events outside the residence by audio or video devices or by other technical means, and the association of personal data.

In conclusion, in the fifth chapter, the procedure and conditions for carrying out the special investigative acts according to article 254 of the Criminal Code and more specifically the presence of serious evidence, the effectiveness and the role of the special investigative acts, the issuance of a specially justified parliament, the use of information captured by the special investigative acts and completed with the clarifications on article 254 C.P.D.

Keywords

Organized, Palermo Convention, special investigative acts

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	v
Abstract.....	vii
Περιεχόμενα.....	ix
Συνοτομογραφίες & Ακρωνύμια.....	xi
Πρόλογος.....	xii
1. Ορισμός και Εξέλιξη του Οργανωμένου Εγκλήματος σε Διεθνικό Επίπεδο.....	14
1.1 Εννοιολογική προσέγγιση του Οργανωμένου Εγκλήματος και ο ορισμός του.....	14
1.2 Προσπάθειες ορισμού του οργανωμένου εγκλήματος σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο.....	16
1.3 Θεωρητικές Προσεγγίσεις του Οργανωμένου Εγκλήματος.....	18
1.3.1 Αντίληψη και θέση του Τσάμπλιν.....	18
1.3.2 Αντίληψη και θέση του Sutherland.....	20
1.3.3 Η θεωρία της διαφορικής συναναστροφής.....	21
1.3.4 Η θεωρία των εγκληματικών δικτύσεων.....	23
1.4 Η ιστορική εξέλιξη του οργανωμένου εγκλήματος.....	24
1.4.1 Η Ιστορική εξέλιξη του Οργανωμένου εγκλήματος διεθνώς.....	24
1.4.2 Η Ιστορική εξέλιξη του Οργανωμένου Εγκλήματος στην Ελλάδα.....	26
1.5 Στόχοι και σπουδαιότητα της έρευνας.....	29
2. Προϋποθέσεις Κρατικού-Εταιρικού και Εγκλήματος του Λευκού Κολάρου και η σχέση ταύτισης αυτών με το Οργανωμένο Έγκλημα.....	30
2.1 Προϋποθέσεις του κρατικού-εταιρικού εγκλήματος.....	30
2.2 Προϋποθέσεις Εγκλήματος του Λευκού Κολάρου.....	33
2.3 Η σχέση ταύτισης μεταξύ Οργανωμένου, Κρατικού-Εταιρικού και Λευκού Κολάρου Εγκλήματος.....	36
3. Νομοθετική Προσέγγιση και διεθνική εξέλιξη του Οργανωμένου Εγκλήματος.....	40
3.1 Νομικό πλαίσιο αντιμετώπισης του ΟΕ πριν τη θέσπιση του Ν. 2928/2001.....	40
3.2 Η Σύμβαση του Παλέρμο.....	42
3.3 Ποινική αντιμετώπιση του ΟΕ σύμφωνα με το άρθρο 187ΠΚ.....	44
3.3.1 Συγκρότηση και ένταξη ατόμου σε εγκληματική οργάνωση.....	46
3.3.2 Η διεύθυνση οργάνωσης.....	48
3.3.3 Το Έγκλημα της Συμμορίας.....	49
3.3.4 Συναφείς περιπτώσεις.....	49
4. Ειδικές Ανακριτικές Πράξεις.....	51
4.1 Η εννοιολογική προσέγγιση των ειδικών ανακριτικών πράξεων.....	51
4.2 Τα είδη των ειδικών ανακριτικών πράξεων κατά το άρθρο 254 Κ.Π.Δ.....	54
4.2.1 Η συγκαλυμμένη έρευνα.....	54
4.2.2 Η έννοια της ανακριτικής διείσδυσης και ο διαχωρισμός της από την αστυνομική παγίδευση.....	55
4.2.3 Οι ελεγχόμενες μεταφορές.....	58
4.2.4 Η άρση του απορρήτου του περιεχομένου των επικοινωνιών.....	58
4.2.5 Η καταγραφή δραστηριότητας ή άλλων γεγονότων εκτός κατοικίας με συσκευές ήχου ή εικόνας ή με άλλα τεχνικά μέσα.....	61
4.2.6 Η συσχέτιση ή ο συνδυασμός δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.....	61
5. Ο ρόλος της διαδικασίας διενέργειας των Ειδικών Ανακριτικών Πράξεων.....	62
5.1 Διαδικασία και προϋποθέσεις διενέργειας των ειδικών ανακριτικών πράξεων.....	63
5.2 Η αποτελεσματικότητα και ο ρόλος των ειδικών ανακριτικών πράξεων.....	64
5.3 Η Συνδρομή σοβαρών ενδείξεων.....	66
5.4 Η έκδοση ειδικά αιτιολογημένου βουλεύματος.....	67
5.5 Η χρήση των πληροφοριών που αποκτήθηκαν από τις ειδικές ανακριτικές πράξεις.....	68
5.6 Διευκρινήσεις επί του άρθρου 254 ΚΔ.....	70

Επίλογος Εργασίας.....	73
Βιβλιογραφία.....	76

Συντομογραφίες & Ακρωνύμια

Α.Π.Δ.Π.Χ.	Ανεξάρτητη Αρχή της Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα
αρθ.	Άρθρο
Ε.Ε.Ε.	Ευρωπαϊκή εντολή έρευνας
Η.Π.Α	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
Κ.Π.Δ.	Κώδικας Ποινικής Δικονομίας
Ν.	Νόμος
Ο.Ε.	Οργανωμένο Έγκλημα
Ο.Η.Ε	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
παρ.	παράγραφος
Π.Κ.	Ποινικός Κώδικας
ΠοινΧρ	Ποινικά Χρονικά

Πρόλογος

Το οργανωμένο έγκλημα συνιστά ένα σύνθετο κοινωνικό φαινόμενο το οποίο απασχολεί συνεχώς τη διεθνή κοινότητα. Το κέρδος και το γιγάντιο οικονομικό όφελος που προσπορίζεται από την απασχόλησή της με την εν λόγω μορφή εγκληματικής δράσης σε σχέση με τα τεράστια οικονομικά εισοδήματα που το οργανωμένο έγκλημα έχει στην κατοχή του για την πραγματοποίηση της δραστηριότητάς του και τη συνεχή τεχνολογική εξέλιξή του, συντελούν διαρκώς στη βελτίωσή του (Σταμούλη, 2016: 1194).

Επακόλουθο, της απασχόλησης της διεθνούς κοινότητας, με το οργανωμένο έγκλημα αποτελεί ο μεγάλος όγκος πληροφοριών και βιβλιογραφικών πηγών που σκιαγραφούν τα δομικά γνωρίσματα αυτού του φαινομένου. Η ανάλυση ενός ζητήματος όπως το οργανωμένο έγκλημα και η εξέταση της έννοιας του, κυρίως στην ιστορική του διάσταση, αποδίδει μια γενικότερη εικόνα για το μέγεθος αλλά και για τις αντινομίες των εννοιών που ερμηνεύονται κατά διαστήματα στον όρο οργανωμένο έγκλημα καθώς και για την απόδοση πληροφοριών για το πώς κάποιοι παράγοντες είτε πολιτικοί είτε κοινωνικοί επηρεάζουν τις απόψεις για το φαινόμενο αυτό.

Οι εγκληματολογικές μελέτες γύρω από το οργανωμένο έγκλημα, ήταν ήδη γνώριμες, πριν την Σύμβαση του Παλέρμο και για το λόγο αυτό αποπειράθηκαν μικρού βεληνεκούς συμπράξεις μεταξύ κρατών, για την καταπολέμησή του. Ωστόσο, αυτές οι σπασμωδικές ενέργειες δεν επέφεραν ουσιαστική λύση ήτοι την αποδοχή ενός κοινού ορισμού του μέχρι το 2000, όπου συντάχθηκε η Σύμβαση του Παλέρμο.

Με την κατάρτιση της Σύμβασης του Παλέρμο, η παγκόσμια διεθνής κοινότητα τέθηκε ενάντια στη δραστηριότητα του Οργανωμένου Εγκλήματος, προσδίδοντας έναν όμοιο ορισμό, ο οποίος συντέλεσε στην ποινική θεσμοθέτησή του ενώ καθορίστηκαν σημαντικά δικονομικά εργαλεία οι λεγόμενες «ειδικές ανακριτικές πράξεις». Μέτα τη Σύμβαση οι συγκεκριμένες ανακριτικές πράξεις εντάχθηκαν στο εθνικό μας δίκαιο και από τότε θεωρούνται τα πιο σπουδαία εργαλεία που έχουν στα χέρια τους τα διωκτικά όργανα για την αντιμετώπιση της εγκληματικής δράσης (Μυλωνόπουλος, 2000: 113).

Το παρόν πόνημα θα αναδείξει το πολυδιάστατο κοινωνικό φαινόμενο του οργανωμένου εγκλήματος το οποίο βελτιώνεται και αναπαράγεται με σχέσεις αιτιώδους αλληλεξάρτησης, με τις κυρίαρχουσες κοινωνικοοικονομικές και πολιτικές συνθήκες της εκάστοτε εποχής (ΕΛ.ΑΣ. 2020: 1), προβάλλοντας έτσι το φαινόμενο αυτό μέσα από τη συνεχή πορεία της

εξέλιξής του, τις διεργασίες που προκάλεσαν την ποινική διαμόρφωσή του και τα ουσιώδη μέτρα που πάρθηκαν στο πλαίσιο της αντεγκληματικής πολιτικής για τη δραστική αντιμετώπισή του. Ειδικότερα, θα αποτυπώσει κυρίως την ιστορία του οργανωμένου εγκλήματος σε σχέση με τις ειδικές ανακριτικές πράξεις, οι οποίες σύμφωνα με το άρθρο 6 του Νόμου 2928/2001, θεωρούνται οι περιοριστικά απαριθμούμενες δικονομικές πράξεις, οι οποίες διεξάγονται με μεγάλη μυστικότητα επί ορισμένων εγκλημάτων προς πραγμάτωση δικονομικών και κυρίως εγκληματοπροληπτικών σκοπών και θα καταδείξει τον τρόπο τέλεσης των «ειδικών ανακριτικών πράξεων» διαμέσου του κοινωνικού αντίκτυπου της άμεσης επέκτασης του οργανωμένου εγκλήματος, καθώς η μυστικότητα και τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα που το διακρίνουν απαιτούν δρακόντεια μέτρα για την εξιχνίαση και την καταπολέμησή του.

1. Ορισμός και Εξέλιξη του Οργανωμένου Εγκλήματος σε Διεθνικό Επίπεδο

1.1 Εννοιολογική προσέγγιση του Οργανωμένου Εγκλήματος και ο ορισμός του.

Η εμφάνιση του όρου οργανωμένο έγκλημα έλαβε χώρα στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, περίπου το 1920 και αποτεινόνταν σε διάφορες εθνικές ομάδες που διέπρατταν παράνομα εγκλήματα ενώ εννοιολογικά συσχετίζεται με εγκληματικές οργανώσεις οι οποίες δομούνται σύμφωνα με τα πρότυπα της Σικελικής Μαφίας (Ριζάβα, 2012: 87). Τις τελευταίες δεκαετίες μεγάλος αριθμός επιστημόνων, θεωρητικών και ερευνητών έχει ασχοληθεί εκτενώς με τον ανωτέρω όρο (Paoli, & Vander Beken, 2014: 15) λόγω της δραστηριότητας που το οργανωμένο έγκλημα εκδηλώνει ως φαινόμενο. Παρ' όλα αυτά, η εννοιολογική του προσέγγιση καθίσταται ιδιαίτερα εργώδης, μέχρι και σήμερα. Η δυσχέρεια αυτή έγκειται στον ορισμό του ως οργανωμένο και συγκεκριμένα στην αοριστία που προκαλείται σχετικά με τις συγκυρίες που μπορούν να αιτιολογήσουν το χαρακτηρισμό αυτό. Λόγω του ότι, το περιεχόμενο του εν λόγω εγκλήματος δεν είναι ρητά οριοθετημένο (Συμεωνίδου & Καστανίδου, 2006: 865) δικαιολογημένα απουσιάζει ένας αποδεκτός ορισμός. Γι' αυτό κατά καιρούς του αποδόθηκαν πληθώρα ορισμών στην προσπάθεια να το προσεγγίσουν (Paoli, & Beken, 2014: 18). Παρότι στη διεθνή και ελληνική βιβλιογραφία έχει αποτυπωθεί ένας σημαντικός αριθμός ορισμών του οργανωμένου εγκλήματος δεν υφίσταται ένας κοινά παραδεκτός (Hirschfel, 2015: 23-24) κάτι που κατά πάσα πιθανότητα αποδίδεται στην εμπλοκή των έκνομων δράσεων του Ο.Ε με την κυβέρνηση και τους πολιτικούς και στο δεσμό συνύπαρξής τους με τη νόμιμη οικονομία που συνιστά εργώδη την προσδιόρισή τους (Ruggiero, 2000: 64-72). Η προβληματική αυτή που ενίοτε υπήρχε στην εννοιολογική προσέγγισή του είχε ως συνέπεια κάθε κράτος να προσπαθεί να την αντιμετωπίσει διαμέσου θέσπισης νομοθετικών πλαισίων (Στεργιούλης, 2021). Στην επιδίωξη να επιδοθεί η σημασία και η έννοια του, χαρακτηρίστηκε υπό μορφή δικτύων στα οποία τα μέλη έρχονται και παρέρχονται με τα ηγετικά καθήκοντα τους να

υπόκεινται σε αλλαγές, με τους ρόλους τους να μεταβάλλονται κάθε φορά ενώ το σύστημα εξελίσσεται και συνεχίζει (Βιδάλη, 2017: 151).

Σύμφωνα με τον Klaus von Lampe η δυσκολία στην εννοιολογική προσέγγιση του όρου οφείλεται στην ποικιλία των μορφών του, στο πεδίο των δράσεων του, στην εμβέλεια ανάπτυξής του παγκοσμίως και στη διαφορετική άποψη που κάθε χώρα έχει για το οργανωμένο έγκλημα (Von Lampe, 2015: 11). Κατά καιρούς, έχουν αποδοθεί διάφοροι ορισμοί για το οργανωμένο έγκλημα, κάποιιοι από αυτούς έχουν την αντίληψη ότι, η βία και η διαφθορά τίθενται αναγκαία στοιχεία για την απόδοση του ορισμού ενώ άλλοι έχουν την άποψη ότι, η βία και η διαφθορά ενώ αποτελούν στοιχεία που το χαρακτηρίζουν δε θεωρούνται και ως τα απολύτως απαραίτητα. Επιπλέον, πρόβλημα που κατά διαστήματα εντοπίζεται στους ορισμούς είναι ότι πολλοί θεωρούν ως κύριο και βασικό κριτήριο του ΟΕ το οικονομικό όφελος απορρίπτοντας κάθε τι άλλο ενώ άλλοι πιστεύουν ότι απώτερο σκοπός του είναι η δύναμη που αντλεί από την εξουσία και τις πολιτικές επαφές οι οποίες το υποστηρίζουν στην επιδίωξη του κέρδους (Von Lampe, 2016: 7).

Στην Ευρώπη ο όρος οργανωμένο έγκλημα διαλαμβάνεται κυρίως στον τρόπο, στη μέθοδο και στο είδος εκτέλεσης των εγκλημάτων αυτών, τα οποία τελούνται με έναν συγκεντρωτικό και οργανωτικό τρόπο επιδιώκοντας στην αποκόμιση κέρδους κατά κύριο λόγο για τα μέλη της οργάνωσης. Αξιοσημείωτη καθυστέρηση για τη θέσπιση ενός κοινώς αποδεκτού ορισμού του οργανωμένου εγκλήματος υπήρξε και από τη διεθνή κοινότητα αλλά και από την Ευρωπαϊκή Ένωση έτσι ώστε για ένα σχετικά μεγάλο διάστημα, η έννοια του οργανωμένου εγκλήματος να διαφέρει από κράτος σε κράτος και κατά συνέπεια να υπάρχουν διαφορές μεταξύ νομοθετικών πλαισίων (Στεργιούλης, 2021).

Καθοριστικό ρόλο στην εννοιολογική προσέγγισή του, συντέλεσε η ενασχόληση επιφανών εγκληματολόγων ανάμεσα στους οποίους ήταν ο Donald Cressey, ο Vincenzo Ruggiero και ο William Chambliss. Σχετικά με τον πρώτο, το οργανωμένο έγκλημα συνιστά εισαγόμενο φαινόμενο και παρομοιάζει με επιχείρηση που διοικείται από ισχυρά άτομα τα οποία δε φοβούνται να παρανομήσουν για να επιτύχουν τους στόχους τους (Βιδάλη, 2017: 48). Από την άλλη πλευρά, ο William Chambliss, θεωρεί ότι το οργανωμένο έγκλημα αποτελεί ένα φαινόμενο που εξελίσσεται διαμέσου σχέσεων και

δεσμών, υποβοηθώντας κατ' αποκλειστικότητα την ελίτ της κοινωνίας που προσπαθεί με οποιοδήποτε θεμιτό ή αθέμιτο τρόπο να προστατεύει τα συμφέροντά της, δραστηριοποιούμενη μεταξύ νομιμότητας και παρανομίας (Chambliss, 1978: 224). Εκ των πραγμάτων, θεωρεί ότι στο οργανωμένο έγκλημα υπάρχουν σχέσεις αλληλεξάρτησης μεταξύ επιχειρήσεων, εγκληματικών και πολιτικών κύκλων, οι οποίοι διαμέσου της διαφθοράς, ικανοποιούν τα συμφέροντά τους. (Βασιλαντωνοπούλου, 2014: 129).

Άξια λόγου να αναφερθεί υπήρξε και η τοποθέτηση του Vincenzo Ruggiero, σύμφωνα με τον οποίο το οργανωμένο έγκλημα κινείται διαμέσου των εγκληματικών δικτύων, σε πιο χλιαρούς δεσμούς, παρέχοντας ένα βαθμό ρευστότητας στην έρευνα η οποία θα βοηθήσει στην εξάλειψη σημαντικών εγκληματικών οργανώσεων διακίνησης και λαθρεμπορίου (Ruggiero, 2017: 220).

1.2 Προσπάθειες ορισμού του οργανωμένου εγκλήματος σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο

Το πρώτο εγχείρημα εννοιολογικής και νομοθετικής οριοθέτησης του οργανωμένου εγκλήματος, προσδιορίζεται περίπου τον Μάιο του 1973 και ειδικότερα την περίοδο που η Ελβετία και οι Η.Π.Α προχώρησαν σε συμφωνία, για ζητήματα δικαστικής συνδρομής, όπου και αποδόθηκε ο ορισμός της οργανωμένης εγκληματικής ομάδας ως μίας σύμπραξης ατόμων η οποία μέσω αθέμιτων μέσων αποσκοπεί στην αποκόμιση κέρδους και στην απομάκρυνση της ποινικής δίωξης εις βάρος της λόγω των παράνομων ενεργειών της (Καραχάλιος, 2015: 24).

Εν συνεχεία, προς το τέλος 1994, αποφασίστηκε για τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης να υφίσταται κάτι κοινό όσον αφορά τη συγκέντρωση, ανάλυση και εξέταση πληροφοριών για οργανωμένες εγκληματικές οργανώσεις, οπότε για το λόγο αυτό, στη Χάγη της Ολλανδίας, τέθηκαν κάποιες βασικές προϋποθέσεις, από έντεκα (11) ειδικούς σύμφωνα με τους οποίους η δραστηριότητα και η λειτουργία μιας εξεταζόμενης εγκληματικής ομάδας να δύναται να ενταχθεί στο πλαίσιο του οργανωμένου εγκλήματος. Από τις πιο σημαντικές συνιστούν: η σύμπραξη μεταξύ δύο ατόμων και άνω, η χρονική διάρκεια δραστηριοποίησης της συγκεκριμένης ομάδας, η υπόσταση σοβαρών εικασιών

τέλεσης ποινικών αδικημάτων κακουργηματικής φύσεως καθώς και η πραγματοποίηση αξιόλογου οικονομικού κέρδους.

Ταυτόχρονα, στην απόπειρα εννοιολογικής προσέγγισης και οριοθέτησης του οργανωμένου εγκλήματος συνετέλεσε και η συμφωνία Schengen που επικυρώθηκε στην Ελλάδα με τον Ν. 2514/1997, ο οποίος, καθορίζει κύρωση της Σύμβασης εφαρμογής της παραπάνω συμφωνίας ανάμεσα στα ίδια Κράτη-Μέλη. Σε αυτό συνέβαλλε και η σύμβαση της Ευρωπαϊκής Αστυνομικής Υπηρεσίας Europol, η οποία επικυρώθηκε στην Ελλάδα το ερχόμενο έτος, με τον Ν. 2605/1998 «κύρωση της Σύμβασης για την ίδρυση Ευρωπαϊκής Αστυνομικής Υπηρεσίας (Σύμβαση EUROPOL) σύμφωνα με το άρθρο Κ.3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση» (Καραχάλιος, 2015: 26).

Μετέπειτα, το έτος 2000, στο Παλέρμο της Ιταλίας, επικυρώθηκε η Διεθνής Σύμβαση του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών κατά του Διακρατικού Οργανωμένου Εγκλήματος, η λεγόμενη «*Σύμβαση του Παλέρμο*», διαμέσου της οποίας αποδίδεται η έννοια του οργανωμένου εγκλήματος, ακολουθούμενη από τρία σημαντικής σπουδαιότητας πρωτόκολλα. Αδιαμφισβήτητα, πρόκειται για μια αξιόλογη Σύμβαση διότι τα κράτη-μέλη συσκέπτονται και συνδιαλέγονται την οριοθέτηση του ορισμού του οργανωμένου εγκλήματος και διακρίνεται η αληθινή ανάγκη για μια διαφορετική προσέγγιση εξάλειψης του φαινομένου (Χλούπης, 2019: 280).

Προσέτι, αξιόλογη ανάπτυξη για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος καθώς και για τη δικαστική συμβολή σε ενωσιακό επίπεδο, συνέστησε ο θεσμός της Ε.Ε.Ε., η οποία εισήχθη στην εγχώρια νομοθεσία, με τον ν. 4489/2017 «Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας στις ποινικές υποθέσεις εναρμόνιση της νομοθεσίας με την οδηγία 2014/41/ΕΕ και άλλες διατάξεις» και περιθωριοποίησε τα Ευρωπαϊκά Εντάλματα Δέσμευσης και Απόδειξης, συμβάλλοντας έτσι στη συγκέντρωση και στη διευθέτηση οποιουδήποτε αποδεικτικού στοιχείου ανάμεσα στα κράτη μέλη, δυνάμει της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης (Τζαννετής, 2018: 81).

Επιπρόσθετα, δε θα πρέπει να παραβλέπεται πως η υπηρεσία πληροφοριών σε ζητήματα εγκληματικού χαρακτήρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενισχύει με πραγματικό και αποτελεσματικό τρόπο τα κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προσφέροντας σε αυτά αξιόλογα και σημαντικά στοιχεία σχετικά με τις δράσεις των εγκληματιών, όταν αυτό κριθεί απαραίτητο. Επίσης, η Europol έχει τη δυνατότητα να περιγράφει σε μέγιστο

βαθμό τα εγκληματικά προφίλ ατόμων που διαπλέκονται με το έγκλημα, αλλά και να δρα υποστηρικτικά σε ευρείας κλίμακα επιχειρήσεις, με τη συνεργασία των κάθε εθνικών διωκτικών αρχών, προκειμένου να έρθει εις πέρας η σύλληψη σοβαρών και άκρως επικίνδυνων εγκληματιών οι οποίοι διαπράττουν σοβαρά εγκλήματα. Οπότε με αυτόν τον τρόπο, η Europol, συντελεί εμπράκτως στη διασφάλιση της εσωτερικής ασφάλειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Στεργιούλης, 2003: 31). Ανάλογη δράση για τη δραστική καταπολέμηση του συγκεκριμένου φαινομένου συντελεί και η Interpol. (Ορφανός, 2021: 93).

1.3 Θεωρητικές Προσεγγίσεις του Οργανωμένου Εγκλήματος

1.3.1 Αντίληψη και θέση του Τσάμπλις

Κατά τη δεκαετία του 70, οι θεωρητικοί του Οργανωμένου Εγκλήματος κατανόησαν ότι με βάση το κριτήριο της εθνικής καταγωγής των μελών μιας εγκληματικής οργάνωσης δεν μπορεί να στηριχθεί το ΟΕ και αναζήτησαν καινούργιες θεωρητικές για την έρευνα του φαινομένου αυτού. Σημαντική θεωρητική προσέγγιση κρίθηκε η θεωρία του Γουίλιαμ Τσάμπλις, σύμφωνα με τον οποίο το ΟΕ, δε θεωρείται εισαγόμενο αλλά κοινωνικό φαινόμενο που έγκειται σε άτυπα δίκτυα σχέσεων πελατείας - πατρονίας και στη διαφθορά των αντιπροσώπων του κράτους. Πρόκειται για επιχειρήσεις χορήγησης παράνομων προϊόντων και υπηρεσιών, που δραστηριοποιούνται υπό την προστασία η οποία χορηγείται εκ των άνω (Σταμούλη, 2019: 218). Κυρίως, αναφέρεται τόσο σε δίκτυα όσο και σε παράνομες επιχειρήσεις συσχετίζοντας την επεξήγησή του για το Ο.Ε., την επιχειρηματική θεωρία και τη θεωρία των δικτύων. Κατά κύριο λόγο, επικεντρώθηκε, στην εξέλιξη μιας κοινωνιολογικής διασάφησης για το ΟΕ (Chambliss, 1978: 208) επισημαίνοντας ότι τα χαρακτηριστικά της κοινωνικής δομής του πολιτικού και οικονομικού συστήματος είναι αυτά που το κατασκευάζουν και το καθιερώνουν. Σύμφωνα με το πρότυπο της επιχείρησης, η μορφολογία και η δράση της οργάνωσης σχηματίζεται ανάλογα με τις υποχρεώσεις και τις καταστάσεις που δημιουργεί η αγορά των παράνομων προϊόντων, που παράγει ή διακινεί (Σταμούλη, 2019: 218).

Επηρεασμένος από την αμερικάνικη σχολή του νομικού ρεαλισμού ο W.Chambliss ενέμεινε στη διαφορά μεταξύ στο νόμο στη θεωρία και στο νόμο στη πράξη. Έχοντας ως

δεδομένο τη διαφορετική ταξική διαστρωμάτωση και την αλληλεξάρτηση με τον ποινικό νόμο, καταλήγει σε πέντε βασικά σημεία, σύμφωνα με τα οποία:

- ο τρόπος ζωής του κάθε ατόμου επηρεάζει τους κανόνες και τις αξίες της ζωής του.
- οι πολυσχιδείς κοινωνίες απαρτίζονται από μεγάλες ομάδες με κάποιες διαφορές ανάμεσα τους και με ιδιαίτερα ανόμοιους κανόνες.
- το ενδεχόμενο να προστεθεί το κανονιστικό σύστημα μιας ομάδας στο νόμο εναπόκειται από την οικονομική και πολιτική θέση της εκάστοτε ομάδας.
- όσο πιο υψηλή θέση κοινωνικά και πολιτικά κατέχει η κάθε ομάδα τόσο πιο σύντομα ενδέχεται οι απόψεις της να απηχθούν στο νόμο (Βασιλαντωνοπούλου, 2014: 124-125).

Κατά αυτόν το έγκλημα ευνοεί τη θεμελίωση πολιτικών και οικονομικών σχέσεων στις δημοκρατικές και καπιταλιστικές κοινωνίες, θέτοντας έτσι το ζήτημα της διαφορετικής αντιμετώπισης των πράξεων των κατώτερων στρωμάτων εν συγκρίσει με τις πράξεις των ανώτερων στρωμάτων κατά τη διαδικασία εγκληματοποίησης και νομοθέτησης (Βιδάλη, 2013: 184).

Η ανωτέρω άποψη βρίσκει εφαρμογή στην εγκληματική δραστηριοποίηση των ισχυρών καθότι αυτοί έχουν τη δυνατότητα και την ευχέρεια να επηρεάζουν την νομοθεσία προς όφελός τους αλλά και να καταφεύγουν στην παρανομία αποφεύγοντας συστηματικά την ποινική δίωξη. Επιπροσθέτως, η διάπραξη παραβιάσεων πραγματοποιείται κυρίως από επιχειρηματίες κατά τη διάρκεια της επιχειρηματικής τους δραστηριότητας (Chambliss, 1975: 147-167). Ως επί τω πλείστον, τα εγκλήματα των ισχυρών για να ευδοκιμήσουν και να αποκομίσουν κέρδος, υποβοηθούνται από δίκτυα γνωριμιών και συμφερόντων. Η συμβολή του κράτους υποθάλπει την ατιμωρησία των εγκλημάτων τους και τους εξωθεί στη διάπραξη περισσότερων εγκληματικών πράξεων. (Λάζος, 2007: 144-145). Λαμβάνοντας υπόψη τη θεωρία του Chambliss, ότι η κοινωνική θέση, οι διασυνδέσεις και οι επιρροές πολιτικών προσώπων διασφαλίζουν ασφάλεια στις συναλλαγές τους, αποδεικνύεται ο λόγος που το οργανωμένο έγκλημα έχει διεθνή έκταση. Σε αυτό συνέβαλλε κατά πολύ και το ποινικό σύστημα το οποίο αντιμετωπίζει με αυστηρότητα τα χαμηλά κοινωνικά στρώματα διατηρώντας μια στάση εύνοιας και επιείκειας στα ανώτερα κοινωνικά στρώματα.

Κατόπιν έρευνας και μελέτης που διεξήγαγε ο Chambliss ανακάλυψε ένα πρότυπο συνύπαρξης μεταξύ νόμιμων-εγκληματικών επιχειρήσεων, πολιτικού-οικονομικού συστήματος καθώς και αυτών που επιβάλλουν τον νόμο. Επιπλέον, διέκρινε ανικανότητα ανεύρεσης αυτών που παραβαίνουν το νόμο από το ποινικό σύστημα διότι αυτοί οι ίδιοι είναι αντιπρόσωποι του νόμου. Αποτυπώνοντας έτσι, μια σχέση συνύπαρξης ανάμεσα στο κράτος και το έγκλημα, όπου το έγκλημα αναδιαμορφώνεται από την εκάστοτε κυβέρνηση και τους φορείς του κράτους. Προφανώς, η σχέση συνεργασίας μεταξύ ισχυρών και κράτους αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο για την ανάπτυξη και εξέλιξη της παρανομίας. (Βιδάλη, 2013: 184).

Εν τέλει, ο Chambliss οδηγείται στο συμπέρασμα με αυτό του Sutherland ότι το έγκλημα δε λαμβάνει χώρα εξολοκλήρου από τα χαμηλά στρώματα αλλά και από τα υψηλά στρώματα της κοινωνίας, υπερβαίνοντας έτσι τα πλαίσια του ποινικού νόμου (Βασιλαντωνοπούλου, 2014: 132).

1.3.2 Αντίληψη και θέση του Sutherland

Ο Αμερικάνος κοινωνιολόγος-εγκληματολόγος Edwin Sutherland, ήταν αυτός που ώθησε το ενδιαφέρον των εγκληματολόγων προς τα οικονομικά εγκλήματα τα οποία εκτελούνται από πρόσωπα της υψηλής κοινωνίας ενώ έως και τη δεκαετία του 1930 οι εγκληματολόγοι είχαν επικεντρωθεί στο συμβατικό έγκλημα και στην παθολογία του (Sutherland, 1944: 132-133). Ο όρος «εγκλήματα λευκού κολάρου» αποτυπώθηκε από τον Edwin Sutherland προκειμένου να αναφερθεί στα οικονομικά και επιχειρηματικά εγκλήματα. Επισημαίνοντας ότι, η εκτέλεση των εγκλημάτων αυτών υλοποιείται από πρόσωπα της ανώτερης κοινωνικής τάξης, άτομα αξιοσέβαστα στην κοινωνία με υψηλή κοινωνική θέση, κατά τη διάρκεια της εργασίας τους (Charalampous, 2012: 70). Ο Sutherland, μέσα από τη διεξαγωγή έρευνας παρανομιών σε 70 επιχειρήσεις στις ΗΠΑ για τεσσάρων ειδών παραβάσεων νομοθεσίας: της παραπλανητικής διαδικασίας, της εργατικής νομοθεσίας, του αντιμονοπωλιακού δικαίου και διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας πνευματικής ιδιοκτησίας, μόνο το 9% διώχτηκε ποινικά και καταδικάστηκε. Η εγκληματική συμπεριφορά συγκαλύφτηκε διότι οι παραβάτες ήταν επιχειρηματίες οι οποίοι απομυζούσαν σεβασμό από τους νομοθέτες (Sutherland, 1944). Αυτό που κυρίως

χαρακτηρίζει την εγκληματικότητα του λευκού κολάρου είναι οι τεχνικές παραβίασης και η ηθική απαξία. Παρότι, υπάρχουν νόμοι για τη διευθέτηση των παραβάσεων οι ενέργειες που διενεργούνται για την εφαρμογή τους καταδεικνύουν πως προφυλάσσονται αυτοί που έχουν την εξουσία στα χέρια τους και όχι οι κοινοί εγκληματίες (Sutherland, 1944).

1.3.3 Η θεωρία της διαφορικής συναναστροφής

Σύμφωνα με τον Sutherland, το έγκλημα είναι μία συγκρουσιακή διαδικασία στην οποία υπάγεται ο ποινικός νόμος και η ποινή. Η σύγκρουση είναι συνέπεια μιας μεταβαλλόμενης κοινωνίας, που αποσκοπεί στην εξασφάλιση των αξιών και των συμφερόντων της. Επικρατέστερη ομάδα, προβάλλεται αυτή που επιβάλλει τα συμφέροντά της διαμέσου του νόμου. Ωστόσο για να επιλυθεί η σύγκρουση δεν αρκεί η υπερίσχυση της μίας ομάδας απέναντι μίας άλλης αλλά απαιτείται συγχώνευση συμφερόντων και συνεργασίας. Επομένως, *«η αποτελεσματικότητα του νόμου σε σχέση με τη ρύθμιση της παραβατικής συμπεριφοράς θεωρείται από τον E.Sutherland αβέβαιη, στο μέτρο που αυτός αντικατοπτρίζει το σύμβολο της νίκης και της ηγεμονικής κουλτούρας»*. (Βασιλαντωνοπούλου, 2014: 62). Κατά τον Sutherland μια συμπεριφορά αναγνωρίζεται ως εγκληματική από τη στιγμή που θεωρηθεί απειλή κατά τη διαδικασία της σύγκρουσης. (Βασιλαντωνοπούλου, 2014: 62).

Λαμβάνοντας υπόψη, την προσέγγιση του Charles Cooley και τον κοινωνιολογικό όρο της κοινωνικής διαδικασίας (Βασιλαντωνοπούλου, 2014: 63) ο Sutherland οδηγήθηκε στην εκδοχή ενός γενικού θεωρήματος για την εγκληματική συμπεριφορά, τη θεωρία της «διαφορικής συναναστροφής», όπου το έγκλημα μαθαίνεται όταν το άτομο συγχρωτίζεται και αλληλεπιδρά με άλλα άτομα του περιβάλλοντός του κατά την επικοινωνία του με αυτά. (Charalampous 2012: 45). Η εκμάθηση μιας εγκληματικής συμπεριφοράς εμπεριέχει και θεωρητικό και πρακτικό κομμάτι. Το πρακτικό κομμάτι αναπτύσσει τεχνικές τέλεσης του εγκλήματος και το θεωρητικό μέρος συνδέεται με την ανάπτυξη επιθυμιών και κινήτρων. Συνήθως, το άτομο αποκτά συμπεριφορά παραβατική καθότι ο περίγυρος του κατά μεγαλύτερο ποσοστό είναι παραβατικός. (Βιδάλη, 2013: 119). Η κοινή εγκληματικότητα εν συγκρίσει με την εγκληματικότητα του λευκού

κολάρου παρουσιάζει διαφορές στα πρότυπα συμπεριφοράς τα οποία απορρέουν από την ταξική κοινωνική διαστρωμάτωση. Άτομα από χαμηλά κοινωνικά στρώματα αρχίζουν την παραβατική τους συμπεριφορά όταν βρίσκονται σε κατάσταση εξαθλίωσης και κοινωνικού αποκλεισμού. Τις περισσότερες φορές, η εμφάνιση της παραβατικής τους συμπεριφορά αρχίζει μέσα από τη συνεύρεσή τους με συνομήλικους παραβάτες (Sutherland, 1940: 11-12). Από την άλλη οι εγκληματίες του λευκού κολάρου οι οποίοι προέρχονται κυρίως από εύπορες οικογένειες ακολουθούν συγκεκριμένη εγκληματική συμπεριφορά, η οποία είναι τακτική της επιχειρηματικής τους δραστηριότητας. Και στο έγκλημα του λευκού περιλαιμίου και και στο κοινό έγκλημα η διαδικασία της **διαφορικής συναναστροφής** εμπεριέχει το στοιχείο της καινοτομίας, το οποίο διαφαίνεται κατά κύριο λόγο στα εγκλήματα του λευκού κολάρου όπου ενισχύεται από την επίνοια των συνηγώνων υπεράσπισης (Βασιλαντωνοπούλου, 2014: 65). Η διαδικασία της διαφορικής συναναστροφής λειτουργεί ως μηχανισμός στρατολόγησης. Το νόημα είναι ότι σε ένα πολυσύνθετο σχήμα κοινωνικής οργάνωσης, κοινωνικές ομάδες που διαφέρουν, αντιπροσωπεύουν διαφορετικά πρότυπα συμπεριφοράς έτσι ώστε πολλά εκπαιδευτικά μοντέλα να υπόκεινται σε ταυτόχρονη λειτουργία. Η διεργασία διαμέσου της οποίας η συγκρουσιακή αυτή κοινωνική δομή διατηρείται και στο σημείο που ο νόμος υποβοηθάει στην ενίσχυσή της ισοδυναμείτε σύμφωνα με το Sutherland με τον όρο της **κοινωνικής αποδιοργάνωσης ή διαφοροποιημένης κοινωνικής οργάνωσης**. (Βασιλαντωνοπούλου, 2014: 66).

Λαμβάνοντας υπόψη, το θεωρητικό μοντέλο της **διαφορικής συναναστροφής** και της **κοινωνικής αποδιοργάνωσης**, ισχυρίστηκε ότι το έγκλημα έτσι και αλλιώς συγκαταλέγεται στην ανθρώπινη συμπεριφορά, έγκειται μέσα στις δομές της κοινωνικής οργάνωσης και εμφανίζεται διαμέσου της διαδικασίας της κοινωνικής σύγκρουσης (Βασιλαντωνοπούλου, 2014: 66-68). Ο βαθμός της εγκληματικής συμπεριφοράς και της κοινωνικής σύγκρουσης προσδιορίζεται από την υλοποίηση του ποινικού νόμου. Το μέγεθος της εγκληματικής συμπεριφοράς και η σφοδρότητα της κοινωνικής σύγκρουσης καθορίζεται από την εκτέλεση και τους περιορισμούς που θέτει ο ποινικός νόμος. Βάσει της θεωρίας του, το έγκλημα θα ήταν δυνατόν να επεξηγηθεί και ως ένα διαταξικό φαινόμενο, ήτοι όχι αποκλειστικά ως έγκλημα των χαμηλών τάξεων αλλά και των υψηλών τάξεων της κοινωνίας (Βιδάλη, 2013: 120).

Εν αντιθέσει με τον Sutherland, ο Tappan (1947), υποστήριξε ότι ο όρος «έγκλημα» θα ήταν καλύτερα να αφορά πράξεις, που καθορίζονται έτσι από το νόμο και για τις οποίες αποδίδεται τιμωρία. Εύλογο, θεωρείται το επιχείρημα αυτό όταν κάποιος έρχεται αντιμέτωπος με τη λειτουργία του νόμου, όπως έχει. Πάρα ταύτα, παραβλέπει, τη συμβολή όμως της εξουσίας στη διάπλαση του νόμου και στον προσδιορισμό των διαφορών ειδών αδικημάτων που θα διώκονται ποινικά. (Charalampous, 2012: 46).

Ο Sutherland όμως έθεσε την έννοια του εγκλήματος λευκού κολάρου για να αναστρέψει θεωρήσεις που ισχυρίζονταν πως το έγκλημα σχετίζεται με χαμηλά κοινωνικά στρώματα και είναι συνέπεια της φτώχειας. Όποτε, με αυτή τη θεώρηση, έκανε αναφορά στα εγκλήματα των ισχυρών και στο σφετερισμό εξουσίας. Η αναφορά στην κατάχρηση εξουσίας σχετίζεται κατά κύριο λόγο με την οικονομική δύναμη και την πολιτική επιρροή. Συνεπώς, κατέληξε στο συμπέρασμα, ότι λόγω του ότι, στα εγκλήματα του λευκού κολάρου δραστηριοποιούνται άτομα υψηλού κοινωνικού status, με οικονομική και κοινωνική δύναμη, τους δίνεται και η δυνατότητα να μεταβάλλουν και να μεσολαβούν στο νόμο, αλλοιώνοντας και απειλώντας έτσι κατά κάποιο τρόπο το καπιταλιστικό σύστημα (Sutherland, 1940: 11-12).

1.3.4 Η θεωρία των εγκληματικών δικτύωσης

Μια εξίσου αξιόλογη θεωρία εννοιολογικής προσέγγισης του οργανωμένου εγκληματικού φαινομένου, που το εξετάζει από άλλη οπτική γωνία συγκριτικά με τις κλασσικές θεωρίες, είναι αυτή των εγκληματικών δικτύωσης (Λίβος, 2007: 123-126).

Σύμφωνα με την εν λόγω θεωρία, το οργανωμένο έγκλημα έχει την όψη ενός κυκλώματος ή μιας εγκληματικής δικτύωσης, τα οποία ενεργοποιούνται όταν επρόκειτο να εκτελεστεί μια αξιόποινη πράξη, για καθορισμένο χρονικό διάστημα. Ως επί το πλείστον, ένας σημαντικός αριθμός θεωρητικών βασιζόμενοι σε εκσυγχρονισμένες έρευνες, πιστεύει, ότι, το συγκεκριμένο πρότυπο οργανωμένης εγκληματικότητας αποτελεί πρακτικά το πιο διαδεδομένο στον ευρωπαϊκό χώρο. Λαμβάνοντας υπόψη, τη μελέτη ερευνητών από Γερμανία, προς τα τέλη του 80, εξακριβώθηκε ότι, τα συγκεκριμένα εγκληματικά δίκτυα απαρτίζονται κατά κύριο λόγο από έναν πυρήνα με συνολικά δέκα (10) κυρίως σταθερά μέλη και από ένα ευμετάβλητο, ευρύτερο

περιβάλλον ατόμων, το οποίο διαφοροποιείται αριθμητικά σύμφωνα με τα χαρακτηριστικά της αξιόποινης πράξης που ενδέχεται κάθε φορά να εκτελεστεί. Κατά κανόνα, τα εγκληματικά δίκτυα έχουν διεθνικό χαρακτήρα χρησιμοποιώντας κυρίως μέσα επικοινωνίας και μεταφοράς σύγχρονης τεχνολογίας.

Η θεώρηση αυτή δεν ασπάζεται τις απόψεις περί αποκλειστικής κάθετης ιεραρχικής διάταξης των εγκληματικών οργανώσεων, αλλά επιλέγει την οριζόντια οργάνωση, σύμφωνα με την οποία επικρατούν άτυπες προσωπικές και επαγγελματικές διαπροσωπικές σχέσεις ανάμεσα στις ομάδες οι οποίες διατηρούν στενό δεσμό μεταξύ τους. Σημαντικά και απαραίτητα στοιχεία στα οποία πρέπει να βασίζεται η δραστηριοποίηση του κάθε οργανωμένου εγκληματικού κυκλώματος είναι η απόλυτη εμπιστοσύνη και εχεμύθεια. Αν αυτό πραγματικά εφαρμοστεί οι αρμόδιες αρχές οι οποίες προσπαθούν για την εξάλειψη και την καταστολή αυτού του φαινομένου θα δυσκολευτούν αρκετά να προσδιορίσουν τη δικτυακή δομή αυτών των κυκλωμάτων και να ιχνηλατήσουν την εγκληματική δράση τους (Λίβος, 2007: 123-126)

1.4 Η ιστορική εξέλιξη του οργανωμένου εγκλήματος

1.4.1 Η Ιστορική εξέλιξη του οργανωμένου εγκλήματος διεθνώς

Το οργανωμένο έγκλημα, έχει πλέον παγκόσμιο χαρακτήρα και θεωρείται μια από τις πιο σοβαρές απειλές που τα τελευταία χρόνια έχει στρέψει την προσοχή των χωρών όλου του κόσμου προς αυτό. Για την κατανόηση του οργανωμένου εγκλήματος απαιτείται αρχικά η εξέταση της ιστορικής πορείας του και όλες οι πτυχές της εξέλιξής του. Ως όρος το οργανωμένο έγκλημα ξεκίνησε από την Αμερική (Paoli, 2014: 15). Μεταξύ των δεκαετιών 1920 με 1930 το ανωτέρω έγκλημα δέχτηκε μεγάλη έκταση παράνομων αγορών στη Β. Αμερική, οι οποίες αφορούσαν κυρίως εγκλήματα που σχετίζονταν με εκβιασμό, ληστείες, διακίνηση ναρκωτικών, παράνομου αλκοόλ και έκδοση πλαστών εγγράφων (Paoli, 2014: 15-16). Στην Ισπανία και στην Ιταλία το Ο.Ε παρότι συγχέεται κάποιες φορές με την τρομοκρατία αντιμετωπίζεται ως μια επιχείρηση οργανωμένη αποτελούμενη άνω των τριών ατόμων, καταλλήλως δομημένη και με συνεχή διάρκεια στις δραστηριότητες των μελών της με απώτερο σκοπό τον προσπορισμό του κέρδους (Paoli, 2014: 20). Γενικότερα, η δράση του οργανωμένου εγκλήματος δεν οριοθετείται

σε ορισμένες μόνο χώρες αλλά διαφεύγει από τα όρια των εκάστοτε εθνικών συνόρων με αποτέλεσμα να διακρίνεται η διεθνοποίηση του συγκεκριμένου φαινομένου.

Σύμφωνα με το Λίβο, οι παράγοντες που συντέλεσαν στην ενίσχυση του διεθνικού οργανωμένου εγκλήματος, είναι:

- Η κατάργηση του μεγαλύτερου ποσοστού των συνοριακών ελέγχων στην Ευρώπη και η ελεύθερη διακίνηση κεφαλαίων, εμπορευμάτων και υπηρεσιών οι οποίες καθιστούν τις πράξεις των οργανωμένων εγκληματικών ομάδων πιο εύκολες.
- Η πτώση των πρώην σοσιαλιστικών κρατών η οποία συνέβαλε στην αποδυνάμωση των κρατικών φορέων και κατά συνέπεια στην ένταξη των ενεργειών των εγκληματικών οργανώσεων υποκατέστησε ταυτόχρονα τους κρατικούς θεσμούς που δεν υπήρχαν.
- Η ραγδαία εξέλιξη-ανάπτυξη στον τομέα της τεχνολογίας και των μεταφορών η οποία βελτίωσε τις σχέσεις μεταξύ των μελών του οργανωμένου εγκλήματος και ενίσχυσε την υπόθαλψη των πράξεών τους.
- Η διοικητική και περιφερειακή αποκέντρωση η οποία συντέλεσε στην πληρότητα των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και η πλήρης έλλειψη ελέγχου από την κεντρική διοίκηση που επέφερε τη διατήρηση της διαφθοράς.
- Η αναβάθμιση των τραπεζικών συστημάτων και η εμφάνιση νέων τραπεζικών προϊόντων η οποία προκάλεσε τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.
- Η ολοένα αυξητική τάση συγκέντρωσης του πληθυσμού στα μεγάλα αστικά κέντρα η οποία συντέινει στην εμφάνιση μιας μεγάλης αγοράς ζήτησης που συγκαλύπτεται από το οργανωμένο έγκλημα ως προς τα παράνομα προϊόντα.
- Η δημιουργία μίας παγκόσμιας αγοράς και η άνεση με την οποία διευθετούνται λογιστικά οι διεθνείς συναλλαγές διαμέσου των ηλεκτρονικών υπολογιστών, συντέλεσαν στην εμφάνιση ευνοϊκών συνθηκών «ξεπλύματος μαύρου χρήματος» από παράνομες ενέργειες.
- Η προβληματική διεθνής αστυνομική και δικαστική σύμπραξη που καθορίζεται στη διαφορετική νομική αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος και στην

αποστασιοποίηση των εθνικών διωκτικών υπηρεσιών για συνεργασία με υπηρεσίες άλλων χωρών από ανησυχία μην τυχόν εμπλακούν στις εσωτερικές υποθέσεις του εκάστοτε εθνικού κράτους.

- Η γενικότερη υποβίβαση των κοινωνικό-ηθικών αξιών και η εξουθένωση του επαγγελματικού και υπαλληλικού ήθους (Λίβος, 2007: 18-22).

1.4.2 Η ιστορική εξέλιξη του οργανωμένου εγκλήματος στην Ελλάδα

Για την κατανόηση του φαινομένου του οργανωμένου εγκλήματος απαιτείται η διερεύνηση της ιστορικής πορείας του. Το οργανωμένο έγκλημα πρωτοεμφανίστηκε περίπου την εποχή του 1860 έως το 1933, με τη μορφή της συμμορίας, το οποίο συσχετίστηκε με την αγροποικιμική ληστεία, την κτηνοτροφική νομαδική οικονομία, το κομματικό πελατειακό σύστημα καθώς και τις δομικές αλλαγές εκείνης της εποχής (Βιδάλη, 2007: 158-159). Το ληστρικό φαινόμενο στην Ελλάδα ανέδειξε για πρώτη φορά τη δράση της οργανωμένης εγκληματικής ομάδας, αν και την εποχή εκείνη δεν αντιμετωπίζονταν ως οργανωμένο έγκλημα, όπως σήμερα ορίζεται. Από το 19^ο αιώνα, η εμφάνιση των ληστών συμπεριλάμβανε και αγωνιστές του 1821. Την περίοδο της οθωμανικής αυτοκρατορίας πολλοί πρόσφευγαν στα βουνά ως καταφύγιο από την καταδίωξη των Τούρκων. Η απόφαση αυτή των νέων να καταφύγουν στη ληστεία, εκείνη την εποχή, δεν αποτελούσε πράξη παράνομη, αλλά πράξη ανδρείας (Αρσενίου, 1984: 106). Η στήριξη της ληστείας από τον πληθυσμό ήταν συνέπεια και άλλων κοινωνικοοικονομικών παραγόντων. Γενικότερα, το επάγγελμα του ληστή στην αγροποικιμική κοινωνία έχαιρε κύρους και αποδοχής, όπως και η κατοχή όπλων (Βιδάλη, 2007: 311). Κατά τη δεκαετία του 1850, το φαινόμενο της ληστείας επιστρέφει με νέα γενιά ληστών, με νέα άτομα για τα δεδομένα της σημερινής εποχής αλλά όχι για την τότε εποχή. Ως επί τω πλείστον, ήταν άτομα ηλικίας από 20 έως 30 ετών στο μεγαλύτερο ποσοστό, κατά κύριο λόγο αγράμματοι, βοσκοί ή αγρότες, που η ληστεία για αυτούς θεωρούνταν σύμφωνα με το δικό τους ηθικό κώδικά μία τίμια εργασία (Βιδάλη, 2007: 312).

Το φαινόμενο των συμμοριών επιδιώχθηκε να εξαλειφθεί με τον νόμο ΤΟΔ του 1870, ο οποίος σχετιζόταν με την ίδρυση συμμορίας. Η εν λόγω διάταξη διατηρήθηκε αν και υποβλήθηκε σε ορισμένες αλλαγές, έως το 2001, όταν οριστικοποιήθηκε η «εγκληματική οργάνωση» με τον Ν. 2829. Ο ανωτέρω νόμος του 1870 είχε ως συνέπεια το διωγμό αρκετών αγροτών και κτηνοτρόφων αλλά και την καταδίκη αρκετών αθώων μαζί με τους ενόχους. Η έλλειψη του οργανωμένου εγκλήματος από την Ελλάδα έως τα τέλη της δεκαετίας του 1980 εξηγείται στο ότι προφανώς υπήρχε αλλά δεν αντιλαμβάνονταν ως οργανωμένο έγκλημα (Βιδάλη, 2017: 159). Το 1990, πρωτοεμφανίστηκε, η έννοια του οργανωμένου εγκλήματος στην Ελλάδα, με το Νόμο του 1916. Με το νόμο αυτό, ο νομοθέτης, στόχευε στην εξάλειψη της εγκληματικής τρομοκρατίας, η οποία το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα είχε λάβει σημαντικές διαστάσεις στην Ελλάδα (Στεργιούλης, 2021). Μέχρι την έλευση των μεταναστών στη χώρα μας ο όρος «οργανωμένο έγκλημα» στην Ελλάδα ήταν ταυτόσημος της Ιταλικής Μαφίας και της Κόζα Νόστρα αλλά και των Κολομβιανών καρτέλ που ασχολούνταν με το λαθρεμπόριο κοκαΐνης (Antonopoulos, 2009).

Στην Ελλάδα, το οργανωμένο έγκλημα, ακούγεται στις ειδήσεις ως κάτι ξένο, το οποίο είτε λανσάρεται από συμμορίες αλλοδαπών ή μετανάστες είτε νομούς της νύχτας ή «Ρομά» αλλά όπως και να κατονομάζεται απευθύνεται σε αυτούς που δεν εντάσσονται στην Ελλάδα (Βιδάλη, 2017: 159). Σύμφωνα όμως με την έρευνα του Antonopoulos (2009) σημαντικές παράνομες αγορές όπως η παράνομη διακίνηση μεταναστών, το λαθρεμπόριο τσιγάρων και η αγορά κλεμμένων αυτοκινήτων και ανταλλακτικών αυτοκινήτων, αποτελούσαν ενέργειες Ελλήνων και όχι ξένων. Περίπου στα τέλη του 1980, η παρανομία στην Ελλάδα μετεβλήθη σημαντικά και τα νέα επίπεδα παρανομίας που εκείνη την περίοδο αναπτύχθηκαν ήταν αποτέλεσμα των κοινωνικών και πολιτικών εξελίξεων της περιόδου εκείνης. Ειδικότερα, προκλήθηκε έντονη αποβιομηχάνιση ενώ ο εγκληματικός παραγωγικός μηχανισμός είχε ελλείψεις οπότε δεν ήταν δυνατό να δημιουργηθεί ανάπτυξη ούτε στη βιομηχανία ούτε στην οικονομία (Βιδάλη, 2017:159-160).

Προς τα τέλη του 1980, αξιολογή αναπτύξη, υπήρξε στη νυχτερινή διασκέδαση. Την εποχή εκείνη, πολύς νέος κόσμος στράφηκε προς τη νυχτερινή διασκέδαση, με συνέπεια τα νυχτερινά κέντρα της Αττικής να πολλαπλασιαστούν (Βιδάλη, 2017: 160). Η μαζική

αυτή στροφή στην ψυχαγωγία της νύχτας ξεκίνησε κυρίως από τα μέσα του 1980. Αξιοσημείωτη ήταν η συμβολή του κόμματος του ΠΑΣΟΚ, με τη νομιμοποίηση του νυχτερινού γλεντιού. Στη νομιμοποίηση αυτή συντέλεσε τόσο το κοινωνικό όσο και το πολιτικό νέο κλίμα, το οποίο δημιουργήθηκε αφενός από την ανοδική πορεία του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία και αφετέρου από την είσοδο της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα (Οικονόμου, 2005: 361-398). Η ευρεία ανάπτυξη της νυχτερινής διασκέδασης αλλά και η οικονομία της νύχτας συντέλεσαν στη συγκάλυψη της εγκληματικής όψης που ο χώρος αυτός είχε. Η συνεχόμενη αναφορά στη μαζική διασκέδαση την εν λόγω κρίσιμη χρονική περίοδο θεωρήθηκε υποχρεωτική προκειμένου να αναδειχτεί η «συγκάλυψη» της εγκληματικής όψης του συγκεκριμένου χώρου και από την άλλη ότι υπήρχαν άτομα που ζούσαν σε υποβαθμισμένες περιοχές (κυρίως στις μεγαλουπόλεις) που ενδεχομένως οι επιλογές τους ήταν είτε να εργασθούν ως εργάτες ή αγρότες είτε να ενταχθούν στον «κόσμο της νύχτας» που υπόσχονταν υψηλές αποδοχές (Βιδάλη, 2017: 160). Η τάση αυτή του κόσμου προς τη νυχτερινή διασκέδαση συνδέθηκε κατά κύριο λόγο και με την εξάπλωση της διαφθοράς. Ο συγκεκριμένος τομέας κέντρισε από πολύ νωρίς το ενδιαφέρον πολλών ατόμων με αποτέλεσμα πολλοί εξ' αυτών να εμπλακούν στο σύστημα εκβιασμών και προστασίας που εξελίχθηκε έκτοτε (Βιδάλη, 2017: 160).

Τεράστιες διαστάσεις ανάπτυξης, έλαβε το οργανωμένο έγκλημα, ιδίως τη δεκαετία του 1980, με την αυξητική τάση του καταναλωτισμού της τότε κοινωνίας και σε συνεργασία με τον πολιτικό τομέα ιδίως διαμέσου διευκολύνσεων και ανοχής, έμεινε στο απυρόβλητο, καθότι στον επίσημο λόγο ταυτίστηκε με τους «μετανάστες». Επίσης, το οργανωμένο έγκλημα, ταυτίστηκε τόσο στην Ελλάδα όσο και διεθνώς, αρχικά, με το διεθνές οργανωμένο έγκλημα και εν συνεχεία με την τρομοκρατία (Βιδάλη, 2017: 160). Διάφορες ομάδες οργανωμένου εγκλήματος δημιουργούνται κατά βάση, μετά το 1985, με τη δράση τους να διαδίδεται στο ευρύ κοινό μόνο σε περιπτώσεις συλλήψεων, επιθέσεων ή δολοφονιών στα πλαίσια ξεκαθαρίσματος λογαριασμών ανάμεσα στις ομάδες αυτές αλλά και όταν προκύπτει αποκάλυψη διαφθοράς σε κρατικούς αξιωματούχους, κατά βάση αστυνομικούς (Βιδάλη, 2017: 160). Η έρευνα στα δημοσιεύματα της τότε εποχής καταδεικνύει ότι, το οργανωμένο έγκλημα στη Χώρα μας, προτού το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης, εμφανίζει ως βασικές δράσεις, την παράνομη διακίνηση ναρκωτικών, τον έλεγχο της οικονομίας της νύχτας, του

ποδοσφαιρικού χώρου, τον έλεγχο της πορνείας του πεζοδρομίου, της διακίνηση ναρκωτικών, του λαθρεμπορίου διαφόρων ειδών και της παράνομης διακίνησης μεταναστών αλλά και της εμπορίας ανθρώπων (Βιδάλη, 2017: 160-161).

1.5 Στόχοι και σπουδαιότητα της έρευνας

Στόχος της παρούσας εργασίας είναι να αναλυθεί διεξοδικώς το φαινόμενο του οργανωμένου εγκλήματος και σε σχέση με τις ειδικές ανακριτικές πράξεις, να αναδειχθούν τα απαραίτητα πλέον εργαλεία τα οποία θα βοηθήσουν στην ταχύτερη και δραστικότερη καταπολέμησή του. Πιο συγκεκριμένα, η εν λόγω έρευνα στοχεύει στο να:

- αναδείξει τις προσπάθειες που έλαβαν χώρα, τόσο εθνικά όσο και διεθνικά, έτσι ώστε να προσδιοριστεί νομοθετικά ο όρος του οργανωμένου εγκλήματος αλλά και να διασαφηνιστεί στο τι ακριβώς έγκειται δομικά η έννοια αυτού του εγκληματικού φαινομένου, οι οποίες στη χώρα μας, ξεκίνησαν από το 1990, με τη Σύμβαση του Παλέρμο, με συνέπεια να μεταφερθεί η παραπάνω Σύμβαση στα πλαίσια του άρθρου 187 Π.Κ. «Εγκληματική Οργάνωση».
- τονίσει τη ραγδαία ανάπτυξη του οργανωμένου εγκλήματος η οποία στη σημερινή εποχή διαμέσου της βελτίωσης της τεχνολογίας, της εξέλιξης της χρήσης του διαδικτύου και του υπερσύγχρονου υλικοτεχνικού εξοπλισμού δυσχεραίνει το έργο των διωκτικών αρχών αναγκάζοντας τες να στραφούν στην αναζήτηση νέων ανακριτικών μεθόδων, που θα ενισχύσουν ενεργά την απόδοσή τους στην καταπολέμηση του φαινομένου αυτού.
- καταδείξει την πιο διαδεδομένη και συγχρόνως αμφισβητήσιμη ειδική ανακριτική πράξη τη λεγόμενη «ανακριτική διείσδυση», η οποία διεξάγεται τόσο από διωκτικά όργανα, όσο και από ιδιώτες.
- προβάλλει μια σειρά διατάξεων που θα παρέχουν τη δυνατότητα στα διοικητικά όργανα να διενεργούν εξειδικευμένες ανακριτικές πράξεις, για την αποτελεσματική αντιμετώπιση της δραστηριοποίησης, ιδίως, των εγκληματικών οργανώσεων.

Συνεπώς, εκ των προαναφερομένων, η σπουδαιότητα της έρευνας έγκειται ιδίως στην ανάγκη εξιχνίασης και εξάρθρωσης του οργανωμένου εγκλήματος, το οποίο λόγω της συνεχόμενης αύξησής του ώθησε την ελληνική έννομη τάξη στην απόφαση λήψης πιο

αυστηρών δικονομικών και εγκληματοπροληπτικών μέτρων τις «ειδικές ανακριτικές πράξεις» οι οποίες ενώ πλήττουν καίρια συνταγματικά κατοχυρωμένα δικαιώματα του ατόμου, πάρα αυτά δεν απαγορεύονται, αλλά επιβάλλονται πολύ περισσότερο, υπό τις προϋποθέσεις, φυσικά, που επιτάσσει ο νόμος (Παπαδάκης, 2010: 1326).

2. Προϋποθέσεις Κρατικού-Εταιρικού και Εγκλήματος του Λευκού Κολάρου και η σχέση ταύτισης αυτών με το Οργανωμένο Έγκλημα

2.1 Προϋποθέσεις του Κρατικού-Εταιρικού Εγκλήματος

Το κρατικό-εταιρικό έγκλημα σαν εγκληματολογικός όρος εντάχθηκε από τον William Chambliss ο οποίος υπερασπίστηκε τη σύνδεση του οργανωμένου και του κρατικού εγκλήματος αλλά και του εγκλήματος του λευκού κολάρου (Βιδάλη, 2017: 134). Το 1990 αποδόθηκε, ο ορισμός του κρατικού-εταιρικού εγκλήματος, για πρώτη φορά, από τους Ronald Kramer και Raymond Michalowski και διατυπώθηκε εκ νέου ύστερα από μερικά χρόνια από τους Ronald Kramer και David Kauzlarich (Γεωργούλας, 2019: 41-62,49). Ως όρος, το «κρατικό-εταιρικό έγκλημα» αφορά παράνομες συνεργασίες κράτους και εταιρειών που αποσκοπούν στην παροχή του δημόσιου πλούτου (Βιδάλη, 2017: 134) και στηρίζεται στην παραδοχή ότι καμία επιχείρηση δεν μπορεί να αναπτυχθεί δίχως την υποστήριξη της Κυβέρνησης και καμία κυβέρνηση στον σύγχρονο καπιταλισμό δεν μπορεί από το να εξαρτάται από τις επιχειρήσεις για τη διάθεση αγαθών-υπηρεσιών (Γεωργούλας, 2019: 48). Κύριο στοιχείο του κρατικού-εταιρικού ή επιχειρηματικού εγκλήματος είναι ότι, απεικονίζει τις περιπτώσεις αυτές, όπου η σύμπραξη των επιχειρήσεων με το κράτος προξενεί βλάβη στην κοινωνία η οποία απορρέει διαμέσου του συστήματος με το οποίο κατανέμεται η δημόσια περιουσία (Βιδάλη, 2017: 130). Πιο συγκεκριμένα, το κρατικό-εταιρικό έγκλημα στηρίζεται σε σχέση αμοιβαίας εξάρτησης, μία σχέση συμβίωσης, όπως σωστά αναφέρθηκε αρχικά για αυτή ο William Chambliss, ανάμεσα στην πολιτική εξουσία, στη γραφειοκρατία και στη διαφθορά με τον επιχειρηματικό κόσμο και το οργανωμένο έγκλημα (Βασιλαντωπούλου, 2014: 129). Το βασικότερο συστατικό επιτυχίας είναι η συνεργασία του κράτους είτε ως

δημόσια διοίκηση είτε ως νομοθετική εξουσία είτε ως πολιτική ηγεσία αλλά και το κοινωνικό status των ατόμων κρίνεται απαραίτητο στη δημιουργία ενός πέπλου μυστικότητας αλλά και ασφάλειας των συναλλαγών (Βασιλαντωπούλου, 2014: 128).

Η θεωρία του κρατικού-εταιρικού εγκλήματος στηρίζεται σε τρεις άξονες: τον ατομικό, τον θεσμικό και τον πολιτικοοικονομικό, οι οποίοι δηλώνουν και το μέγεθος του εγκλήματος αυτού. Ο κάθε άξονας στηρίζεται σε κάποιες θεωρίες. Στον ατομικό άξονα έγκειται η θεωρία του Sutherland η οποία αναφέρεται στη «διαφορική συναναστροφή», όπου η εγκληματική συμπεριφορά είναι επακόλουθο μάθησης εντός του περιβάλλοντος όπου ένα άτομο αλληλεπιδρά. Ως προς τον θεσμικό θεωρητικό άξονα, η οργανωσιακή θεωρία αναλύει και εξηγεί το πώς η εκπλήρωση στόχων μέσα σε ένα θεσμό-φορέα αποτελεί αφορμή έτσι ώστε αυτός να παραβιάσει τις νόρμες. Στον πολιτικοοικονομικό άξονα, η θεωρία της ανομίας βοηθάει να κατανοήσουμε πως η εγκληματογένεση εντός της λειτουργίας ενός οργανισμού ή μίας επιχείρησης, έχει σχέση με το βαθμό που τα υπάρχοντα μέσα υλοποίησης των στόχων αρκούν για το σκοπό αυτό (Γεωργούλας, 2019: 49).

Κατόπιν των ανωτέρω, οι Μικαλόφσκι και Κράμερ, ορίζουν ως κρατικό επιχειρηματικό έγκλημα τις παράνομες ή κοινωνικά επιβλαβείς ενέργειες οι οποίες προέρχονται από μία αμοιβαία αλληλεπίδραση μεταξύ πολιτικών ή πρακτικών από φορείς πολιτικής διακυβέρνησης και πολιτικών ή πρακτικών από φορείς οικονομικής παραγωγής και διανομής (Γεωργούλας, 2019: 49). Η θεωρία του «κρατικού εταιρικού εγκλήματος» αντανακλά και την παγκόσμια κοινωνικοοικονομική κατάσταση. Ο παγκόσμιος χαρακτήρας του αποδεικνύεται στο ότι τα σύγχρονα κράτη στηρίζονται σε υπερεθνικούς οργανισμούς, σε βαθμό που να στερούνται μεγάλο μέρος της εθνικής τους εξουσίας, υποκύπτοντας στους οργανισμούς αυτούς και φέρνοντας τελικά τους πολίτες σε δυσχερή θέση, νοθεύοντας ταυτόχρονα τις δημοκρατικές αξίες που δήθεν πρεσβεύουν (Γεωργούλας, 2019: 51). Σύμφωνα με την εγκληματολογική θεωρία, το κρατικό εταιρικό έγκλημα καταδεικνύει ότι, από τα εγκλήματα των ισχυρών στα οποία εμπλέκονται είτε επιχειρήσεις-κυβερνήσεις είτε επιχειρηματίες, προκαλούνται βλάβες στην κοινωνία οι οποίες είναι πολύ πιο σοβαρές από αυτές που συνήθως περιγράφονται ως παρεκκλίνουσες (Βασιλαντωπούλου, 2014: 118). Το δε οργανωμένο έγκλημα συνιστά συγγενή χώρο των εγκλημάτων των «ισχυρών» και κατ' ακολουθία και του κρατικού-

εταιρικού εγκλήματος, υπό την προϋπόθεση ότι οι δράστες των τελευταίων εάν τιμωρηθούν, συνήθως απολαμβάνουν ήπια ποινική αντιμετώπιση που ερμηνεύεται σε κυρώσεις διοικητικού χαρακτήρα, λόγω της εξουσίας που διαθέτουν, παρόλο που οι αθέμιτες συμπεριφορές τους επιφέρουν τις πιο πολλές φορές ακόμα πιο δυσάρεστες συνέπειες. Συνήθως, τα μέσα και οι αρχές ελέγχου έχουν την τάση να ακινητοποιούνται σε αυτές τις περιπτώσεις (Αλογοσκούφης, 2019: 87-109).

Καθοριστικό ρόλο στο κρατικό εταιρικό έγκλημα λαμβάνει η «διαφθορά» διότι μπορεί να επηρεάσει την οργάνωση μιας επιχείρησης σύμφωνα με τους κανόνες του κράτους (Green & Ward, 2004: 16). Οι εμπλεκόμενοι του κρατικού-εταιρικού εγκλήματος καταφεύγουν σε αυτή εξαιτίας των ευκαιριών που τους εμφανίζονται λόγω της κοινωνικής τους θέσης για πιο εύκολο και πιο σύντομο πλουτισμό. Αποτελεσματικό μέσο στην ανάπτυξη σχέσεων με υψηλά υφιστάμενα πρόσωπα για να μπορούν να ελίσσονται και να διαφεύγουν του ποινικού νόμου, θεωρείται και η επαγγελματική τους θέση.

Σύμφωνα με τη θεωρία του Sutherland περί διαφορικής συναναστροφής, τόσο η νόμιμη όσο και η παράνομη συμπεριφορά βασίζεται στην επαφή η οποία πραγματοποιείται μέσω της συναναστροφής μέσα σε μια ομάδα (Βιδάλη, 2017: 144). Όταν ένα άτομο έρθει σε επαφή με μία ομάδα ατόμων όπου οι πρακτικές και η ιδεολογία που ακολουθεί δεν είναι προς τη νόμιμη οδό αναμενόμενο είναι να προσφεύγει στην εγκληματικότητα. Και στην περίπτωση του λευκού κολάρου, άτομα της υψηλής κοινωνίας, αφότου έρθουν σε επαφή με εγκληματικά άτομα και αποκτήσουν τα κατάλληλα μέσα για την εγκληματική πράξη, έρχονται αντιμέτωπα με μία κατάσταση, το τι θα αποκομίσουν αν προβούν σε αυτήν την εγκληματική πράξη (Φαρσεδάκης, 2005: 100).

Στο κρατικό-εταιρικό έγκλημα τα εγκλήματα δεν αφορούν μόνο ένα μικρό ποσοστό πληθυσμού αλλά μεγαλύτερες ομάδες ατόμων και η βλάβη που τους προξενείτε είναι αλογάριαστη. Αυτοί που έχουν την εξουσία είτε πολιτική είτε οικονομική μπορεί να προκαλέσουν τέτοια ζημία η οποία να έχει επίπτωση στις ζωές των ανθρώπων (Michalowski, Raymond & Kramer, Ronald, 2007: 203). Βασικό συντελεστή στα εγκλήματα αυτά θεωρείται η διαφθορά η οποία δεν περιορίζεται μόνο σε ενέργειες δωροδοκίας αλλά και σε αυτές όπως της κατάχρησης εξουσίας καθώς και άλλες

(Καϊάφα-Γκμπάντι, 2014: 679-744, 696-697). Αντίστοιχα και τα εγκλήματα που προκύπτουν από τον πολιτικό φορέα προκαλούν σοβαρές βλάβες στην κοινωνία όπως την αλλοίωση των δημοκρατικών θεσμών-πολιτεύματος, την καταστρατήγηση θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων καθώς και τη φαλκίδευση της πίστης των πολιτών προς τους θεσμούς του κράτους (Σπινέλλης, 2013: 4-13). Σε αυτό συμβάλλει και το γεγονός ότι, τα κρατικά-εταιρικά εγκλήματα έχουν χαρακτήρα διεθνή λόγω της συνεργασίας του κράτους με κάποιες πολυεθνικές επιχειρήσεις (Friedrichs, 2007: 165).

2.2 Προϋποθέσεις εγκλήματος του Λευκού Κολάρου.

Από πολύ νωρίς, η εγκληματολογική σκέψη επικεντρωνόταν κατά κύριο λόγο στα εγκληματικά αίτια και την παθολογία του εγκληματία κατά άτομο, όπως αυτή αντικαθρεφτιζόνταν στα εγκλήματα του δρόμου και σε εγκληματίες χαμηλών κοινωνικών και οικονομικών στρωμάτων επαναλαμβάνοντας έτσι το στερεότυπο του εγκλήματος ως απειλή η οποία προέρχονταν αποκλειστικά από αυτά (Αλοσκόφης, 2019: 88). Στη συνέχεια όμως, οι θεωρήσεις της Κριτικής Εγκληματολογίας προέβαλλαν τον όρο του εγκλήματος του λευκού περιλαιμίου (Sutherland, 1941), ως μια ξεχωριστή κατηγορία εν συγκρίσει με το κοινό έγκλημα, η οποία δεν κατατάσσεται καν στο εγκληματικό στερεότυπο και δεν προκάλεσε καν το εγκληματικό στίγμα στα εμπλεκόμενα άτομα (Croall, 2001: 8-11). Σύμφωνα δε με τη φιλοσοφία της σχολής του Σικάγου το έγκλημα θεωρείται ασθένεια και συνέπεια της κοινωνίας. Τα άτομα από πολύ μικρή ηλικία προπονούνται στην εκμάθηση συμπεριφορών, κανόνων, αξιών κτλ. Η εγκληματική δραστηριότητα στις υποβαθμισμένες περιοχές εκλαμβάνεται ως κάτι ηθικά ανεκτό, για αυτό στις περιοχές αυτές το ποσοστό εγκληματικότητας είναι αυξημένο εν συγκρίσει με τις μεσοαστικές περιοχές (Βιδάλη, 2013: 118-119). Το πρόβλημα που ανέκυπτε όμως από τη συγκεκριμένη θεωρία ήταν ότι, επικεντρώνονταν στην εγκληματικότητα των χαμηλών κοινωνικών τάξεων εξαιρώντας τα εγκλήματα αυτά των ανώτερων τάξεων τα οποία καλύπτονταν κάτω από την ομπρέλα της κοινωνικής τους θέσης. Οι απόψεις της Σχολής αποτέλεσαν βάση για την εξέλιξη της θεώρησης του Edwin Sutherland. Η κύρια διαφορά μεταξύ των δύο ήταν ότι ο τελευταίος πρόσθεσε στα εγκλήματα του λευκού κολάρου και άτομα που άνηκαν στην ανώτερη κοινωνική τάξη,

εστιάζοντας κυρίως στα οικονομικά εγκλήματα (Sutherland, 1944: 132-133). Αυτό που αντιπροσωπεύει αυτά τα εγκλήματα είναι «ηθική απαξία» διότι παρότι υπάρχουν νόμοι η επιβολή αυτών σε άτομα της ανώτερης τάξης δεν υφίσταται πάντα (Sutherland, 1940).

Σύμφωνα με τον Sutherland, το έγκλημα είναι απόρροια μιας συγκρουσιακής διαδικασίας όπου εσωκλείονται στοιχεία ποινικού νόμου και ποινής. Από την άλλη η σύγκρουση είναι επακόλουθο μιας ανόμοιας και πολυμερούς κοινωνίας, όπου η εκάστοτε κοινωνική ομάδα αγωνίζεται για την εξασφάλιση των συμφερόντων της. Αυτή που πετυχαίνει να εδραιώσει την κυριαρχία της και τα συμφέροντά της διαμέσου του νόμου αναδεικνύεται ως η κυρίαρχη ομάδα. Αυτό δε σημαίνει όμως απαραίτητα και τη λήξη της σύγκρουσης. Για να λυθεί μία σύγκρουση απαιτείται συνεργασία και προσπάθεια συνένωσης των συμφερόντων και από τις δύο πλευρές διότι η αποτελεσματικότητα του νόμου είναι αβέβαιη. Γενικότερα, το έγκλημα προϋπάρχει του νόμου. Η εγκληματοποίηση μιας συμπεριφοράς αναγνωρίζεται ως απειλή κατά τη διαδικασία της σύγκρουσης. Συνεπώς, συμπεραίνεται ότι η παραβατική συμπεριφορά εξελίσσεται ακολουθώντας τα βήματα της μη παραβατικής συμπεριφοράς. Μία εγκληματική πράξη υλοποιείται όταν οι συνθήκες το επιτρέπουν κατά την άποψη του δράστη.

Χρησιμοποιώντας τον όρο της κοινωνικής διαδικασίας και την προσέγγιση του Charles Cooley, ο Sutherland οδηγήθηκε στη διατύπωση της θεωρίας της διαφορικής συναναστροφής (Βασιλαντωνοπούλου, 2014: 62-63). Σύμφωνα με τις αρχές της διαφορικής συναναστροφής το έγκλημα διδάσκεται διαμέσου της κοινωνικοποίησης του ατόμου με άλλα άτομα του περιβάλλοντός του. Η λειτουργία του περιλαμβάνει το πρακτικό αλλά και το θεωρητικό μέρος. Η παραβατική συμπεριφορά σε ένα άτομο υπερισχύει διότι οι σχέσεις του με παραβατικά πρότυπα είναι κατά πολύ περισσότερες από αυτές των μη παραβατικών προτύπων. Το έγκλημα του λευκού περιλαιμίου εμμένει σε όμοια διαδραστική διαδικασία. Η διαφορά του εν συγκρίσει με το απλό έγκλημα προσδιορίζεται στο περιεχόμενο των προτύπων συμπεριφοράς. Ενώ τα άτομα των χαμηλών κοινωνικών στρωμάτων αρχίζουν την εγκληματική τους καριέρα σε συνθήκες αποστέρησης και η παραβατική συμπεριφορά συνήθως χτίζεται μέσα από παρέες με νεαρούς συνομήλικους τους παραβάτες, οι παραβάτες του λευκού κολάρου από την άλλη οι οποίοι στο μεγαλύτερο ποσοστό προέρχονται από εύπορες οικογένειες ενστερνίζονται την εγκληματική συμπεριφορά ως κοινή πρακτική της επιχειρηματικής τους

δραστηριότητας στο πλαίσιο της υπεροψίας όπου γαλουχούνται (Βασιλαντωνοπούλου, 2014: 64-65). Κατόπιν μελέτης 70 επιχειρήσεων στις ΗΠΑ, ο Sutherland κατέληξε στο συμπέρασμα ότι μόνο το 9% των παρανομιών που ανακαλύφθηκαν καταδικάστηκαν (Sutherland, 1944). Το σύστημα επιβολής αυτών και η επιλεκτικότητα της δικαιοσύνης συμφωνούν με την ιδεολογία του Sutherland για τη σχετικότητα του εγκλήματος (Βασιλαντωνοπούλου, 2014: 56-61). Από το 1970 και μετά, τα εγκλήματα του λευκού κολάρου κατακτούν κυρίαρχη θέση λόγω της ανάδειξης του τρόπου αντιμετώπισης των εγκλημάτων αυτών από τα κοινά εγκλήματα, με κύριο χαρακτηριστικό γνώρισμα την έλλειψη επιβολής ποινής. Ορισμένες πράξεις εγκληματοποιούνται διαμέσου του νόμου και κάποιες άλλες κυρίως αυτές που αφορούν εγκλήματα του λευκού κολάρου παραμένουν ατιμώρητες (Βιδάλη, 2019: 308), παρότι η βλάβη που προκαλούν στην κοινωνία είναι πολύ πιο επιζήμια απ' αυτή των κοινών εγκλημάτων (Βασιλαντωνοπούλου, 2014: 118). Ο Bonger ήταν ένας από αυτούς που ανέδειξε μια διαφορετική προσέγγιση για τους συντελεστές του εγκλήματος, επηρεασμένος από τη Μαρξιστική Θεωρία. Κύρια πηγή ήταν οι κοινωνικοί συντελεστές και κυρίως η οικονομία. Σύμφωνα με τον Bonger η οικονομική ανισότητα ενδέχεται να επηρεάσει την εγκληματικότητα (Cullen & Wilcox, 2010: 99-100). Σε μια καπιταλιστική κοινωνία, η οποία κατατάσσεται σε τάξεις, ο νομός είναι κατάλληλα προσαρμοσμένος προς εξυπηρέτηση συμφερόντων της κυρίαρχης τάξης και κατά συνέπεια είναι αποτέλεσμα σύγκρουσης (Τσουραμάνης, 2016: 55-62). Ακόμη και όταν τέτοιου είδους εγκλήματα γίνονται γνωστά, οι ποινές τους είναι κατά πολύ ηπιότερες από αντίστοιχα σε μέγεθος οικονομικά εγκλήματα, όπως η κλοπή. Συνεπώς, ο ποινικός νόμος οφείλει τα άτομα με εξουσία και ως μοναδική λύση αποτελεί η μεταβολή του κοινωνικού – οικονομικού συστήματος καθώς και οι σχέσεις που το διέπουν (Βασιλαντωνοπούλου, 2014: 123-124).

Επίσης, Ο Chambliss διαχωρίζει τη διαφορά που υφίσταται μεταξύ «νόμου στη θεωρία» και «νόμου στην πράξη». Οι νόμοι είναι συνέπεια σύγκρουσης συμφερόντων της κατώτερης και της ανώτερης τάξης και η προσθήκη ρυθμίσεων στον νόμο αναπαριστά τη σύγκρουση συμφερόντων μεταξύ αυτών (Βασιλαντωνοπούλου, 2014: 126-127). Η κυρίαρχη τάξη έχει την ικανότητα να μεταβάλει τον νόμο αλλά και να προβεί στο χαρακτηρισμό των πράξεων που δε συμπίπτουν με τα συμφέροντά της, ως εγκληματικών. Η εξουσία της ανώτερης τάξης της δίνει το δικαίωμα οι πράξεις της να

μένουν ατιμώρητες. Σε αυτό που επικεντρώνεται όμως ο Chambliss δεν είναι η εργαλειοποίηση του νόμου από την ανώτερη τάξη αλλά η αναγνώριση ότι η διαδικασία είναι στοιχείο του καπιταλισμού, στον οποίο η ατιμωρησία των εγκλημάτων του λευκού κολάρου ενεργεί ωφελιμιστικά στη θεμελίωσή του (Βασιλαντωνοπούλου, 2014: 126-132).

Στο χαρακτηρισμό του εγκλήματος, αναφέρεται και η θεωρία του Quinney. Στη διαδικασία χαρακτηρισμού λαμβάνουν μέρος αυτοί που έχουν την ευχέρεια να μεταβάλλουν τα συμφέροντά τους σε κρατική πολιτική. Το έγκλημα είναι εναντίωση των ισχυρών σε συμπεριφορές στις οποίες δε συμφωνούν και ποινικοποιούν (Wozniak et al., 2015: 209). Η εφαρμογή του νόμου επιβάλλεται κατά κύριο λόγο στις κατώτερες τάξεις, όταν τα συμφέροντα των δύο τάξεων (κατώτερων και ισχυρών) έρχονται σε αντιπαράθεση. Οι ισχυροί δεν υποβάλλονται στη διαδικασία αντιμετώπισης επιβολής του νόμου καθότι το έγκλημα είναι δημιούργημα δικό τους (Quinney, 1970: 15-18).

2.3 Η σχέση ταύτισης μεταξύ Οργανωμένου, Κρατικού-Εταιρικού και Λευκού Κολάρου Εγκλήματος

Το οργανωμένο έγκλημα στην ουσία δε διαχωρίζεται από μια νόμιμη επιχειρηματική δραστηριότητα. Η μόνη διαφορά είναι ότι διενεργείται σε τομέα παράνομης οικονομίας. Εγκληματολογικά ως όρος απευθύνεται σε συστηματική παρανομία η οποία εξελίσσεται μέσα στην κοινωνία με απώτερο σκοπό τον προσπορισμό οφέλους (Βιδάλη, 2017: 132). Το σοβαρό οργανωμένο έγκλημα, όπως αναφέρει και ο Chambliss, ωφελείται στις εξελίξεις του τομέα της πολιτικής οικονομίας όπως θα έπραττε μία νόμιμη επιχείρηση, (Green & Ward, 2004: 88) δρώντας με ρόλους άλλοτε ιεραρχίας και άλλοτε παράνομης επιχείρησης (Ruggiero, 2012: 5). Συγχρόνως, λόγω του πραγματοπαγή χαρακτήρα του, όχι μόνο εναρμονίζεται στο κάθε κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον, όπως ενεργούν οι επιτυχημένες νόμιμες επιχειρήσεις, αλλά λειτουργεί και έχει δομή όμοια με αυτές (Χλούπης, 2020: 536-548, σε σ. 541). Στη λειτουργία του οργανωμένου εγκλήματος βαρύτητα αποδίδεται στο αντικείμενο του εγκλήματος παρά στα άτομα που το διαπράττουν (Paoli & Vander Beken, 2014: 16). Αντίστοιχα, το κρατικό-εταιρικό έγκλημα δε διαφέρει από το πλάνο αυτό, καθόσον αναφέρεται σε παράνομες ή κοινωνικά επιβλαβείς πράξεις οι οποίες ανακύπτουν από μία αμοιβαία σχέση αλληλεπίδρασης

μεταξύ πολιτικών ή και πρακτικών που χρησιμοποιούνται για την επίτευξη των σκοπών ενός ή περισσότερων φορέων οικονομικής παραγωγής.

Σύμφωνα με την ανωτέρω θεώρηση, το κρατικό-εταιρικό έγκλημα κατατάσσεται σε δύο κατηγορίες: στο κρατικό-εταιρικό έγκλημα που προξενείτε από το κράτος και στο κρατικό-εταιρικό έγκλημα που υποστηρίζεται από το κράτος και συντρέχει όταν, οι μηχανισμοί ελέγχου δεν καταφέρνουν την παύση ή τη μείωση της αποκλίνουσας ή εγκληματικής επιχειρηματικής δραστηριότητας. Ανάλογα και στο έγκλημα του λευκού κολάρου δεν παραλείπονται τα εγκλήματα αλληλοσύνδεσης συμφερόντων μεταξύ εταιριών και δημοσίου, με σκοπό τον προσπορισμό παράνομου οφέλους, όπως υπεξαίρεσεις, κερδοσκοπία από αγοροπωλησίες γης κτλ. (Βιδάλη, 2017: 136-137).

Η σχέση μεταξύ εγκλήματος του λευκού κολάρου, του κρατικού-εταιρικού και του οργανωμένου εγκλήματος είναι αποδεκτή ιδίως από την κριτική εγκληματολογία. Έμφαση κυρίως δίνεται στα μέσα που διατίθενται για την υλοποίηση τους αλλά και στην ανταλλαγή των υπηρεσιών και των παροχών μεταξύ των εγκλημάτων αυτών. Σύμφωνα με την κριτική εγκληματολογία, διερευνώντας την αμοιβαιότητα των υπηρεσιών, δεν καταδεικνύεται μόνο η σχέση μεταξύ νομιμότητας και παρανομίας αλλά και οι κοινωνικοοικονομικές σχέσεις, οι διασυνδέσεις και οι συνθήκες που διαμορφώνουν όχι μόνο τις εν λόγω κάθε φορά ενέργειες αλλά τα φαινόμενα αυτά και κατ' ακολουθία το ευρύτερο πλαίσιο που διαδραματίζει σημαίνοντα ρόλο στην περαιτέρω εξέλιξή τους. Για το λόγο αυτό και οι εν λόγω κατηγορίες εγκλημάτων περιγράφονται ως συγκοινωνούντα δοχεία, με άλλα λόγια αντιλαμβάνονται ως οικονομίες συνεργαζόμενες και ταυτόχρονα συμπληρωτικές προς τη νόμιμη οικονομία (Βιδάλη, 2017: 164-165).

Χαρακτηριστικό γνώρισμα του οργανωμένου εγκλήματος προκειμένου να επιτύχει τους σκοπούς του θεωρείται η χρήση της βίας. Ως επί τω πλείστον, η συμπλοκή του οργανωμένου εγκλήματος σε νόμιμες οικονομικές δραστηριότητες και η επικύρωση συμφωνιών με τον πολιτικοοικονομικό τομέα το διευκολύνουν να μεγιστοποιήσει το κέρδος του, δίχως να γίνει αντιληπτό κατά την εκτέλεση αυτής του της ενέργειας. Στην περίπτωση αυτή η βία είναι απευκταία για το οργανωμένο έγκλημα, αφού είναι μη παραγωγική (Ruggiero, 2012: 9). Το οργανωμένο έγκλημα έρχεται κατά κανόνα να λάβει την ιδιοσυγκρασία κρατικού-εταιρικού εγκλήματος, επαληθεύοντας την εγκληματική δύναμη αυτού. Αν και φαίνεται ότι δε διακατέχεται από άσκηση βίας, όπως γίνεται με το

οργανωμένο έγκλημα, πάρα ταύτα τα πράγματα είναι διαφορετικά. Η βία επιβάλλεται με πιο συστηματικό και συγκαλυμμένο τρόπο λόγω του ότι τελείται διαμέσου επιχειρησιακών πολιτικών. Ως επί τω πλείστον, είναι έμμεση και πρόσκαιρη, ως επακόλουθο της επιζήτησης του οφέλους και στην περίπτωση που τα κίνητρα δεν έχουν σχέση με αυτή. Κατ' επέκταση να μην γίνεται αποδεκτή από το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης ως τέτοια, παρότι θίγει βασικά δικαιώματα και αγαθά (Gasparinatos, Stamouli & Vidali, 2016: 16).

Αδιαμφισβήτητα, τα οργανωμένα εγκληματικά δίκτυα κατακτούν τεράστια δύναμη όταν μπορέσουν να ενταχθούν στη νόμιμη οικονομία. Στον αγώνα τους αυτό, η «διαφθορά» συνιστά διαχρονικά ένα σημαντικό «όπλο» (Χλούπης, 2020: 540). Διαμέσου αυτής εντάσσονται στον πολιτικό και οικονομικό κόσμο, εδραιώνοντας έτσι την θέση τους στην κοινωνία (Σταμούλη, 2017: 217). Με αυτόν τον τρόπο αποκτούν νόμιμη οικονομική επιβολή καθιστώντας πιο εύκολη την προσέγγιση των κρατικών και πολιτικών φορέων και την περαιτέρω διαφθορά τους, προκειμένου να εξυπηρετηθούν οι σκοποί τους. Οπότε στα εγκλήματα που διαπράττονται από τα εγκληματικά δίκτυα συγκαταλέγονται και πιο εξειδικευμένα εγκλήματα λευκού κολάρου και όχι μόνο τα κοινά εγκλήματα (Bezlon & Gounev, 2012: 33). Άλλωστε, το οργανωμένο έγκλημα, ακολουθεί όμοιες πρακτικές με το έγκλημα του λευκού κολάρου για να επικρατήσει στην αγορά. Στόχος και των δύο είναι η ικανοποίηση της ζήτησης αγαθών και υπηρεσιών εντός του πλαισίου μίας αγοράς και κατά συνέπεια η επαύξηση του κέρδους για τις επιχειρήσεις των δραστών. Σημαίνοντα ρόλο στην εδραίωση και στην περαιτέρω εξέλιξή τους συντελούν οι σχέσεις τους με τον πολιτικό τομέα (Βασιλάντωπούλου, 2014: 99). Μέσα στο ίδιο πλαίσιο λειτουργεί και το κρατικό-εταιρικό έγκλημα με πιο πολύπλευρο όμως τρόπο. Η επιρροή δε των σχέσεων με τον κόσμο της πολιτικής είναι διασφαλισμένη. Το κρατικό-εταιρικό και το οργανωμένο έγκλημα δρουν τόσο στη νόμιμη όσο και στην παράνομη οικονομία. Το τελευταίο, για να εξαπλωθεί και να διαπεράσει από τις διοικητικές αρχές χωρίς να γίνει αντιληπτό διαθέτει τα εγκληματικά του έσοδα στη νόμιμη οικονομία, πραγματοποιώντας συνεργασίες που του διασφαλίζουν επιτυχίες τόσο στη νόμιμη όσο και στη παράνομη αγορά (Ruggiero, 2012: 8). Παρομοίως, και στο κρατικό-εταιρικό έγκλημα, το σύστημα ελέγχου εξεύρεσης

παράνομων εσόδων, διαμέσου κατάλληλων διασυνδέσεων, μπορεί να παρακαμφθεί. (Willebois, Halter, Harrison, Park & Sharman, 2011: 24).

Σημαντικό ρόλο, στην εξάπλωση του οργανωμένου εγκλήματος, διαδραματίζει η συμβιωτική σχέση μεταξύ νομιμότητας και παρανομίας. Κυρίαρχη θέση κατέχει η «διαφθορά» η οποία κρίνεται απαραίτητη για την εξέλιξή του. Ως εκ του περισσού, το οργανωμένο έγκλημα, θεωρείται μια συστηματική εγκληματική οργάνωση που αποσκοπεί στο κέρδος και στην επέκταση της δύναμής του. Υπό αυτή την έννοια, χαρακτηριστικά στοιχεία του οργανωμένου όπως και του κρατικού-εταιρικού και του εγκλήματος του λευκού κολάρου είναι η επεκτατική τάση άλλα και η συστηματική απομύζηση οικονομικού οφέλους (Chambliss, 2004: 246). Το τελευταίο όψη του οποίου είναι το κρατικό-εταιρικό έγκλημα χαρακτηρίζεται ότι απολαμβάνει ευνοϊκότερη αντιμετώπιση του νόμου από το οργανωμένο έγκλημα μολοντί εκδηλώσεις του οργανωμένου παρουσιάζονται και στο κρατικό-εταιρικό έγκλημα. Η αμοιβαία επίδραση ανάμεσα στο οργανωμένο και στο έγκλημα του λευκού κολάρου προσδίδει στο πρώτο τη δυνατότητα να έχει όμοια αντιμετώπιση με το δεύτερο. Η συγχώνευση των δύο, την οποία βρίσκουμε σε υπερβολικό βαθμό στο κρατικό-εταιρικό έγκλημα, με τη διαφθορά να είναι αναγκαία για την αρμονική κοινωνική συμβίωση, ασθενεί την όποια κοινωνική αντίδραση (Ruggiero, 2012: 14). Και τα τρία αυτά είδη εγκλημάτων έχουν ως κεντρικό σημείο εστίασης το οικονομικό κομμάτι ανάμεσα στη νόμιμη και στην παράνομη οικονομία. Λόγω των συνεχόμενων χρηματοοικονομικών κινήσεων μεταξύ των δύο αγορών, η εξεύρεση της παράνομης δραστηριότητας καθώς και η διαχείρισή της καθίσταται εξαιρετικά δυσχερής διότι δεν είναι σαφές τι είναι νόμιμο (Γασπαρινάτου, 2019: 175). Η ρευστότητα του σημερινού οργανωμένου εγκλήματος, διευρύνει τις δραστηριότητές του σε πεδία που παλαιότερα προσδιόριζαν το έγκλημα του λευκού κολάρου και το επιχειρηματικό έγκλημα. Οι ισχυροί δεσμοί που δημιουργεί με την κοινωνία (Ruggiero, 2012: 11-12) και οι συνεργασίες που καλλιεργεί στα πλαίσια των δραστηριοτήτων του οι οποίες διακατέχονται από μεθοδικότητα και συστηματικότητα έχουν ως κύριο στόχο το κέρδος (Europol, 2021: 19). Κοινό στοιχείο οργανωμένου και κρατικού εγκλήματος είναι ότι και τα δύο δραστηριοποιούνται τόσο στην παράνομη όσο και στη νόμιμη οικονομία. Για να εξαπλωθεί το πρώτο δίχως να γίνει αντιληπτό από τις διωκτικές αρχές, επενδύει τα παράνομα έσοδα του στη νόμιμη οικονομία, επικυρώνοντας

συμφωνίες τόσο στις νόμιμες όσο και στις παράνομες δραστηριότητές του, με επιτυχία (Ruggiero, 2012: 8). Η σχέση που διατηρεί το οργανωμένο έγκλημα με τους φορείς του κράτους το οδηγεί στη θεσμοθέτησή του (Chambliss, 2004: 246). Η συνύπαρξη μεταξύ νομιμότητας και παρανομίας υποβοηθά στην περαιτέρω επέκταση και ανάπτυξή του. Ως επί τω πλείστον, το κρατικό-εταιρικό και το έγκλημα του λευκού κολάρου δεν εξακριβώνονται εύκολα διότι τα θύματα τους τις περισσότερες φορές δεν αντιλαμβάνονται την ζημία που τους έχει προκληθεί. Επομένως, τέτοιου είδους εγκλήματα εφόσον δεν έχουν χαρακτηριστεί ως τέτοια δεν είναι εύκολος ο προσδιορισμός της βλάβης που τα θύματά τους έχουν υποστεί. (Βασιλαντωπούλου, 2014: 123).

Τις περισσότερες φορές, τα θύματα, συνειδητοποιούν ότι η οικονομική δύναμη και τα μέσα που έχουν στην κατοχή τους οι δράστες οι οποίοι τις πιο πολλές φορές δεν είναι μεμονωμένα άτομα αλλά μεγάλοι οργανισμοί αλλά και το αίσθημα της ατιμωρησίας γενικότερα σε παρόμοιες περιπτώσεις αποτελεί εμπόδιο στην απόπειρα αποκάλυψής τους και περαιτέρω, δίωξής τους. Οπότε, επιλέγουν να μη μιλήσουν θεωρώντας ότι, είναι η πιο ορθή επιλογή (Αλοσκόφης, ό.π.: 106-107). Η ατιμωρησία στη συνέχεια θα αναζωπυρώσει το λεγόμενο «σκοτεινό αριθμό της εγκληματικότητας» (Gasparinatos, Stamouli & Vidali, 2016: 17), με την καταπολέμησή της να καθίσταται πρακτικά ανέφικτη και να οδηγεί σε μία συνεχή επανάληψη του φαινομένου, το οποίο διαρκώς λαμβάνει μεγάλες διαστάσεις.

3. Νομοθετική Προσέγγιση και διεθνική εξέλιξη του Οργανωμένου Εγκλήματος

3.1 Νομικό πλαίσιο αντιμετώπισης του ΟΕ πριν τη θέσπιση του Ν. 2928/2001

Την περίοδο εκείνη, η αποδοχή του Έλληνα Νομοθέτη στις αλλαγές του διεθνούς Νομοθετικού Πλαισίου, υφίσταται αποσπασματική και αλυσιτελής. Ειδικότερα, ο Νόμος 774/1978 αναφερόταν στην ασφάλεια του πολιτεύματος και στην τρομοκρατία ενώ ο Ν.

1916/1990155 περιγράφηκε ως «μια καλλωπισμένη έκφραση για την αναφορά στην εσωτερική τρομοκρατία» (Αντωνόπουλος & Παπανικολάου, 2016: 966), παρά το γεγονός ότι είχε ως τίτλο «Για την προστασία της κοινωνίας από το οργανωμένο έγκλημα», στην πραγματικότητα αντιμετώπιζε μόνο την τρομοκρατία (Παπαχαλαράμπους, 1998: 689). Αρκετές ενέργειες που έγιναν σε επίπεδο νομοθετικό απέβησαν άστοχες και η ασχολία του νομοθέτη με το φαινόμενο αυτό καταδεικνύει ότι, το οργανωμένο έγκλημα γίνεται ήδη ορατό ως επικίνδυνη όψη εγκληματικότητας που απαιτεί άμεσα ποινική αντιμετώπιση. Με τις διατάξεις των Νόμων 2145/1993158 και 2331/1995159, διευθετούνται ζητήματα που αφορούν τη δήμευση και τη νομιμοποίηση εσόδων, θέματα τα οποία έχουν άμεση σχέση με το οργανωμένο έγκλημα. Επιπροσθέτως, στο άρθρο 5 παρ. 1 εδ. ιγ' του ν. 1729/1987 παραπέμπεται το οργανωμένο έγκλημα, στο οποίο αναφέρεται η οργάνωση και ο έλεγχος εκτέλεσης των εγκλημάτων και στο άρθρο 1 παρ. 1 εδ. δ' του ν. 2331/1995 σε συνάρτηση με το άρθρο 5 του ν. 1729/1987 γίνεται μνεία για τη σύλληψη και την παραπομπή θεραπευόμενου τοξικομανούς, όταν υφίστανται πλήρεις πληροφορίες ότι εκτέλεσε το έγκλημα με διεθνείς συνεργασίες. Επίσης, αναφορά παράνομου εφοδιασμού ομάδων και οργανώσεων με όπλα και εκρηκτικά υφίσταται στο άρθρο 15 ν. 2168/1993161 (Παπαχαλαράμπους, 1998: 689-670).

Αυτό που έχει παρατηρηθεί μέχρι και σήμερα είναι ότι, στο ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο δεν έχει καθορισθεί σε καμία διάταξη η έννοια του «επικίνδυνου εγκλήματος», παρά μόνο συμπεραίνεται από το άρθρο 13 περ. στ' Π.Κ. που αναφέρεται σε εγκλήματα τα οποία τελούνται από έναν ή παραπάνω δράστες κατ' επάγγελμα ή κατά συνήθεια, ή όταν αφορά ιδιαιτέρως επικίνδυνους εγκληματίες, όπου γίνεται αναφορά στο στ' του ιδίου άρθρου. Επιπλέον, στο άρθρο 45 Π.Κ. (Βαρελάς, 2021), όπου προσδιορίζεται η συναυτουργία στην εκτέλεση εγκλημάτων και στο άρθρο 187 Π.Κ., όπου ο Κουράκης είχε υποδείξει ότι είναι πλήρες για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας αλλά όχι όμως του οργανωμένου εγκλήματος. Σύμφωνα με τον Χλούπη (2019, σπ. αναφ. στη Βιδάλη κ.συν. 2019: 291 & Κουράκη, 1999: 1026).

3.2 Η σύμβαση του Παλέρμο

Τον Δεκέμβριο του 2000, υπογράφηκε η Σύμβαση του Παλέρμο, στο Παλέρμο της Ιταλίας, από 123 Κράτη Μέλη του Ο.Η.Ε και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το αξιοσημείωτο της Σύμβασης έγκειται στο ότι, μέχρι και σήμερα, θεωρείται το πιο αξιόλογο νομικό κείμενο διεθνώς για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος. Κύριος σκοπός της Σύμβασης ήταν, ο σχηματισμός ενός δραστικού και λειτουργικού διεθνούς μέσου για την αποτροπή και την κατάπνιξη των διαφορετικών όψεων του διεθνικού οργανωμένου εγκλήματος. Ως η κορυφή των προσπαθειών προς την επιτυχία του ανωτέρω στόχου, περιγράφηκε η Σύμβαση, σε επίπεδο διεθνές, από τον καθηγητή «Χλούπη Γεώργιο» (Χλούπης, 2019: 280-281). Από τις αρχές του 1970, στις ΗΠΑ, έχει ξεκινήσει επιθυμία ενεργειών για την αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος καθώς γινόταν όλο και πιο αισθητό ότι τα μέτρα αντιμετώπισης που λαμβάνονταν δε βοηθούσαν στην εξάλειψη του οργανωμένου εγκλήματος. Αρχικά, στην 5^η Διάσκεψη του ΟΗΕ προτάθηκαν για πρώτη φορά οι κίνδυνοι που το οργανωμένο έγκλημα ενέχει αλλά και ο τρόπος συσχέτισής του με τη διαφθορά και το έγκλημα του λευκού κολάρου. Επιπλέον, για πρώτη φορά, αναφέρεται η επικύρωση του τρόπου λειτουργίας του οργανωμένου εγκλήματος και αποδίδεται ο όρος «διεθνικό έγκλημα» (Βιδάλη, 2017: 173-174).

Εννοιολογικά το οργανωμένο έγκλημα αποτυπώθηκε στο άρθρο 2 της Σύμβασης και οριοθετήθηκε ότι, οργανωμένη εγκληματική ομάδα είναι μία δομημένη ομάδα η οποία απαρτίζεται από τρία και παραπάνω άτομα που δραστηριοποιείται για ορισμένο χρονικό διάστημα και πράττει ομαδικά για να εκτελέσει ένα ή παραπάνω εγκλήματα ή αδικήματα τα οποία καθορίζονται στη σύμβαση προκειμένου να αποκομιστεί είτε άμεσα είτε έμμεσα οικονομικό ή οποιοδήποτε υλικό κέρδος. Ως δομημένη θεωρείται η ομάδα τα μέλη της οποίας δεν έχουν συγκεκριμένους ρόλους ή εξελιγμένη δομή με συνέπεια να μην είναι τόσο ορατά τα στοιχεία του πραγματοπαγή χαρακτήρα της τα οποία θα την διέκριναν από τον προσωποπαγή χαρακτήρα των συμμοριών (Χλούπης, 2019: 282). Λόγω της εξαιρετικής σπουδαιότητας που συνιστά η έννοια του σοβαρού εγκλήματος, στο άρθρο 2 της Σύμβασης ως σοβαρό έγκλημα έγκειται το εκάστοτε αδίκημα που του επιβάλλεται ποινή στερητικής ελευθερίας έως και τέσσερα έτη. Σύμφωνα με το κριτήριο

αυτό επεκτείνεται αρκετά ο αριθμός των εγκλημάτων που η Σύμβαση έχει τη δυνατότητα να εφαρμοστεί.

Κατά το άρθρο 3, οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες το Ο.Ε αποκτά χαρακτήρα διεθνικό, είναι όταν:

- I. εφαρμόζεται σε παραπάνω από ένα κράτη.
- II. εφαρμόζεται σε ένα κράτος αλλά οι πράξεις προετοιμασίας διεξάγονται σε άλλο κράτος.
- III. εκτελείται από μία εγκληματική οργάνωση σε ένα κράτος αλλά η οργάνωση δραστηριοποιείται σε εγκληματικές ενέργειες και σε άλλα κράτη.
- IV. οι συνέπειες δραστηριοποίησης μιας εγκληματικής οργάνωσης δεν επιδρούν αποκλειστικά στο κράτος που εκτελείται αλλά και σε άλλα κράτη (Βιδάλη, 2017: 174-175).

Εξαιρετικής σημασίας παράγοντας τον οποίο η Σύμβαση ρυθμίζει αποτελεί η περίπτωση της συμμετοχής στην εγκληματική οργάνωση. Οι προτάσεις που αποδόθηκαν αφορούν κυρίως τον χαρακτηρισμό των ποινικών αδικημάτων, οι οποίες αναφέρονται:

- I. στην κοινή απόφαση με άλλα άτομα για την εκτέλεση σοβαρού εγκλήματος με απώτερο σκοπό την απολαβή οικονομικού οφέλους.
- II. στην επίγνωση του σκοπού της εγκληματικής δράσης της οργάνωσης ή στην πρόθεση της να εκτελέσει το εν λόγω έγκλημα.
- III. στην οργάνωση, στη διεύθυνση, στην παρότρυνση, στη διευκόλυνση και στην παροχή συστάσεων για τη διάπραξη σοβαρού εγκλήματος από εγκληματική οργάνωση (Χλούπης, 2019: 282-283).

Πιο συγκεκριμένα, στη Σύμβαση του Πατέρμο τα Κράτη-Μέλη απαιτείται να πάρουν μέτρα κατάλληλα για την ποινικοποίηση της συμβολής σε εγκληματική οργάνωση, άρθρο 5, την νομιμοποίηση αγαθών από εγκληματικές ενέργειες, άρθρα 6-7, την εξάλειψη της διαφθοράς, άρθρα 8-9 και την παρεμπόδιση της δικαιοσύνης, άρθρο 23 (Χλούπης, 2019: 282). Επίσης, κάθε κράτος μέλος μπορεί να απαιτήσει από τον δράστη, να τεκμηριώσει ότι τα περιουσιακά στοιχεία που έχουν δημευτεί είναι από νόμιμες δραστηριότητες, στο μέτρο πάντα με το ότι η απαίτηση αυτή προσαρμόζεται με τις αρχές του εσωτερικού δικαίου, σύμφωνα με το άρθρο 11 της Σύμβασης, (Χλούπης, 2019: 284).

Αναγκαίο, επίσης, κρίνεται να διευθετηθούν ζητήματα τα οποία αναφέρονται στις ειδικές ανακριτικές πράξεις, στην προστασία μαρτύρων που συνεργούν με τις διωκτικές αρχές και αυτά που αφορούν στη συνεργασία των υπηρεσιών για την αποκάλυψη των εγκλημάτων (Βιδάλη, 2017: 175). Αν και σκοπός της Σύμβασης ήταν η προσαρμογή των εθνικών νομοθεσιών και η ενδυνάμωση της διασυννοριακής σύμπραξης, δεν υφίσταται καθολική εκτίμηση της εφαρμογής της (Βιδάλη, 2017: 176-177). Αμφιβολίες, επίσης, δημιουργούνται για το εάν η Σύμβαση μπορεί να προσαρμοστεί εκ νέου στις δομικές και κοινωνικές μεταβολές που έχουν ανακύψει και επιδρούν στο οργανωμένο έγκλημα (Βιδάλη, 2017: 176-177). Παρότι έχει αποδοθεί από τη Σύμβαση ποινικοποίηση της παράνομης εγκληματικής δραστηριότητας και των παράνομων οικονομικών συναλλαγών, δεν προέβη όμως στην ποινικοποίηση ανάλογων περιπτώσεων που αφορούν στον τομέα των επιχειρήσεων όπου καθορίζονταν άλλες διοικητικές και ποινικές κυρώσεις (Βιδάλη, 2014: 123). Παρ' όλα αυτά, αδιαμφισβήτητα, η Σύμβαση θεωρείται ανεκτίμητη γιατί θέτει βάσεις και ενισχύει τη σύμπραξη μεταξύ των κρατών για την κατάπνιξη του παγκόσμιου φαινομένου το οποίο κατονομάζεται «οργανωμένο έγκλημα».

Εξαιτίας της διεθνής διάστασης που το οργανωμένο έγκλημα έχει λάβει πλέον, ο Έλληνας νομοθέτης είναι αναγκασμένος να αναπροσαρμόσει την εθνική νομοθεσία στα διεθνή πρότυπα. Ήδη, στην Ελλάδα από το 1988, είχε κριθεί αναγκαία η λήψη μέτρων πρόληψης αλλά και καταστολής για την εξάλειψη του οργανωμένου εγκλήματος, όπως αυτό αποδεικνύεται από τις αποφάσεις που πάρθηκαν στο 7ο Συνέδριο της Ελληνικής Εταιρίας Ποινικού Δικαίου, ως προς την εξέλιξη του άρθρου 187, για τη σύσταση και τη συμμορία (Ελληνική Εταιρία Ποινικού Δικαίου, 2000: 245). Με την υπογραφή της Σύμβασης του Παλέρμου, η Ελλάδα ανέλαβε επιπλέον ευθύνες με τη ένταξη καινούργιων ρυθμίσεων στον Π.Κ, κάτι που εν τέλει υλοποιήθηκε όταν ψηφίστηκε ο Ν. 2928/2001.

3.3 Ποινική αντιμετώπιση του ΟΕ σύμφωνα με το άρθρο 187 ΠΚ

Η μέθοδος και τα δομικά γνωρίσματα τέλεσης ενός εγκλήματος μεταβάλλονται μέρα με τη μέρα και σχηματίζονται σύμφωνα με τις εκάστοτε κοινωνικές, πολιτικές και

οικονομικές συνθήκες που κυριαρχούν. Με το πέρας των ετών, η κατά μόνας τέλεση ενός εγκλήματος παρέδωσε τη σειρά του στην τέλεση του πλέον από μία ομάδα ατόμων, καθώς τα τελευταία έτη, αρκετά εγκλήματα τελούνται από οργανωμένες ομάδες οι οποίες δραστηριοποιούνται εν καιρό με συστηματικότητα και επαγγελματισμό (Weigend, 2000: 3).

Σημαντικό ρόλο στην επέκταση των δραστηριοτήτων των εγκληματικών οργανώσεων και εκτός των εθνικών συνόρων συντέλεσε η παγκοσμιοποίηση, η ανάπτυξη της τεχνολογίας καθώς και το άνοιγμα των συνόρων. Λόγω των ξεχωριστών γνωρισμάτων των εγκληματικών οργανώσεων και τον κίνδυνο του δημόσιου συστήματος από τη δραστηριότητά τους, τα κράτη μέλη αποφάσισαν την ενιαία καταπολέμησή τους σε ευρωπαϊκό αλλά και σε διεθνές επίπεδο. Αφορμή αποτέλεσε η Σύμβαση του Παλέρμο για τον ως άνω σκοπό, θεσπίζοντας έναν ορισμό που περιέκλειε και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά στοιχεία της οργανωμένης εγκληματικότητας. Κατά βάση αυτός αναφέρεται στην ιεραρχική δομή, στη χρήση βίας, στον επαγγελματισμό της οργάνωσης, η οποία έχει ως απώτατο σκοπό την επιζήτηση πολιτικού-οικονομικού κέρδους αλλά και στον πραγματοπαγή χαρακτήρα της (Weigend, 2000: 5). Προτού κυρωθεί η ανωτέρω σύμβαση, είχε εισαχθεί ο ορισμός της οργανωμένης εγκληματικότητας στην έννομη τάξη, με τον Ν. 2928/2001. Ωστόσο, με την καθιέρωση του νόμου ΤΟΔ του 1871 περί καταδίωξης της ληστείας, η Ελλάδα υποχρεώθηκε να έρθει αντιμέτωπη με το ζήτημα των ληστρικών επιθέσεων περίπου μετά την απελευθέρωση και την περίοδο γέννησης του σύγχρονου κράτους (Ριζάβα, 2012: 355). Εν συνεχεία, θεσπίστηκε ο ο νόμος 1916/1990 *«Για την προστασία της κοινωνίας από το οργανωμένο έγκλημα»* ο οποίος ποινικοποιούσε και την εμπλοκή-συγκρότηση οργάνωσης ή ομάδας από δύο και άνω προσώπων που συνεργάστηκαν με στόχο την τέλεση ορισμένων εγκλημάτων.

Στην Ελλάδα, η εγκληματική οργάνωση τυποποιείται στο άρθρο 187 του Π.Κ. η οποία εισήχθη με τον Ν. 2928/2001, όπως διαμορφώθηκε και ισχύει έως και σήμερα. Ο εν λόγω νόμος δε ψηφίστηκε, για να καταπολεμήσει το οργανωμένο έγκλημα, διότι στην Ελλάδα η δράση του ήταν ελάχιστη και διευκόλυνε άλλες σκοπιμότητες. Ειδικότερα, η Ελλάδα προσυπέγραψε τη Σύμβαση του Παλέρμο προκειμένου να αναγκαστεί να εντάξει στο εθνικό της δίκαιο τις εν λόγω διατάξεις (Ριζάβα, 2012: 371). Αδιαμφισβήτητα, η εγκληματική οργάνωση συνιστά έγκλημα βλάβης αν και κατά καιρούς έχουν ειπωθεί και

άλλες απόψεις ότι αποτελεί έγκλημα δυνητικής ή αφηρημένης διακινδύνευσης (Λίβος, 2015: 311).

Η ένταξη σε εγκληματική οργάνωση δε στρέφεται μόνο κατά της δημόσιας τάξης αλλά και σε ένα μεγάλο ποσοστό έννομων αγαθών τα οποία προσβάλλονται από τη δραστηριότητά της. Γενικότερα, θεωρείται κοινό έγκλημα, διότι, δράστης μπορεί να είναι ο καθένας και υπαλλακτικά μικό καθότι τυποποιούνται δύο τρόποι εκτέλεσης: η συγκρότηση και η ένταξη. Επίσης, αποτελεί έγκλημα υπερχειλούς υποκειμενικής υπόστασης επειδή όλα τα μέλη της εγκληματικής ομάδας απαιτείται να αποσκοπούν στη διάπραξη όλο και περισσότερων εγκλημάτων. Όμως θεωρείται και πραγματοπαγές έγκλημα γιατί τα μέλη της εγκληματικής ομάδας έχουν την ευελιξία να εναλλάσσονται μεταξύ τους και να υποκαθίστανται. Ειδικότερα, η εγκληματική οργάνωση πρέπει να έχει ορισμένη δομή και οργάνωση προκειμένου να μπορεί να προσθέσει νέα μέλη σε αυτήν όταν κάποια στιγμή αυτά συλληφθούν ή όταν ανακύψει κάποιο άλλο πρόβλημα προκειμένου να συνεχιστεί η εγκληματική της δραστηριότητα ανεμπόδιστα, καθώς η δραστηριότητα της δε σταματά με τη σύλληψη των μελών της.

Η εγκληματική οργάνωση και μόνο ότι υπάρχει αρκεί για να διαταράσσει το περί δικαίου αίσθημα, και για το λόγο αυτό ο νομοθέτης διώκει την πρόθεση της εγκληματικής ομάδας για διεξαγωγή εγκλημάτων.

3.3.1 Συγκρότηση και ένταξη ατόμου σε εγκληματική οργάνωση

Με την παρ. 1 του άρθ. 187 του Π.Κ. ο Έλληνας νομοθέτης κάνει αναφορά για ένταξη και συγκρότηση ατόμου σε εγκληματική οργάνωση. Όποιος οργανώνει ή υπάγεται σε επιχειρησιακά δομημένη και με συνεχή εγκληματική δραστηριότητα ομάδα, η οποία απαρτίζεται από τρία ή παραπάνω άτομα που αποσκοπεί στην τέλεση κακουργημάτων, του επιβάλλεται ποινή κάθειρξης μέχρι και δέκα έτη και χρηματική ποινή (Άρθρο 187 παρ. 1 Π.Κ.). Επισημαίνεται ότι, η συγκρότηση, αποτελεί στιγμιαίο έγκλημα ενώ η υπαγωγή σε μία ομάδα που είναι ήδη δομημένη είναι διαρκές.

Επίσης, σημειώνεται ότι, στην εγκληματική οργάνωση υφίστανται κάποια κριτήρια τα οποία διακρίνονται σε ποσοτικό, σε ποιοτικό και σε χρονικό. Στο πρώτο κριτήριο το οποίο συνδέεται με το σύνολο των μελών της εγκληματικής οργάνωσης τα οποία

απαιτείται να είναι από τρία και άνω οι αποφάσεις που λαμβάνονται πρέπει να συμφωνούν με την ολότητα. Δεν θεωρείται αρκετή όμως η απλή συμφωνία αλλά η υπόσταση συμφωνίας για διάπραξη εγκλημάτων σε μόνιμη βάση. Τα μέλη πρέπει να εναλλάσσονται μεταξύ τους και να αντικαθίστανται όταν χρειάζεται. Στο δεύτερο κριτήριο το οποίο συνδέεται με την επιχειρησιακά καταλλήλως δομημένη ομάδα, κρίνεται απαραίτητο, ο διαμερισμός καθηκόντων, η ιεραρχική δομή και οι διακριτοί ρόλοι ανάμεσα στα μέλη της οργάνωσης. Η ανάμειξη του κάθε μέλους σε συγκεκριμένη εγκληματική πράξη δεν είναι απαραίτητη. Μια εγκληματική οργάνωση ενδέχεται να απαρτίζεται από αρχηγό, υπαρχηγό, επιχειρησιακά μέλη, ταμιά και υποστηρικτικά μέλη. Στο τρίτο και τελευταίο κριτήριο, το οποίο συνδέεται με τη χρονική δράση της εγκληματικής ομάδας, αυτή θα πρέπει να είναι αόριστη ή μη επακριβώς καθορισμένη εφόσον μπορεί να θεωρηθεί εγκληματική οργάνωση που έχει ιδρυθεί για να διαπράξει ένα και μόνο κακούργημα. Κύριος σκοπός των δραστών είναι η εκτέλεση περισσότερων κακούργημάτων. Επίσης, η δραστηριοποίηση της εγκληματικής ομάδας μπορεί να εκτείνεται και πέραν των εθνικών γεωγραφικών ορίων (Ριζάβα, 2012: 385-386). Και ενώ παλαιότερα ο Έλληνας νομοθέτης έθετε περιορισμό στα εγκλήματα που εκτελούνταν από τις εγκληματικές οργανώσεις, με τη καινούργια διάταξη νόμου, αυτό μεταρρυθμίστηκε προκειμένου να εμπεριέχονται όλα τα εγκλήματα κακούργηματικού χαρακτήρα, καθότι θεωρήθηκε ότι ο περιορισμός στην καταμέτρησή τους και οι συνεχόμενες αλλαγές που κατά καιρούς υπήρξαν στο νομοθετικό πλαίσιο δε δικαιολογούνταν (Αιτιολογική έκθεση στο σχέδιο νόμου κύρωση νέου Π.Κ., Ν. 4619/2019: 42).

Επίσης, τονίζεται ότι, για να υφίσταται η ειδική υπόσταση του εγκλήματος, δεν κρίνεται υποχρεωτική η τέλεση ενός ή παραπάνω κακούργημάτων αλλά επαρκεί η συνταύτιση επιθυμίας των μελών της εγκληματικής οργάνωσης στη διάπραξή τους. Συνεπώς, δε διώκεται ποινικά μόνο η εκτέλεση μίας εγκληματικής πράξης αλλά και η πρόθεση για τέλεση που τυχόν θα γίνει, με τον όρο να αποδεικνύεται με βεβαιότητα. Ως προς τη συγκρότηση, απαιτείται αποδοχή πρωτοβουλίας και διεξαγωγή των αναγκαίων διεργασιών ώστε να συσταθεί η εγκληματική οργάνωση. Η εξεύρεση μελών, οικονομικών εισοδημάτων, ο σχεδιασμός θεωρούνται απαραίτητα για τη σχηματισμό της εγκληματικής οργάνωσης. Σχετικά με την ένταξη, για να εισαχθεί κάποιος σε μία

εγκληματική οργάνωση, κρίνεται αναγκαίο να έχει προηγηθεί η σύσταση της εγκληματικής ομάδας τουλάχιστον τριών ατόμων. Το νέο μέλος απαιτείται να αφεθεί στη θέληση του συνόλου ενώ δεν κρίνεται απαραίτητη η συμμετοχή του στην εκτέλεση των εγκλημάτων, αρκεί μόνο να έχει οριστεί ο ρόλος του και τα καθήκοντά του (Ριζάβα, 2012: 387-388).

Ως προς την υποκειμενική υπόσταση της εν λόγω διάταξης, τα στελέχη της οργάνωσης πρέπει να έχουν αποφασίσει εκ των προτέρων την εκτέλεση πολλών κακουργημάτων. Σημειώνεται ότι, αν έχει συγκροτηθεί μία ομάδα που αποσκοπεί στην τέλεση ενός κακουργήματος και μετά στην τέλεση αυτού εξακολουθήσει την εγκληματική της δραστηριότητα, τότε δεν υφίσταται η ειδική υπόσταση του εγκλήματος της εγκληματικής οργάνωσης. Οπότε, αξιοσημείωτο στοιχείο για την ίδρυση της εγκληματικής οργάνωσης, θεωρείται η απόφαση εκ των προτέρων εκτέλεσης περισσότερων εγκλημάτων (Καραγκούνης, 2107: 637). Συνεπώς, ο σκοπός της οργάνωσης προσδιορίζει και τη φύση της καθώς και την ποινική της αντιμετώπιση. Στην οργάνωση δεν απαιτείται παραλλαγή ως προς τα εγκλήματα που επιχειρεί να εκτελέσει για να θεμελιωθεί η υποκειμενική της υπόσταση.

3.3.2 Η διεύθυνση οργάνωσης

Στη 2^η παράγραφο του άρθρου 187 ΠΚ, η διεύθυνση της οργάνωσης αντιμετωπίζεται ως διακεκριμένη μορφή του εγκλήματος, και απειλείται με ποινή κάθειρξης (5-15 έτη) ενώ για ένταξη και συμμετοχή σε εγκληματική οργάνωση η ποινή της κάθειρξης ορίζεται έως δέκα έτη (Σάμιος, 2019: 314). Με το Ν. 3875/2010 για πρώτη φορά, η διεύθυνση της εγκληματικής οργάνωσης, εισήχθη στο δικαιικό σύστημα έτσι ώστε να συμπεριληφθεί στο δίκαιο της χώρας η Σύμβαση του Παλέρμο (Ν. 3875/2010-ΦΕΚ Α 158/20.09.2010)

Αυτός που θα αναλάβει τη διοίκηση μίας εγκληματικής οργάνωσης θα πρέπει να έχει την ικανότητα να προστάζει, να ποδηγετεί και να επιτηρεί τα υπόλοιπα μέλη της, προσδίδοντας δεσμευτικές εντολές προς αυτά, έτσι ώστε να πραγματοποιηθούν οι στόχοι της. Παρ' όλα αυτά μεγαλύτερη έμφαση απαιτείται να αποδοθεί στην ηθική αυτουργία και στη συμμετοχή (Λίβος, 2015: 315-316).

3.3.3 Το έγκλημα της Συμμορίας

Στην τρίτη παράγραφο του άρθρου 187, τυποποιείται το έγκλημα της συμμορίας, όπου διευκρινίζεται ότι, για να υφίσταται συμμορία, απαιτείται σύνδεση δύο ή παραπάνω προσώπων με σκοπό την τέλεση το ελάχιστο ενός πλημμελήματος ή κακουργήματος. Επίσης, δεν αρκεί απλώς συνταύτιση βουλήσεων, για τη σύσταση συμμορίας, αλλά απαραίτητη θεωρείται η ύπαρξη στοιχειώδους δομής (Σάμιος, 2019: 314). Η κύρια διαφορά που υφίσταται μεταξύ εγκληματικής οργάνωσης και συμμορίας είναι ο δεσμός που ενώνει τα μέλη της οργάνωσης. Η εγκληματική οργάνωση έχει χαρακτήρα πραγματοπαγή διότι δε στηρίζεται στο άτομο αυτό καθ' αυτό αλλά βασίζεται κυρίως στη θέση και στις αρμοδιότητες που εκτελεί το εκάστοτε άτομο ενώ από την άλλη η συμμορία έχει χαρακτήρα προσωποπαγή (Κωστάρας, 2000: 80). Και στη συμμορία και στην εγκληματική οργάνωση θίγεται το ίδιο έννομο αγαθό ήτοι η δημόσια τάξη, αλλά η προσβολή που προκαλείται είναι πιο μικρή εν συγκρίσει με την τελευταία. Η ποινή για εκτέλεση κακουργήματος είναι φυλάκιση από έξι μήνες έως πέντε χρόνια ενώ η ποινή για διάπραξη πλημμελήματος είναι ελαφρότερη και πλησιάζει έως και τα τρία έτη.

3.3.4 Συναφείς περιπτώσεις

Στην τέταρτη παράγραφο του άρθρου 187, όπου γίνεται αναφορά στην παροχή εξυπηρέτησης της εγκληματικής οργάνωσης, όπως αναφέρεται στην πρώτη παράγραφο διαμέσου χορήγησης περιουσιακών στοιχείων, υλικών ή άυλων, κινητών ή ακίνητων, σημαντικό κριτήριο για να στοιχειοθετηθεί η ειδική υπόσταση της εν λόγω παραγράφου θεωρείται το άτομο να γνωρίζει ότι η οποιοδήποτε εξυπηρέτηση που παρέχει στην εγκληματική οργάνωση αφορά στη διάπραξη των εγκληματικών δράσεων αυτής.

Με το Ν. 4619/2019 στο άρθρο 6 ως προς την τέλεση εγκλήματος, στην πρώτη, στη δεύτερη και στην τρίτη παράγραφο, τιμωρείται από τον Έλληνα νομοθέτη ακόμη και αν τελέστηκε στην αλλοδαπή από ημεδαπό ή αν τελέστηκε από αλλοδαπό ο οποίος κατά την διάπραξη της ενέργειας αυτής ήταν ημεδαπός. Όμως, ποινική δίωξη ασκείται και σε αυτόν που έχει ελληνική ιθαγένεια και μετά την τέλεση της πράξης (Ν. 4619/2019).

Στην έκτη παράγραφο, εισήχθη νέα προσθήκη στο άρθρο 187 Π.Κ. με τον Ν. 4908/2022 για τη βία που επικρατεί στον αθλητισμό. Η εν λόγω προσθήκη σε περιπτώσεις καταδίκης για πράξεις του άρθρου 187 ή παρόμοιες πράξεις που δικάστηκαν από κοινού, η ποινή δε μεταβάλλεται αλλά ούτε η ισχύς της είναι αναστέλλουσα. Η συγκεκριμένη διάταξη έχει δημιουργήσει πάμπολλες αντιδράσεις στο νομικό κόσμο διότι παραβιάζει θεμελιώδεις αρχές του ποινικού συστήματος. Λαμβάνοντας υπόψη τα προαναφερθέντα και συγκρίνοντας τον ορισμό του οργανωμένου εγκλήματος στη Σύμβαση του Πατέρμο με αυτόν του άρθρου 187 ΠΚ διαπιστώνεται ότι, στον ορισμό της εγκληματικής οργάνωσης ελλείπει ένα σημαντικό στοιχείο που τη χαρακτηρίζει, αυτό του πορισμού παράνομου περιουσιακού οφέλους από τη δραστηριότητά της. Ωστόσο, αυτό, θεωρείται αντιφατικό λόγω του ότι, η οργανωμένη εγκληματικότητα παρομοιάζει με οικονομική επιχείρηση η οποία αποσκοπεί στην απόκτηση έκνομου περιουσιακού οφέλους.

Μελετώντας περισσότερο τις δυσκολίες της ελληνικής έννομης τάξης, διακρίνεται ότι, ο Έλληνας νομοθέτης ηθελήμένα προσέφυγε στη διαφυγή του εν λόγω όρου έτσι ώστε να εντάξει στο δίκαιο της Ελλάδας και το ζήτημα της τρομοκρατίας όπου οι στόχοι είναι ξεκάθαρα ιδεολογικοί (Ποινικά Χρονικά 6/2015: 486).

Ειδικότερα, κατά το έτος 2004, αυτό ιάνθηκε με την ένταξη στον Π.Κ. του άρθρου 187Α, «Τρομοκρατική οργάνωση», δίχως να προστεθεί όμως ο πορισμός του περιουσιακού κέρδους στο άρθρο 187. Ερμηνεύοντας, την πρόθεση του Έλληνα Νομοθέτη συμπεραίνεται ότι, δεν αναφέρθηκε στην απομύζηση του περιουσιακού οφέλους όχι εξαιτίας πάντως της επιθυμίας του να εισάγει σε αυτό την τρομοκρατική οργάνωση καθώς αυτή υπάρχει αυτόνομα στο άρθρο 187Α Π.Κ. (Ποινικά Χρονικά 6/2015: 487).

Η επιζήτηση οικονομικού ή οποιοδήποτε υλικού κέρδους δεν καθορίζει το άδικο της πράξης αλλά κυρίως το μέγεθος επιβολής ποινής στον δράστη. Αντιφατικό θεωρείται η σκόπιμη παράλειψη του νομοθέτη ως προς τον επιθετικό προσδιορισμό «παράνομο» στο επιθυμητό κέρδος. Παρεμπιπτόντως, αυτό συνίσταται στο ότι, η ηθική και κοινωνική απαξία της εγκληματικής οργάνωσης έχει τέτοιο μέγεθος που αφήνει αδιάφορο τον νομοθέτη εάν τα έσοδα είναι νόμιμα ή παράνομα όμως από την άλλη αντισθιεται με την εκτέλεση περιουσιακών αδικημάτων από την εγκληματική οργάνωση, όπου στην εν

λόγω περίπτωση επιβάλλει η προσπάθεια απόκτησης παράνομου περιουσιακού οφέλους (Λίβος, 2015: 318). Η έλλειψη αυτού του στοιχείου συνιστά την εν λόγω διάταξη πιο αυστηρή.

4. Ειδικές Ανακριτικές Πράξεις

4.1 Η εννοιολογική προσέγγιση των ειδικών ανακριτικών πράξεων

Η επέκταση του Ο.Ε και η ιδιαίτερη φύση του, συνέβαλε στη μεταβολή των ποινικόκατασταλτικών συστημάτων των χωρών, για τη δραστική καταπολέμηση του φαινομένου. Με την κύρωση της συμφωνίας του Παλέρμο, εκτός της εννοιολογικής απόδοσης και τυποποίησης του Ο.Ε., εκτιμήθηκαν στο άρθρο 20 της σύμβασης, οι ειδικές ανακριτικές πράξεις (Παπαχαραλάμπους, 2003: 1048). Οι εν λόγω τεχνικές έχουν διαφορετική τοποθέτηση από τις γενικές ανακριτικές πράξεις, καθώς ρυθμίζονται συνολικά από την αρχή της μυστικότητας και βρίσκουν εφαρμογή αυστηρώς επί συγκεκριμένων εγκλημάτων που προσδιορίζονται σε ειδικές καταλόγους, εν αντιθέσει με τις γενικές ανακριτικές πράξεις (Κωνσταντινίδης & Δαλακούρας, 2014: 296). Για να κινηθεί η ποινική διαδικασία, κρίνεται απαραίτητη, η άμεση συγκέντρωση και διασφάλιση του αποδεικτικού υλικού αλλά και η εξονυχιστική διερεύνηση της πραγματικής βάσης της κατηγορίας διαμέσου της ανακριτικής διερεύνησης, όπως εξέταση μαρτύρων κλπ. Ειδικότερα, όταν ο εισαγγελέας δεχτεί μια καταγγελία (μήνυση ή έγκληση κατά κανόνα), υποχρεούται να προβεί στον έλεγχο της βασιμότητάς της κι αν αυτή αξιολογηθεί ως μη βάσιμη ή αν τα δεδομένα που συγκεντρώσει δεν είναι επαρκή για τον καταλογισμό της αξιόποινης πράξης στο άτομο που αρχικά είχε κατηγορηθεί διακόπτει την ποινική δίωξη και η υπόθεση καταχωρείται στο αρχείο από την προδικασία, σύμφωνα με το άρθρο. 43 παρ. 2 και 3 ΚΠΔ (Παπαδαμάκης, 2019: 205). Συνεπώς, η ανακριτική διερεύνηση θεωρείται ή όχι το στήριγμα για τη μετάβαση στην ακροαματική διαδικασία;

Κάποια εγκλήματα προϋποθέτουν την εκτέλεση ειδικότερων ανακριτικών πράξεων για την εξέτασή τους, οι οποίες περιορίζουν τα ατομικά δικαιώματα του εκάστοτε προσώπου, και για το λόγο αυτό και τέθηκε ένα σύνολο αυστηρών εγγυήσεων το οποίο

κρίνεται απαραίτητο κατά τη διενέργειά τους και αποσκοπεί κυρίως στην προστασία θεμελιωδών δικαιωμάτων του ύποπτου αλλά και τρίτων προσώπων που δεν υπολογίζονται ως ύποπτοι (Σάμιος, ΠοινΧρ ΝΑ2001: 1040).

Ως ειδικές ανακριτικές πράξεις, νοούνται, οι περιοριστικά δικονομικές ενέργειες για τις οποίες γίνεται αναφορά στο άρθρο 253 ΚΠΔ και οι οποίες έρχονται σε αντιδιαστολή με τις γενικές ανακριτικές πράξεις του άρθρου 251 ΚΠΔ, εξαιτίας της μυστικότητας τους, του ειδικοπροληπτικού τους χαρακτήρα και της ιδιαίτερης εφαρμογής τους (Δημόπουλος, 2021, 682 & Νάιντος: 491). Όμως, με την προσθήκη του Ν.4620/2019, τη θέση του παλαιού άρθρου 253 Α πήρε το άρθρο 254 Κ.Π.Δ., καθορίζοντας με σαφήνεια τους όρους διενέργειας των ανακριτικών τεχνικών (Παπαδάκης, 2019: 219-220). Αξιοσημείωτο να αναφερθεί είναι ότι, οι διατάξεις του άρθρου 253 Α Κ.Π.Δ., επικρίθηκαν για αοριστία στη διατύπωση περί κανόνων, που καθορίζουν τις προϋποθέσεις διενέργειας. Οπότε, για τη βελτίωση του νομοθετικού πλαισίου που ρυθμίζει τις ειδικές ανακριτικές πράξεις, αποδόθηκαν κάποιες προτάσεις, μερικές από αυτές είναι:

- ο αυξημένος εισαγγελικός ή δικαστικός έλεγχος την ώρα της διεξαγωγής της ανακριτικής διείσδυσης, έτσι ώστε ο ύποπτος – κατηγορούμενος να χαίρει το δικαίωμα της δίκαιης δίκης (Δασκαλάκης, 2017: 916).
- το βούλευμα που εκδίδεται για τη διεξαγωγή της ειδικής ανακριτικής πράξης, να καθορίζει επακριβώς τα όρια δραστηριοποίησης των δρώντων οργάνων.
- η εισαγωγή διευκρινιστικής ρύθμισης στις περιπτώσεις που τίθεται σε εφαρμογή η συγκαλυμμένη έρευνα (θεσμοθετημένη αποκλειστικά στο άρθρο 253 Β Κ.Π.Δ. ως ειδική ανακριτική πράξη) και η ανακριτική διείσδυση, έτσι ώστε να διατηρηθεί το δικαίωμα σιωπής και μη αυτοενοχοποίησης του προσώπου που ερευνάται.
- ο διορισμός δικηγόρου κατά τη διεξαγωγή των ειδικών ανακριτικών πράξεων της κεκαλυμμένης δράσης και της ανακριτικής διείσδυσης, ο οποίος θα ενημερώνεται για την πορεία των ερευνών (Δαλακούρας, 2016: 1111-1112).

Περί της τελευταίας προτάσεως, παρουσιάζεται το εγχείρημα ότι αρκετές Ευρωπαϊκές χώρες χρησιμοποιούν σχεδόν όμοια δικονομική τακτική, όπως είναι η Αυστρία και η Δανία. Ωστόσο, οι ανωτέρω ειδικές ανακριτικές πράξεις διενεργούνται

όταν υφίστανται σημαντικές αποδείξεις ότι έχουν τελεσθεί εγκληματικές πράξεις, που εκθέτονται κατά τρόπο περιοριστικό στην παρ. 1 του άρθρου 245 Κ.Π.Δ. ή αν η εξουδετέρωση της εγκληματικής οργάνωσης ή η διαλεύκανση των τρομοκρατικών πράξεων ή των υπόλοιπων πράξεων της παρ. 1 του ανωτέρω άρθρου δεν είναι δυνατή ή καθίσταται εργώδης.

Με τον νόμο 4620/2019, επήλθαν οι τελευταίες αλλαγές περί της διάταξης του άρθρου για τις ειδικές ανακριτικές πράξεις οι οποίες στόχευαν στο να διατυπώνονται πιο ολοκληρωμένα οι απαιτήσεις δικαιοκρατικότητας και δικαιοσύνης, λόγω της ιδιοτυπίας των ανακριτικών πράξεων και ιδίως λόγω της μυστικής και προληπτικής τους φύσης, που μεταβάλλει την κλασική αξιακή δόμηση του και την παλαιά περιοριστική δομή του ποινικού δικονομικού δικαίου (Αιτιολογική Έκθεση στο σχέδιο νόμου «Κύρωση του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας», σ. 76).

Οι εν λόγω ανακριτικές μέθοδοι ξεχωρίζουν για τον επαχθή χαρακτήρα τους, διότι καταπατούν τα ατομικά θεμελιώδη δικαιώματα. Όμως, η σημαντικότητα και συγχρόνως η σπανιότητα του χαρακτήρα τους, καταδεικνύουν ότι, πρόκειται για ειδικές ανακριτικές πράξεις οι οποίες ρυθμίζονται από την αρχή της μυστικότητας και δε συμμορφώνονται στην αρχή της δημοσιότητας των μερών (Λίβος, 2000: 58). Για το λόγο αυτό και η συμβολή τους θεωρείται σημαντική στην αντιμετώπιση και καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος (Λίβος, 2000: 60). Ένα σύνολο από ειδικές διατάξεις που θα εξασφαλίζουν, τη μείωση των αυθαιρεσιών, όπως είναι η ειδική αντιμετώπιση των στοιχείων σε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, η αρτιότητα και η ευκρίνεια των ορών διενέργειάς τους καθώς και το δικαίωμα να πληροφορηθεί το θιγόμενο πρόσωπο για τη μέθοδο συγκέντρωσης του αποδεικτικού υλικού, είναι όροι που εγγυώνται το δικαιοκρατικό τους χαρακτήρα (Λίβος, 2000: 60-61).

4.2 Τα Είδη των Ειδικών Ανακριτικών Πράξεων Κατά το Άρθρο 254 Κ.Π.Δ.

4.2.1 Η συγκαλυμμένη έρευνα.

Η ειδική ανακριτική πράξη της κεκαλυμμένης έρευνας, προσδιορίζεται αρχικά στην παρ. 1 του άρθρου 254 Κ.Π.Δ. ενώ παλιά είχε οριοθετηθεί στο άρθρο 253B ΚΠΔ και τηρούνταν από ανακριτικούς υπαλλήλους ή ιδιώτες σχετικά με εγκλήματα διαφθοράς και ειδικότερα για τις αξιόποινες πράξεις, όπως παρακάτω:

- 159 Δωροληψία πολιτικών προσώπων
- 159Α Δωροδοκία πολιτικών προσώπων
- 235 Δωροληψία υπαλλήλου
- 236 Δωροδοκία υπαλλήλου
- 237 Δωροληψία και δωροδοκία δικαστικών λειτουργών και 237Α Εμπορία επιρροής – Μεσάζοντες του ΠΚ (Γκοτόβου, 2016: 121).

Πιο συγκεκριμένα, επιδίωξη της κεκαλυμμένης έρευνας είναι η εκ του κεκαλυμμένα δρώντα υπαλλήλου ή ιδιώτη, υποβοήθηση εκτέλεσης ενός εκ των ανωτέρω εγκλημάτων, την τέλεση των οποίων, σε κάθε ενδεχόμενο, ο δράστης πρέπει να έχει προαποφασίσει. Πάντως, η εν λόγω ειδική ανακριτική πράξη δεν είναι γενικά γνωστή και δεν τηρείται τακτικά, διότι επιλέγεται η «ανακριτική διείσδυση» (Δαλακούρας, 2020: 419). Η διεξαγωγή της ανωτέρω ειδικής ανακριτικής πράξης, εφαρμόζεται υπό την εποπτεία του εισαγγελέα πλημμελειοδικών. Ως προς τις δραστηριότητες του κεκαλυμμένα δρώντα ή του ιδιώτη που επιλαμβάνει τη διεξαγωγή της κεκαλυμμένης έρευνας, είναι απαραίτητη η σύνταξη αναλυτικής έκθεσης βάσει όσων παρατίθενται στα αρθ. 148 μέχρι 153 Κ.Π.Δ. Οι διατάξεις αυτές καθορίζουν το καθήκον της ευλαβούς τήρησης πρακτικών για τις πράξεις των κεκαλυμμένα δρώντων, έτσι ώστε να εξετάζεται ο τρόπος που θα ενεργήσουν οι τελευταίοι κατά την διεξαγωγή των εν λόγω ειδικών ανακριτικών πράξεων και να θέτεται όριο σε αυθαιρεσίες που τυχόν ανακύψουν.

Με βάση τα προαναφερθέντα άρθρα, τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν κατόπιν ενεργειών του κεκαλυμμένα δρώντα και δεν αναφέρονται λεπτομερώς στη

συντασσόμενη έκθεση από τον ίδιο, δε γίνονται αποδεκτά στην ποινική διαδικασία (Μαργαρίτης & Μαργαρη, 2020: 167).

4.2.2 Η έννοια της ανακριτικής διείσδυσης και ο διαχωρισμός της από την αστυνομική παγίδευση

Η ανακριτική διείσδυση είχε ενταχθεί στο δίκαιο στο άρθ. 25B του Ν. 1729/1987 το οποίο αναφέρονταν στην εξάλειψη της διάδοσης των ουσιών αλλά και στο Ν. 2713/99 που αναφέρεται στην Υπηρεσία Εσωτερικών Υποθέσεων της ΕΛΑΣ (Καρράς, 2011: 494). Η ένταξη της εν λόγω διάταξης συνιστά λόγος άρσης του αδίκου. Με την ένταξη της όμως στο άρθρο 253Α και μετά στο άρθρο 254 του Κ.Π.Δ. συνιστούσε και εξακολουθεί να συνιστά μέχρι και σήμερα ειδική ανακριτική πράξη βάσει της οποίας ο ανακριτικός υπάλληλος εφαρμόζοντας κεκαλυμμένα στοιχεία ταυτότητας αναλαμβάνει διεκπεραιωτικά καθήκοντα σε εγκληματική οργάνωση έτσι ώστε να συγκεντρωθούν τα αναγκαία αποδεικτικά στοιχεία που θα οδηγήσουν στην αποκάλυψη των μελών και στη διακρίβωση των στοιχείων της ταυτότητάς τους, για τη διάλυση της οργάνωσης αλλά και για την εξακρίβωση τέλεσης των κακουργημάτων που καθορίζονται στην 1η παρ. του άρθρου 254 Κ.Π.Δ. ανάμεσα στα οποία είναι και η εγκληματική οργάνωση. Τέτοιες αρμοδιότητες έχει τη δυνατότητα να αναλαμβάνει και ιδιώτης. Το πρόσωπο που θα καταφέρει να εισχωρήσει στην εγκληματική οργάνωση, δε χρησιμοποιεί μόνο κεκαλυμμένα στοιχεία ταυτότητας, αλλά μπορεί να χρησιμοποιήσει και κεκαλυμμένα φορολογικά ή άλλα στοιχεία που θα το διευκολύνουν στο έργο του. Είναι ένα ιδιαίτερος επαχθές ανακριτικό μέτρο το οποίο εξυπηρετεί τη διείσδυση των διωκτικών και δικαστικών αρχών στην περιορισμένης πρόσβασης ιεραρχική δομή μίας εγκληματικής οργάνωσης και στη «ρήξη» των στηριγμάτων αυτής. Διαμέσου της εν λόγω ειδικής ανακριτικής πράξης, επιδιώκεται η εξουδετέρωση της εγκληματικής οργάνωσης, η προβολή των ρόλων-καθηκόντων των μελών, η διακρίβωση του τρόπου δραστηριοποίησης αυτών και γενικότερα η συλλογή στοιχείων τα οποία θα αποφανούν σημαντικά γενικότερα για τη δράση της εγκληματικής ομάδας. Συνεπώς, στόχος της ανακριτικής διείσδυσης δεν είναι η εξακρίβωση μίας εγκληματικής πράξης αλλά η εξάρθρωση του ευρύτερου εγκληματικού δικτύου (Σάμιου, 2001: 1039).

Η διεξαγωγή της εποπτεύεται από αρμόδιο εισαγγελικό λειτουργό και για τις ενέργειες του κεκαλυμμένου ατόμου ετοιμάζεται ανακριτική έκθεση. Ο αρμόδιος εισαγγελέας επιτηρεί τη διαδικασία και κατοχυρώνει την τήρησή της, υπερασπίζοντας τα ατομικά δικαιώματα που προσβάλλονται. Επίσης, για την επιπλέον εξασφάλιση και εφαρμογή της διαδικασίας στα όρια του νομίμου, αποδεικτικά στοιχεία που τυχόν γνωστοποιήθηκαν στην ανακριτική διείσδυση και δεν καταγράφηκαν στην ανακριτική έκθεση, δεν είναι δυνατή η χρήση τους (Παπαχαράλαμπος, 2003: 1050).

Συχνή ταύτιση ανακύπτει από τον ορισμό της ανακριτικής διείσδυσης με αυτόν της αστυνομικής παγίδευσης, με συνέπεια να εφαρμόζεται τακτικά για να χαρακτηρίσει την ειδική ανακριτική πράξη του άρθρου 254 ΚΠΔ (Παπανικολάου, 2013: 7). Πάρα ταύτα, διατείνεται και η άποψη ότι η ανακριτική διείσδυση αλλά και η αστυνομική παγίδευση έχουν αρκετές διαφορές ως προς την σημασία τους.

Εντούτοις, η πράξη της ανακριτικής διείσδυσης, μολονότι διαχωρίζεται για τον ιδιαίτερο ρόλο της ως προς την καταπολέμηση επικίνδυνων μορφών εγκληματικότητας, ταυτόχρονα καθίσταται αμφιλεγόμενη ανάμεσα στις ειδικές ανακριτικές πράξεις στο επίπεδο που εμφανίζεται παράβαση των επιτρεπόμενων δικονομικών προϋποθέσεων διεξαγωγής της από τον δρώντα υπάλληλο ή ιδιώτη, κάνοντας ως επί το πλείστον λόγο για αστυνομική παγίδευση και για *agent provocateur*, ο οποίος διώκεται ποινικά στην παρ. 2 του άρθρου 46 Π.Κ. Πιο συγκεκριμένα διαλαμβάνεται ότι *«όποιος με πρόθεση προκάλεσε σε άλλον την απόφαση να τελέσει κάποιο έγκλημα, με σκοπό να τον καταλάβει ενώ αποπειράται να τελέσει το έγκλημα ή ενώ επιχειρεί αξιόποινη προπαρασκευαστική πράξη και με τη θέληση του να τον ανακόψει από την αποπεράτωση του εγκλήματος, τιμωρείται με την ποινή του αυτουργού, μειωμένη στο μισό»*. Η διαφοροποίηση μεταξύ της ανακριτικής διείσδυσης και της αστυνομικής παγίδευσης έγκειται στη δημιουργία λήψης απόφασης σε έτερο πρόσωπο προκειμένου αυτό να προβεί στη διάπραξη εγκλήματος (Φιλάνδρας, 2020).

Επομένως, στην αστυνομική παγίδευση, με την πράξη της προτροπής, διαπλάθεται ο χαρακτήρας και γενικότερα ο τρόπος συμπεριφοράς του κατηγορούμενου, έτσι ώστε να του προκαλείται ένα αληθινό δίλημμα μεταξύ νομίμου και παρανόμου έως ότου καταλήξει σε παράβαση της έννομης τάξης (Δασκαλάκης, 2017: 917). Πάντως, η παγίδευση είτε είναι ανακριτική είτε είναι αστυνομική, δε χαρακτηρίζεται εξ αρχής

θετικά και συνίσταται στον αντίποδα της ανακριτικής ή αστυνομικής διείσδυσης, καθότι η δεύτερη εμπεριέχει την κεκαλυμμένη δραστηριοποίηση ανακριτικών και αστυνομικών οργάνων, οι οποίοι ενεργούν ως προβοκάτορες ηθικοί αυτουργοί (Κοτσαλή, Μαργαρίτη & Φαρσεδάκη, 2013: 214).

Ειδικότερα, στην ανακριτική διείσδυση, η δραστηριοποίηση του κεκαλυμμένα δρώντα είθισται να είναι παθητική, όπου θα ενεργεί ως ένας λήπτης όλο και πιο πολλών στοιχείων, με την εκτέλεση του εγκλήματος να είναι ήδη προαποφασισμένη πριν ακόμη την εκκίνηση της εισχώρησης και να μην αποτελεί ο ίδιος ο εισχωρών αυτόν που θα την «αναζωπυρώσει», με τελική επιδίωξη τη σύλληψη του δράστη. Αλλιώς, στην εν λόγω περίπτωση, συνίσταται παραβίαση των θεμιτών ορίων της συμπεριφοράς του κεκαλυμμένα δρώντα, προσεγγίζοντας τα όρια του «agent provocateur» (Τσιτλακίδου, 2016: 38). Επομένως, δεν εμπεριέχεται στην έννοια της ανακριτικής διείσδυσης, το ενδεχόμενο πρόκλησης απόφασης σε άλλο πρόσωπο για εκτέλεση αξιόποινης πράξης αλλά ούτε και την υποβοήθηση τέλεσης αυτής. Ο κύριος σκοπός της ανακριτικής διείσδυσης, είναι αυστηρά η διακρίβωση και η συγκέντρωση αποδεικτικού υλικού της αξιόποινης πράξης μέσα από τον έλεγχο της εγκληματικής δράσης (Συμεωνίδου-Καστανίδου, 2001: 1604-1605 & Παπαχαραλάμπους, 2003: 1050). Η κεκαλυμμένη δράση, δεν πρέπει να εμπεριέχει στοιχεία βίαιης αντιμετώπισης η οποία θα αμβλύνει την εγκληματική απόφαση και θα οδηγεί τον δράστη στην εκτέλεση του εγκλήματος (Παπαδαμάκη, 2010: 1328). Όταν όμως οι ανακριτικοί υπάλληλοι ή ο ιδιώτης λαμβάνουν μέρος, παρακινούν ή υποβοηθούν την εκτέλεση του εγκλήματος σε τρίτο πρόσωπο, η παράβαση των ορίων τέλεσης της ανακριτικής διείσδυσης θίγει σφόδρα το δικαίωμα της σιωπής αλλά και της μη αυτοενοχοποίησης (Κονταξής, 2006: 1628) του κατηγορουμένου και ακολούθως το δικαίωμα του σε μια δίκαιη δίκη (Δαλακούρας, 2011: 149). Ταυτόχρονα, όσα αποδεικτικά στοιχεία και αν έχουν συλλεχθεί καθ' όλη τη διάρκεια δράσης του agent provocateur δε δύναται να ληφθούν υπόψη κατά την ποινική διαδικασία για τη θεμελίωση της ενοχής του κατηγορουμένου, διότι, βάσει της παρ. 2 του άρθρου 177 Κ.Π.Δ., πρόκειται για αποδεικτικά μέσα τα οποία έχουν κατακτηθεί με αξιόποινες πράξεις (Κομινάκη, 2017: 85).

Ευνόητο, επίσης, είναι να επισημανθεί ότι, στην αστυνομική διείσδυση, ο κεκαλυμμένα δρώντα, στα όρια των θεμιτών πράξεών του, αναγκαστεί να ενεργεί τις

απαραίτητες πράξεις προκειμένου να αποκαλυφθεί το έγκλημα. Δεν πρέπει όμως να διαπράξει οποιοδήποτε άλλο αδίκημα με την πρόφαση ότι, έτσι θα κερδίσει την αποδοχή των λοιπών κατηγορουμένων, διότι κατ' αυτόν τον τρόπο η συμπεριφορά του καλύπτεται από τις ακόλουθες διατάξεις του νόμου τις οποίες παραβιάζει, σε κάθε περίπτωση (Τσιτλακίδου, 2016: 39).

4.2.3 Οι ελεγχόμενες μεταφορές

Η ειδική ανακριτική πράξη των ελεγχόμενων μεταφορών καθορίζεται στο εδ. γ' της παρ. 1 του άρθρου 254 Π.Κ., το οποίο παραπέμπει στο άρθρο 38 του ν. 2145/1993 «*Ρύθμιση θεμάτων εκτελέσεως ποινών, επιταχύνσεως και εκσυγχρονισμού των διαδικασιών απονομής της δικαιοσύνης και άλλων θεμάτων*». Η συγκεκριμένη πράξη, είναι μια ειδική περίπτωση ελέγχου από τα αρμόδια ανακριτικά όργανα, η οποία σχετίζεται με τη μετακίνηση παράνομων ή ύποπτων αγαθών, όπως των ναρκωτικών. Η διεξαγωγή της ανωτέρω ανακριτικής πράξης ξεκινά, από την είσοδό των παράνομων αγαθών στην Ελλάδα έως την απομάκρυνσή τους από τη Χώρα ή έως το τελικό σημείο παραλαβή τους δίχως καμία ή με ελάχιστη παρέμβαση των αρμόδιων διωκτικών αρχών, προκειμένου η σύλληψη των εμπλεκομένων να στεφθεί επιτυχώς (Σάμιος, 2001: 1043). Ταυτόχρονα, κατόπιν εποπτείας του Εισαγγελέα Εφετών, ο εκάστοτε Εισαγγελέας Πρωτοδικών της περιφέρειας, διαμέσου της οποίας θα υλοποιηθεί η μετακίνηση των παράνομων προϊόντων, δε συμμετέχει στην άσκηση ποινικής δίωξης αλλά αναλαμβάνει οποιαδήποτε ενέργεια είναι αναγκαία, έτσι ώστε να πραγματοποιηθεί η σύλληψη των μελών της εγκληματικής οργάνωσης και όχι μονάχα αυτών που προέβησαν στη μεταφορά των αγαθών (Καραχάλιος, 2015: 51).

4.2.4 Η άρση του απορρήτου του περιεχομένου των επικοινωνιών

Μια επίσης, άξια λόγου *ειδική ανακριτική πράξη*, η οποία πρέπει να αναφερθεί και εφαρμόζεται κατά πολύ από τις διωκτικές αρχές, για τη διαλεύκανση σημαντικών εγκλημάτων είναι αυτή της «*άρσης του τηλεφωνικού απορρήτου*». Η συγκεκριμένη πράξη αναφέρεται στο δ εδάφιο της 1ης παρ. του άρθρου 254 Κ.Π.Δ το οποίο παραπέμπει στα

άρθρα 4 και 5 του ν. 2225/1994, σχετικά με τις εγγυήσεις και τις διεργασίες που απαιτούνται. Ειδικότερα, περιέχει είτε την αποστολή στοιχείων κλήσεων είτε την ακρόαση τηλεφωνικών συνδιαλέξεων, με τη χρήση εξειδικευμένου εξοπλισμού που παρέχει η Ελληνική Αστυνομία και η Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών, καθώς και τα εξωτερικά στοιχεία επικοινωνίας. Το άρθρο 254 τυγχάνει αναφοράς αδικημάτων για τα οποία διενεργούνται ειδικές ανακριτικές πράξεις όπως στα άρθρα 187, 187Α, 207, 208, 323Α, 336, 338, 339, 342, 348Α, 348Β, 348Γ και 351Α του Π.Κ. Επιπλέον, ειδικές ανακριτικές πράξεις όπως, η άρση απορρήτου τηλεφωνικών συνδιαλέξεων, διεξάγονται και για εγκλήματα διαφθοράς βάσει των διατάξεων του άρθρου 255 Κ.Π.Δ. Επίσης και στο άρθρο 1 του Νόμου 2225/1994 περιλαμβάνεται λίστα εγκλημάτων για τα οποία είναι αποδεκτή η άρση απορρήτου τηλεφωνικών συνδιαλέξεων.

Αξιοσημείωτο, είναι ότι, η άρση απορρήτου, είναι αποδεκτή και σε κάποια πλημμελήματα όπως τα εγκλήματα που έχουν σχέση με τη διαφθορά. Κατά τη διεξαγωγή διαδικασίας της άρσης απορρήτου εκτός από τον ύποπτο μπορούν να ακουστούν και τρίτα πρόσωπα τα οποία δε σχετίζονται με την υπόθεση. Αυτό υπόκειται στην καταστρατήγηση συνταγματικά κατοχυρωμένων δικαιωμάτων των τρίτων προσώπων. Ωστόσο και τα τρίτα άτομα αλλά και ο ύποπτος μετά τη λήξη της διαδικασίας δεν πληροφορούνται για την προετοιμασία προσωπικών δεδομένων που έχουν υποστεί με συνέπεια συνολικά η διεργασία να καθίσταται εξαιρετικά δυσχερής ως προς την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (Παπαχαραλάμπους, 2003: 1056).

Στο άρθρο 5 του προεκτεθέντος ν. 2225/1994, αναφέρεται η διαδικασία που προαπαιτείται, έτσι ώστε να διεξαχθεί η ειδική πράξη της άρσης απορρήτου. Συγκεκριμένα, τα στοιχεία που είναι αναγκαία να απαριθμούνται στη διάταξη του Εισαγγελέα και στο βούλευμα του αρμόδιου δικαστικού συμβουλίου, με το οποίο πιστοποιείται η διάταξη, είναι το χρονικό διάστημα αυτής, η οποία δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να υπερβαίνει το ένα έτος αλλά και η Α.Δ.Α.Ε., η οποία έχει ως αρμοδιότητά τη διασφάλιση και την παρακολούθηση της σωστής αξιοποίησης της διεργασίας και των ορών της άρσης απορρήτου, όπως αυτή καθορίζεται από την οικεία νομοθεσία (Α.Δ.Α.Ε., 2013). Ακόμη, δεν επιτρέπεται να αγνοείται ότι, το απόρρητο των επικοινωνιών τυγχάνει προστασίας, στο άρθρο 19 του Συντάγματος, κατά το οποίο η καταστρατήγησή του είναι αποδεκτή εξολοκλήρου για ζητήματα εθνικής ασφάλειας ή

για ζητήματα εκτέλεσης σοβαρών εγκλημάτων κακουργηματικής συμπεριφοράς. Όμως, όποιες πληροφορίες έχουν συλλεχθεί κατά παράβαση νόμου διαμέσου του μέτρου της άρσης απορρήτου, απαγορεύεται ρητώς η αξιοποίησή τους στα όρια της ποινικής αξιολόγησης του κατηγορουμένου, όπως καθορίζεται και από την παρ. 2 του άρθρου 177 Κ.Π.Δ. (Παύλου, 2015: 166).

4.2.5 Η καταγραφή δραστηριότητας ή άλλων γεγονότων εκτός κατοικίας με συσκευές ήχου ή εικόνας ή με άλλα τεχνικά μέσα

Έτσι εξίσου μια αξιολογή και άκρως αποτελεσματική ειδική ανακριτική πράξη που καθίσταται απαραίτητη από τις αστυνομικές αρχές για την εξιχνίαση του ΟΕ, είναι αυτή σύμφωνα με την οποία, καταγράφονται, με ειδικές συσκευές μετάδοσης ήχου ή εικόνας (Παύλου, 2015: 166), η δραστηριοποίηση ή άλλα συμβάντα που σχετίζονται με τον κατηγορούμενο και εκτυλίσσονται εκτός της οικίας του, αλλά και οποιουδήποτε τρίτου ατόμου που συμμετέχει με αυτόν και έχει σχέση με την υπό εξέταση υπόθεση. Η προεκτεθέντα ειδική ανακριτική πράξη καθορίζεται στο εδάφιο δ' της παρ. 1 του άρθρου 254 Κ.Π.Δ. και αντιστοίχως στην παρ. 4 του άρθρου 6 του ν. 2713/1999, ο οποίος παραπέμπει ταυτόχρονα στο άρθρο 5 του ν. 2225/1994, που εφαρμόζεται και στην άρση απορρήτου τηλεφωνικών συνδιαλέξεων. Ταυτόχρονα, το αποδεικτικό υλικό που θα ανακύψει από τη συγκεκριμένη καταγραφή μπορεί να χρησιμεύσει ως πληροφορία που κατοχυρώνει την ενοχή του κατηγορουμένου ενώπιον κάθε δικαστικής ή εισαγγελικής αρχής. Υποδεικνύεται δε, ότι η εν λόγω ειδική ανακριτική πράξη, πρακτικώς, έχει βοηθήσει πολλάκις, στη διακρίβωση της συγκρότησης των μελών εγκληματικών οργανώσεων (Λυδάκης, 2020).

Αναγκαία κρίνεται για τον προσδιορισμό της διεξαγωγής της συγκεκριμένης πράξης και η έννοια της κατοικίας, στην οποία συγκαταλέγεται όχι μονάχα η ιδιωτική – οικογενειακή αλλά και η επαγγελματική, για το εκάστοτε άτομο, που εξετάζεται για συμμετοχή σε εγκληματική ομάδα, με την καταγραφή της δραστηριοποίησής του, να είναι αποδεκτή μόνον έξω από αυτήν (Καραχάλιος, 2015: 60). Σε άλλη περίπτωση ελέγχου του κάθε υπόπτου, επακολουθείτε ευθεία παραβίαση των διατάξεων, όχι μόνο των ανωτέρω νόμων, αλλά και του άρθρου 9 του Συντάγματος, το οποίο καθορίζει

ευκρινώς ότι «η κατοικία του καθένα είναι άσυλο ενώ η ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του ατόμου είναι απαραβίαστη», και αποκλειστικά όπου καθορίζει ρητά ο νόμος και υπό ειδικούς όρους δύναται αυτή να παραβιαστεί. Επομένως, η δραστηριότητα των αστυνομικών αρχών υπόκειται σε κάποιους περιορισμούς. (Διαμαντής, 2021: 335).

Τέλος, πρέπει να τονιστεί ότι, η παρακολούθηση τρίτων προσώπων πρέπει να οριοθετείται αποκλειστικά και μόνο όταν η συμπλοκή τους δε δύναται να αποφευχθεί και οποιαδήποτε ενέργεια απομάκρυνσή τους θα παρεμπόδιζε την ομαλή διαδικασία της παρακολούθησης (Δαλακούρας, 2001: 1029).

4.2.6 Η συσχέτιση ή ο συνδυασμός δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα

Ο συνδυασμός δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα είναι η τελευταία ειδική ανακριτική πράξη η οποία καθορίζονταν και στο προϊσχύον 253Α Κ.Π.Δ. Κατόπιν εισήχθη στο άρθρο 254 Κ.Π.Δ. και έχει άμεση σχέση με το Ν. 2472/1997, ο οποίος έχει τροποποιηθεί σε σημαντικό βαθμό από τον Ν. 4624/2019.

Με τον όρο «προσωπικά δεδομένα», βάσει του άρθρου 2 του ν. 2472/1997, νοείται η εκάστοτε πληροφορία που κάνει αναφορά στο εκάστοτε άτομο ενώ ως «ευαίσθητα δεδομένα» θεωρούνται πληροφορίες που μνημονεύουν πιο προσωπικά δεδομένα αυτού, όπως τη φυλετική διάκριση, τις πολιτικές-θρησκευτικές πεποιθήσεις κτλ. Επομένως, η συνένωση αυτών των πληροφοριών συνίσταται σε κάθε είδους διεργασίας αρχείων που εμπεριέχουν ατομικά προσωπικά στοιχεία, όπως, π.χ. καταχώρηση, διαγραφή, διαφοροποίηση ή συλλογή αυτών με το ίδιο το άτομο να τα έχει διαθέσει για διαφορετικό σκοπό από αυτόν της ανωτέρω διεργασίας, η οποία αποσκοπεί στην περιγραφή ενός ηλεκτρονικού προφίλ του υπόπτου ή εγκληματία (Τσιτλακίδου, 2016: 67).

Ωστόσο, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι, η εν λόγω διεργασία στοιχείων, αποβλέπει στην ίδρυση μιας τράπεζας αξιόλογων στοιχείων για πρόσωπα τα οποία είτε έχουν ήδη τελέσει κακουργηματικού χαρακτήρα πράξεις έχοντας χαρακτήρα κατασταλτικό είτε ερευνούσαν να τη διαπράξουν και ανεστάλη, έχοντας χαρακτήρα εντελώς προληπτικό. Αξιοσημείωτο επισήμανσης, είναι ότι, η διεργασία προσωπικών στοιχείων διαμέσου της συγκεκριμένης ειδικής ανακριτικής πράξης, υπόκειται υπό ένα σύστημα παρακολούθησης και συνεχών περιστολών (Α.Α.Π.Δ.Π.Χ., ΠοινΔικ 2002: 37).

Ειδικότερα, υπόκειται σε περιορισμούς στα άρθρα 9Α και 19 του Σ., σύμφωνα με τα οποία η τροποποίηση είναι αποδεκτή αποκλειστικά στις περιπτώσεις που καθορίζει ρητά ο νόμος. Επίσης, η Α.Α.Π.Δ.Π.Χ., παρακολουθεί την ορθή τήρηση και διαφύλαξη προστασίας του ατόμου από την αξιοποίηση προσωπικών δεδομένων όπως και ο ν. 2472/1997.

Ως μη επιτρεπτή μέθοδος συγκέντρωσης αποδεικτικού υλικού κρίνεται η συγκέντρωση και η επαλήθευση στοιχείων προσωπικής φύσεως. Μη επιτρεπτή, καταδεικνύεται και η αποδεικτική αξιολόγηση του υλικού που συλλέχθηκε και δεν ταξινομήθηκε με τον νόμιμο τρόπο αλλά και όταν τα αποδεικτικά στοιχεία δε σχετίζονται με την εγκληματική συμπεριφορά του κατηγορουμένου (Δαλακούρας, 2001: 1029).

5. Ο Ρόλος της Διαδικασίας Διενέργειας των Ειδικών Ανακριτικών Πράξεων

5.1 Διαδικασία και προϋποθέσεις διενέργειας των ειδικών ανακριτικών πράξεων

Στην προδικαστική έρευνα για τα κακουργήματα που καθορίζονται οι ειδικές ανακριτικές πράξεις, αυτές εφαρμόζονται αποκλειστικά όταν υφίστανται οι παρακάτω προϋποθέσεις:

- να ανακύπτουν σημαντικές ενδείξεις ότι έχουν τελεστεί αξιόποινες πράξεις όπως αναφέρονται στην 1η παρ. του άρθρου 254 του Κ.Π.Δ. συμπεριλαμβανομένου και του άρθρου 187 Π.Κ. και
- η διαλεύκανση της υπόθεσης να είναι αδύνατη ή σε μεγάλο βαθμό εργώδης δίχως τη διεξαγωγή τους.

Σε περίπτωση που οι συνηθισμένες προανακριτικές τεχνικές δηλαδή η λήψη καταθέσεων, η διεξαγωγή αυτοψίας, η πραγματογνωμοσύνη κ.τ.λ. καταστήσουν την ανάκριση μη αποτελεσματική, μόνο τότε η διαλεύκανση της υπόθεσης θα παραδοθεί στις «ειδικές ανακριτικές πράξεις». Οι ειδικές ανακριτικές πράξεις μπορούν να εφαρμοσθούν μόνο στην περίπτωση έκδοσης βουλεύματος από το αρμόδιο δικαστικό συμβούλιο, κατόπιν προτάσεως εισαγγελέα και κυρίως μετά από αίτημα των διωκτικών αρχών

(Σάμιος, 2001:1037). Στο βούλευμα είναι απαραίτητο να αναφέρεται, το αδίκημα για το οποίο διεξάγονται οι «ειδικές ανακριτικές πράξεις», οι σοβαρές ενδείξεις ενοχής του προσώπου κατά του οποίου αυτές στρέφονται, η ανικανότητα διακρίβωσης του εγκλήματος δίχως τις παραπάνω πράξεις καθώς και το χρονικό όριο αυτής. Σε ειδικές περιστάσεις, δύναται να εκδοθεί διάταξη είτε από τον ανακριτή είτε από τον εισαγγελέα για την έναρξη των πράξεων αυτών. Σε μία τέτοια περίπτωση όμως, οι παραπάνω, απαιτείται να εντάξουν την υπόθεση στο συμβούλιο για την έκδοση του βουλεύματος εντός τριών ημερών. Διαφορετικά, η ισχύς της διάταξης παύει. Σε περίπτωση που παρέλθει το καθορισμένο χρονικό διάστημα και δεν προβεί το συμβούλιο στην έκδοση βουλεύματος τα στοιχεία που συλλέχθηκαν δε δύναται να χρησιμοποιηθούν στην ανακριτική διαδικασία. Η εν λόγω διάταξη ενδέχεται να προκαλέσει προβλήματα ως προς την ερμηνεία λόγω του ότι οι ειδικές-επείγουσες περιπτώσεις συνιστούν αοριστία και ασάφεια ως προς την έννοια. Είθισται, ειδικές περιπτώσεις να θεωρούνται αυτές που δεν υπόκεινται σε καμία αναβολή διότι τυχόν πιθανή καθυστέρηση μπορεί να προκαλέσει απώλεια αποδεικτικών στοιχείων. Ωστόσο, πρόβλημα ανακύπτει και ως προς την αξιοποίηση των αποδεικτικών στοιχείων σε περίπτωση που παρέλθει το διάστημα των τριών ημερών και δεν έχει επικυρωθεί η διάταξη με βούλευμα του δικαστικού συμβουλίου (Σάμιος, 2001: 1039).

Το χρονικό όριο άρσης απορρήτου τηλεφωνικών συνδιαλέξεων δεν μπορεί να υπερβαίνει δίμηνο αλλά μπορεί να παραταθεί με την έκδοση βουλεύματος μέχρι και δέκα μήνες. Μετά την τελική μεταρρύθμιση του Κ.Π.Δ., θεσμοθετήθηκε η αληθινή και όχι η τυπική αιτιολόγηση των ορών που προαναφέρθηκαν για τη διεξαγωγή των ειδικών ανακριτικών πράξεων, παρότι που με το άρθρο 139 του Κ.Π.Δ. τα βουλεύματα απαιτείται να εξηγούνται λεπτομερώς και με ιδιαίτερα μεγάλη προσοχή.

Στην 4η παρ. του άρθρου 245 Κ.Π.Δ. κάποιες ειδικές ανακριτικές πράξεις ανάμεσα στις οποίες και η «*άρση απορρήτου τηλεφωνικών συνδιαλέξεων*» εφαρμόζονται και σε βάρος τρίτου προσώπου, ο οποίος δε μετείχε στο ερευνώμενο έγκλημα, για να διακριβωθεί η ταυτότητα του κατηγορουμένου αλλά και η διεύθυνση κατοικίας, σε περίπτωση που αυτό δεν μπορεί να εξακριβωθεί με διαφορετικό τρόπο. Επομένως, όταν έρθει εις πέρας ο επιδιωκόμενος σκοπός, το αποδεικτικό υλικό πρέπει να καταστραφεί

παρά μόνο εάν από αυτό που εμπεριείχε ανακύπτει η εκτέλεση κακουργήματος από το συγκεκριμένο άτομο οπότε ενδέχεται να χρησιμεύσει ως αποδεικτικό στοιχείο.

Λαμβάνοντας υπόψη τα ανωτέρω, καταλήγουμε ότι, ο νομοθέτης δε στηρίζεται αποκλειστικά στην άρση του τηλεφωνικού απορρήτου του υπόπτου αλλά διευρύνεται και σε οικεία του πρόσωπα έτσι ώστε να συγκεντρωθούν οι απαραίτητες πληροφορίες που θα οδηγήσουν στην εξάρθρωση του εγκληματικού δικτύου (Διονυσοπούλου, 2022: 91).

5.2 Η αποτελεσματικότητα και ο ρόλος των ειδικών ανακριτικών πράξεων

Δύο επίσης, σημαντικές προϋποθέσεις εφαρμογής των ειδικών ανακριτικών πράξεων, είναι «η αποτελεσματικότητα και ο ρόλος» διενέργειας αυτών. Σκόπιμο κρίνεται να αναφερθεί πως τα χαρακτηριστικά αυτών συμβάλλουν στη διαλεύκανση πράξεων συμμετοχής σε εγκληματική οργάνωση. Πιο συγκεκριμένα, στην παρ. 2 του άρθρου 254 Κ.Π.Δ, αναφέρεται ότι οι ειδικές ανακριτικές πράξεις μπορεί να διεξαχθούν «αν η εξάρθρωση της εγκληματικής οργάνωσης ή η διαλεύκανση των τρομοκρατικών πράξεων των άρ. 187Α Π.Κ ή των λοιπών πράξεων της παρ. 1 του άρθρου αυτού, είναι διαφορετικά αδύνατη ή αρκετά εργώδης» (Δαλακούρας, 2001: 1025).

Με βεβαιότητα λέγεται, ότι οι ειδικές ανακριτικές πράξεις, εξαιτίας του ιδιαίτερου χαρακτήρα και του ιδιαίτερου τρόπου διεξαγωγής τους, υπό τις εγγυήσεις των εισαγγελικών και δικαστικών αρχών, παρέχουν τα πάντα στην εξουδετέρωση της οργανωμένης εγκληματικότητας καθώς και στη διασφάλιση της προάσπισης της ασφάλειας της κοινωνίας (Θεοδωρίδου, 2020).

Σημαντική στην αποτελεσματικότητα διενέργειας των ανακριτικών πράξεων θεωρείται η τεχνική της «ανακριτικής διείσδυσης». Η εν λόγω τεχνική βοηθά τον ανακριτικό υπάλληλο ή ιδιώτη να επιλαμβάνεται διεκπεραιωτικά καθήκοντα σε εγκληματική οργάνωση, έτσι ώστε να συλλέξει στοιχεία για τη δραστηριότητα του εγκληματικού δικτύου, τα οποία θα χρησιμοποιηθούν αργότερα στην ποινική δίκη (Παπαχαράλαμπος, 2003: 1050). Ως τεχνική θεωρείται ότι μπορεί να ξεσκεπάσει ένα εγκληματικό δίκτυο σε εύλογο χρονικό διάστημα (Σάμιος, 2001: 1039-1040).

Ελάχιστες διαφορές με την ανακριτική διείσδυση έχει η τεχνική εκείνη της συγκαλυμμένης έρευνας, η οποία συνιστά μια προπαρασκευαστική ανακριτική ενέργεια της ανακριτικής διείσδυσης, διότι το όργανο που ενεργεί βοηθάει στην τέλεση εγκλήματος από τον δράστη, εν αντιθέσει με την τελευταία, που επιλαμβάνει διεκπεραιωτικά καθήκοντα (Παπαδαμάκης, 2019: 218).

Ευρεία εφαρμογή στην αντιμετώπιση ναρκωτικών ουσιών (Λίβος, 2000: 65) αλλά και στο οργανωμένο έγκλημα έχει η «ελεγχόμενη μεταφορά» με την παρακολούθηση παράνομων πραγμάτων, όπως δέματος ή φορτίου, έτσι ώστε να αποκαλύπτονται στοιχεία της ταυτότητας του δράστη του δέματος και να οδηγηθεί σε δίκη (Παπαχαλαράμπος, 2003: 1051).

Επίσης, η άρση απορρήτου τηλεφωνικών επικοινωνιών είναι η ειδική ανακριτική πράξη που έχει το δικονομικό πλαίσιο και η οποία θεσπίστηκε με το Ν. 2225/1994, ο οποίος ρυθμίζει το πλαίσιο της νόμιμης εφαρμογής της αποσκοπώντας στην εξακρίβωση εγκληματικών πράξεων που συμπεριλαμβάνονται στην παρ. 1 του άρθρου 4, του ανωτέρω νόμου και του άρθρου 254 Κ.Π.Δ. Με την καταγραφή συνομιλιών του διερευνώμενου προσώπου, οι διωκτικές αρχές συγκεντρώνουν πληροφορίες εξιχνιάζοντας το έγκλημα (Διονυσοπούλου, 2022: 93).

Μία ακόμη τεχνική είναι αυτή της καταγραφής δράσης εκτός κατοικίας με συσκευές ήχου και εικόνας η οποία βοηθά στην παρακολούθηση ατόμων, με τεχνητά μέσα, σύμφωνα με το Π.Δ. 141/1991, καταγράφοντας έτσι τη δράση υπόπτου έξω από την οικία του προκειμένου τα αποδεικτικά στοιχεία να χρησιμοποιηθούν στο ποινικό δικαστήριο (Παπαχαλαράμπος, 2003: 1050).

Η τελευταία ανακριτική πράξη η οποία αναφέρεται στην τεχνική του «συνδυασμού δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα» στο (στ) της παρ. 1 του άρθρου 254 Κ.Π.Δ παρέχει τη δυνατότητα στις διωκτικές αρχές να ανακαλύψουν προσωπικά στοιχεία του υπόπτου (Λίβος, 2000:66). Τα στοιχεία αυτά είναι είτε ηλεκτρονικά είτε φυσικά, και απορρέουν από φορολογικές αρχές, τράπεζες και άλλες δημόσιες υπηρεσίες, έτσι ώστε να δημιουργηθεί το προφίλ του διερευνώμενου ατόμου (Παπαχαλαράμπος, 2003: 1052).

Σύμφωνα με τα προεκτεθέντα είναι ευνόητο ότι οι ειδικές ανακριτικές πράξεις εφαρμόζονται αποκλειστικά όταν η εξουδετέρωση της εγκληματικής οργάνωσης ή η διαλεύκανση των τρομοκρατικών ενεργειών κρίνεται αδύνατη ή εργώδης να υλοποιηθεί

με διαφορετικό τρόπο. Επομένως, το αρμόδιο δικαστικό συμβούλιο προκειμένου να εγκρίνει τη διεξαγωγή τους, θα πρέπει να είναι βέβαιο ότι οποιαδήποτε άλλη προσπάθεια έχει αποτύχει ή έχει αξιολογηθεί ακατάλληλος οποιοσδήποτε άλλος τρόπος. Συνεπώς, θεωρείται άκρως απαραίτητη η διεξαγωγή των ειδικών ανακριτικών πράξεων, για την εξουδετέρωση εγκληματικών οργανώσεων ή την εξιχνίαση τρομοκρατικών ενεργειών. Το ενδεχόμενο του κινδύνου έκκλησης ανάγκης για εφαρμογή των ειδικών ανακριτικών πράξεων θα ελλοχεύει πάντα, καθότι διαμέσου αυτών επιδιώκεται η καταπολέμηση των αδικημάτων. Η διεξαγωγή των ειδικών ανακριτικών πράξεων, δε χρειάζεται να στηρίζεται κατ' αποκλειστικότητα στην προσδοκώμενη αποτελεσματικότητά τους καθότι αυτές καταστρατηγούν τα θεμελιώδη ατομικά δικαιώματα (Δαλακούρας, 2001: 1025).

5.3 Η συνδρομή σοβαρών ενδείξεων

Σημαντική προϋπόθεση αναφοράς στον νόμο για τη διενέργεια των ειδικών ανακριτικών πράξεων θεωρείται και αυτή της «συνδρομής σοβαρών ενδείξεων» για την εκτέλεση αξιόποινης πράξης, σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 254 ΚΠΔ. Οι ενδείξεις κατηγοριοποιούνται σε απλές, επαρκείς και σοβαρές. Οι απλές περιγράφονται ως η ελάχιστη πιθανότητα ενοχής που είναι ικανή για την έναρξη της ποινικής διεργασίας, οι επαρκείς ενδείξεις αποτελούν μία λογική εικασία ως προς την ενοχή του κατηγορουμένου, ενώ οι σοβαρές αποτυπώνουν ένα μεγαλύτερο βαθμό πιθανότητας ενοχής του κατηγορουμένου (Δαλακούρας, 1993: 242)

Ο Έλληνας Νομοθέτης λαμβάνοντας υπόψη ότι οι ειδικές ανακριτικές πράξεις είναι κυρίως επαχθείς καθόρισε τον μεγαλύτερο βαθμό ενδείξεων ενοχής, στις σοβαρές ενδείξεις (Δαλακούρας, 1998: 92). Η καθιέρωση των σοβαρών ενδείξεων για τη διεξαγωγή των ειδικών ανακριτικών πράξεων συμβαδίζει με την Συνταγματική επιταγή της αρχής της αναλογικότητας (Δαλακούρας, 1993: 961). Πιο συγκεκριμένα, η αρχή της αναλογικότητας απαιτεί σχέση δύο συγκρίσιμων μεγεθών που αξιολογούνται σύμφωνα με ένα κοινό μέτρο ή πλαίσιο αναφοράς. Η παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας οδηγεί σε αποδεικτική απαγόρευση αξιολογήσεως. Η απόλυτη ακυρότητα του άρθρου 171§ 1 εδ. δ' Κ.Π.Δ. προκύπτει από την παράβλεψη αυτής της απαγόρευσης λόγω παραβίασης της δίκαιης δίκης, αλλά και παραβίασης εξουσίας κατά τα άρθρα 484 και

510 Κ.Π.Δ. αντιστοίχως (Δαλακούρας, 1993: 968). Οι σοβαρές ενδείξεις εξακριβώνονται αποκλειστικά από το αποκτηθέν αποδεικτικό υλικό, λόγω του ότι η διακρίβωση της ύπαρξής τους υλοποιείται πάντα με το έως τότε συγκεντρωθέν αποδεικτικό υλικό. Κατανοητό είναι ότι, η προϋπόθεση της συνδρομής «σοβαρών ενδείξεων» ενεργεί ωφελμιστικά προς το πρόσωπο για το οποίο εναπόκειται να διεξαχθούν οι ειδικές ανακριτικές πράξεις, καθότι η μη συνδρομή τους παρεμποδίζει τη διεξαγωγή αυτών ακόμη και όταν τηρούνται οι υπόλοιπες προϋποθέσεις που θέτει ο νόμος.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι, η αστυνομία για αρκετά έτη δεν μπόρεσε να εξουδετερώσει πολλές εγκληματικές οργανώσεις και λόγω του ότι οι ανακριτικές πράξεις δεν εφαρμόζονται απαραίτητα εναντίον συγκεκριμένων ατόμων για τα οποία απαιτείται να υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις ενοχής, αλλά στοχεύουν γενικά στην εξιχνίαση εγκληματικών πράξεων, η τακτοποίηση-ρύθμιση για τις ειδικές ανακριτικές πράξεις, παρέχει δυνατότητες έρευνας ενός αβέβαιου αριθμού ατόμων (Συμεωνίδου-Καστανίδου, 2007).

5.4 Η έκδοση ειδικά αιτιολογημένου βουλεύματος

Ως προς τη διεξαγωγή των ειδικών ανακριτικών πράξεων η τρίτη προϋπόθεση που συνιστά ο νόμος, έχει περιγραφεί ως βασική εγγύηση για την παρεμπόδιση αυθαιρεσιών κατά την απόφαση διεξαγωγής των ανωτέρω πράξεων. Με αυτόν τον τρόπο παρέχεται ασφάλεια και προστασία στο εκάστοτε πρόσωπο από την αυθαιρεσία των κρατικών οργάνων κατά τη διεξαγωγή των ειδικών ανακριτικών πράξεων. Κατόπιν προτάσεως του εισαγγελέα, το δικαστικό συμβούλιο, θα αποφαινεται στο βούλευμά του, για τη συνδρομή των ανωτέρω προϋποθέσεων, αλλά και για το χρονικό όριο διεξαγωγής των ειδικών ανακριτικών πράξεων. Σε κάποιες περιπτώσεις στην παράγραφο 3 του άρθρου 254 Κ.Π.Δ. καθορίζεται η διεξαγωγή των ειδικών ανακριτικών πράξεων είτε από τον εισαγγελέα είτε από τον ανακριτή, όπου εντός τριών ημερών το πολύ θα πρέπει να εντάξουν το θέμα στο αρμόδιο δικαστικό συμβούλιο, προκειμένου να εκδώσει σχετικό βούλευμα. Διαφορετικά η ισχύς της διάταξης του εισαγγελέα ή του ανακριτή παύει αυτοδικαίως εφόσον επέλθει η λήξη των τριών ημερών.

Το ειδικά αιτιολογημένο βούλευμα πρέπει να ικανοποιεί τις διατάξεις των άρθρων 93§ 3 Συντ. και 139 Κ.Π.Δ. Οπότε, ο νομοθέτης αποφάσισε τη θέσπιση πραγματικής αιτιολόγησης των διατάξεων για τη διεξαγωγή των σχετικών ανακριτικών πράξεων. Έτσι, από το συμβούλιο αποφάνθηκε ότι, η ενέργεια μιας ορισμένης ανακριτικής πράξης είναι επιτρεπτή όταν είναι ειδικά προσδιορισμένη στο βούλευμα και όχι να αναφέρεται σε κάθε πράξη που θα θεωρηθεί αναγκαία (Μαργαρίτης- Μαργαρη, 2020: 657). Ήτοι, το βούλευμα απαιτείται να εγκρίνει τη διεξαγωγή ορισμένων ανακριτικών πράξεων, όπως της ανακριτικής διείσδυσης κλπ.

Λαμβάνοντας υπόψη τα προαναφερθέντα, είναι ευνόητο ότι, δεν υφίσταται ένδικο μέσο προσβολής του βουλεύματος από τον κατηγορούμενο, λόγω του ότι η ενημέρωση του διατασσομένου μέτρου από τον κατηγορούμενο καταργεί ολοκληρωτικά το στόχο του (Μαργαρίτης- Μαργαρη, 2020: 657).

Επίσης, επισημαίνεται ότι, η απόφαση του συμβουλίου σύμφωνα με την οποία δεν εγκρίνεται η αίτηση του εισαγγελέα για άρση του απορρήτου, απαιτείται να είναι ειδικά τεκμηριωμένη και η τεκμηρίωση να βασίζεται στα αληθινά περιστατικά και στοιχεία που προέκυψαν κατά την προδικασία. Το συμβούλιο εφόσον προβεί στην εκτίμηση των στοιχείων τα οποία ανακύπτουν κατά τη διενεργούμενη προκαταρκτική εξέταση, αξιολογεί και αποφασίζει ότι δεν υφίσταται λόγος άρσης του τηλεφωνικού απορρήτου, καθότι η ενδελεχής διερεύνηση της υπόθεσης ή η ανεύρεση του τόπου όπου ο δράστης κατοικεί δύναται να πραγματοποιηθεί και δίχως την εν λόγω ανακριτική πράξη (Μαργαρίτης- Μαργαρη, 2020: 657).

5.5 Η χρήση πληροφοριών που αποκτήθηκαν από τις ειδικές ανακριτικές πράξεις

Ότι πληροφορία - γνώση αποκτάται κατά τη διεξαγωγή των ανακριτικών πράξεων του άρθρου 254 Κ.Π.Δ χρησιμοποιείται στην ίδια ποινική δίκη, υπό την προϋπόθεση ότι σχετίζεται με πράξη για την οποία είναι επιτρεπτή η διεξαγωγή των ειδικών ανακριτικών πράξεων. Η πληροφορία αυτή ή η αποκτηθείσα γνώση δύναται να χρησιμοποιηθεί κατ' εξαίρεση και στο πλαίσιο άλλης ποινικής δίκης για την επιβεβαίωση εγκλήματος της παραγράφου 1 του άρθρου 254 ΚΠΔ, για τη σύλληψη δραστών και την εξουδετέρωση

άλλης εγκληματικής-τρομοκρατικής οργάνωσης, σε περίπτωση που το δικαστικό συμβούλιο αποφασίσει ειδικώς (Μαργαρίτης- Μαργαρη, 2020: 658).

Θέμα προς συζήτηση πάντως συνιστά η εκμετάλλευση των τυχαίων ευρημάτων που ανέκυσαν στο πλαίσιο της ειδικής έρευνας και αποδεικνύουν διαφορετικές εγκληματικές ενέργειες από αυτές για τις οποίες έχει διενεργηθεί ειδική έρευνα. Σύμφωνα με την παράγραφο 4 του άρθρου 254 ΚΔ, καθιερώνεται η μη χρήση αποδεικτικών μέσων και κάθε πληροφορίας τα οποία προέκυψαν κατά τη διεξαγωγή της ειδικής ανακριτικής πράξης, δηλαδή τα τυχαία ευρήματα και η εκμετάλλευση αυτών για διαφορετικό λόγο από αυτούς που το δικαστικό συμβούλιο καθόρισε. Ως όρος τα «τυχαία ευρήματα» δεν υφίσταται πουθενά σε ελληνικό νομοθετικό κείμενο με ποινικοοικονομικές ρυθμίσεις (Λίβος, 1998: 952).

Τυχαία ευρήματα, αποκαλούνται στοιχεία και πληροφορίες που ανακαλύπτονται κατά τη διεξαγωγή έρευνας δίχως αυτά να σχετίζονται με την επιδίωξη της ανάκρισης και στηρίζουν-αιτιολογούν άλλοτε αυτά τα ίδια και άλλοτε καταστάσεις υπό τις οποίες αποκαλύφθηκαν υποψίες περί εκτέλεσης άλλης, άγνωστης μέχρι εκείνης της στιγμής, εγκληματικής ενέργειας τού δράστη ή άλλου ατόμου ή στηρίζουν αποδεικτικώς κατηγορία ως προς την οποία έχει πλέον ξεκινήσει άλλη ποινική δίωξη» (Λίβος, 1998: 952).

Συνεπώς με τον όρο «*τυχαία ευρήματα*» αναφερόμαστε στις πληροφορίες που εμπεριέχονται εν γνώσει των ανακριτικών υπαλλήλων κατά τη διεξαγωγή της ανακριτικής πράξης (Καϊάφα, 2010: 48). Αυτό που θα πρέπει να τονιστεί όμως είναι ότι, έχουν πάρει την ονομασία τυχαία καθότι οι πληροφορίες και τα στοιχεία προκύπτουν συμπτωματικά από έρευνα που άρχισε για άλλη πράξη και χρησιμοποιούνται όταν το δικαστικό συμβούλιο αποφασίσει ειδικώς περί αυτού. Συνεπώς, από τα τυχαία ευρήματα ενδιαφέρον προκαλούν τα αποδεικτικά στοιχεία που αποκαλύπτονται όταν διεξάγεται η ανακριτική πράξη και όχι όσα κατά τύχη περιπίπτουν στην αντίληψη των ανακριτικών υπαλλήλων (Καϊάφα, 2010: 48). Επισημαίνεται ότι, τα τυχαία ευρήματα δεν εμφανίζουν νόμιμη βάση κτήσης και χρήσης ενώ τα ευρήματα της ανακριτικής πράξης χρησιμοποιούνται νόμιμα όταν η ίδια ανακριτική πράξη διεξάγεται νόμιμα.

Με την παράγραφο 4 εδ. β του άρθρου 254 ΚΔ δεν απαγορεύεται η χρήση πληροφοριών που ανακτήθηκαν υπό τη διεξαγωγή ειδικών ανακριτικών για την

επιβεβαίωση του εγκλήματος, τη σύλληψη των δραστών και την εξουδετέρωση άλλης εγκληματικής οργάνωσης, στην περίπτωση που στο συμβούλιο Πλημμελειοδικών η ανάκριση διεξάγεται από πλημμελειοδίκη και στο συμβούλιο Εφετών η ανάκριση διεξάγεται από εφέτη. Επομένως, με την εν λόγω διάταξη νομιμοποιείται η διαβουλεύματος αλλοτρίωση των ευρημάτων από τους προκαθορισμένους στόχους της ειδικής ανακριτικής πράξεως έτσι ώστε να ενισχυθεί η δίωξη μη προσδιορισμένου αριθμού θιγόμενων προσώπων με το δικαστικό συμβούλιο να μπορεί να λάβει απόφαση χρήσης των τυχαίων ευρημάτων σχετικά με εγκλήματα για τα οποία είναι απαραίτητη η διεξαγωγή των ειδικών ανακριτικών πράξεων του άρθρου 254 ΚΔ. Εν τέλει, είθισται, η χρήση των τυχαίων ευρημάτων να απευθύνεται σε αξιόποινη πράξη στην οποία εμπλεκόμενος δεν είναι μόνο αυτός που αρχικά προυπήρχαν στοιχεία ενοχής αλλά και οποιαδήποτε άλλο άτομο. Στο συμβούλιο δύναται η δυνατότητα διεξαγωγής επιπρόσθετης έρευνας με κίνητρο όσων προυπήρχαν και όσων ανακλύσουν στην επιπρόσθετη έρευνά ακόμη και για πράξη η οποία δεν υπάγεται σε αυτές που προβλέπονται (Παπαχαραλάμπους, 2003: 1060-1061)

5.6 Διευκρινήσεις επί του άρθρου 254 ΚΔ

Λόγω του επαχθούς χαρακτήρα των ειδικών ανακριτικών πράξεων ο Έλληνας Νομοθέτης προέβη σε μία λεπτομερή διευθέτηση των γενικών και ειδικών προϋποθέσεων διεξαγωγή τους, με την οποία θα σχημάτιζε τη γνώμη του για την θαυμάσια επιβολή τους στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας. Αν και με τις παρ. 2, 3 και 4 του άρθρου 254 ΚΠΔ, χορηγούνται κάποιες στοιχειώδεις εγγυήσεις, συνεχίζουν να υφίστανται κάποια ελλείμματα, για τα οποία ο νομοθέτης δεν απέδωσε διευκρινήσεις κατά τη θέσπισή τους. Πιο συγκεκριμένα, ελλείμματα παρατηρούνται κυρίως:

- στην πληροφόρηση του θιγόμενου προσώπου για τη διενέργεια των ειδικών ανακριτικών πράξεων.
- στη διάκριση των προϋποθέσεων παρέμβασης σε τρίτα πρόσωπα.
- στη ρύθμιση της μοίρας των «τυχαίων ευρημάτων» εν αντιθέσει με την ειδική ρύθμιση που υφίσταται στο άρθρο 201 του ΚΠΔ, ακόμα και όταν σχετίζονται με

προσωπικές πληροφορίες, οι οποίες αναμένουν στη δικογραφία και αφού εκδικαστεί η υπόθεση.

Το έλλειμμα όμως των ειδικών ανακριτικών πράξεων που προκαλεί σοβαρές ανησυχίες και σκέψεις είναι η απόλυτη μυστικότητα της διαδικασίας αυτής καθότι, το θιγόμενο πρόσωπο των ανακριτικών πράξεων δεν πληροφορείται σχετικά με την έρευνα που διενεργείται εις βάρος του. Η διεργασία καλύπτεται από μια εσωτερική δημοσιότητα και το δικαίωμα του υπόπτου για πληροφόρηση υποκύπτει μπροστά στην αξίωση της πολιτείας για την κατάπνιξη του οργανωμένου εγκλήματος.

Αξιοσημείωτο είναι ότι, η διάταξη δεν κάνει λόγο πουθενά για πως διεξάγεται η έρευνα αυτή, αλλά και εάν διατηρούνται πρακτικά από τους ανακριτικούς υπαλλήλους. Παρότι, είναι ευνόητη η μυστικότητα της διαδικασίας ώστε ο στόχος της εξουδετέρωσης της εγκληματικής οργάνωσης να επιτύχει, από την άλλη όμως καλό θα ήταν να υπάρχουν πρακτικά έτσι ώστε να δίνεται η δυνατότητα πρόσβασης στον κατηγορούμενο μετά την κίνηση της ποινικής δίωξης και κυρίως στο ακροατήριο ώστε να υλοποιούνται τα βασικότερα δικαιώματά του.

Σχετικά με την ενημέρωση των τρίτων προσώπων που ενώ εμπλέκονται στην έρευνα δεν αποτελούν τους κύριους ύποπτους εκτέλεσης αξιόποινης πράξης, υφίσταται έντονη ανησυχία. Τα πρόσωπα αυτά βλάπτονται από την όλη διεργασία και επίσης ενδέχεται να να μην κινηθεί ποινική αγωγή ποτέ εις βάρος τους για ορισμένες από το άρθρο 254 ΚΠΔ αξιόποινες πράξεις. Πα' όλα αυτά, η ενημέρωση των θιγόμενων προσώπων, υφίσταται ως θεσμοθετημένο δικαίωμα στο άρθρο 5 παρ. 9 εδ. α του Ν.2225/1994, έτσι ώστε η σχετική επιτροπή να λάβει απόφαση κοινοποίησης επιβολής του μέτρου της άρσης του απορρήτου των επικοινωνιών στους θιγόμενους, λαμβάνοντας υπόψη ότι δε διακυβεύεται ο σκοπός για τον οποίο έχει διαταχθεί (Ν.2225/1994 παρ. 9 εδ. α' άρθρου 5).

Το δικαίωμα πληροφόρησης του θιγόμενου προσώπου εξαρτάται από το εάν δε διακινδυνεύεται ο σκοπός για τον οποίο η άρση του απορρήτου επικοινωνιών έχει διαταχθεί. Μόνο τότε δίνεται το δικαίωμα στη σχετική επιτροπή να κοινοποιήσει την επιβολή του μέτρου της άρσης του απορρήτου επικοινωνιών, στο θιγόμενο άτομο. Ιδιαίτερη βαρύτητα πρέπει να δοθεί στο ότι, η μη διακινδύνευση του σκοπού για τον οποίο διατάχθηκε η άρση του απορρήτου των επικοινωνιών σχηματίζει μια διφορούμενη

προβληματική της οποίας το βασικό της σημείο είναι η νομοθετική εξισορρόπηση μεταξύ των αξιών από τη μία της δραστηκής αντιμετώπισης του εγκλήματος και από την άλλη της αποτελεσματικής υπεράσπισης των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Γενικότερα, το δικαστικό συμβούλιο απαιτείται να είναι αρκετά προσεκτικό στο βούλευμα του, όταν συμπεριλαμβάνει και τρίτα ανυποψίαστα άτομα και υποχρεούται να δικαιολογεί αυτή του την ανάγκη προσθήκης στο βούλευμά του προκειμένου να γίνεται πιο ξεκάθαρη η ανάγκη παρέμβασης αυτών. Η έλλειψη του δικαιώματος πληροφόρησης θα καλύπτονταν εν μέρει στην περίπτωση που υπάρχει νομοθετική πρόβλεψη για πληροφόρηση του θιγόμενου ατόμου από τον αρμόδιο εισαγγελέα μετά τη λήξη της σχετικής ειδικής ανακριτικής πράξης και εάν δεν είχε ασκηθεί εν τέλει ποινική αγωγή εις βάρος του. Επιπλέον, η πληροφόρηση του θιγόμενου ατόμου θα τελούσε υπό όρους είτε όταν δε διακινδυνεύεται ο σκοπός για τον οποίο αρχικώς διατάχθηκε η διεξαγωγή της ειδικής ανακριτικής πράξης είτε όταν υφίσταται σχετικό βούλευμα του αρμοδίου δικαστικού συμβουλίου. Έτσι θα προβάλλεται η εντύπωση προστασίας και εμπιστοσύνης των πολιτών απέναντι στα κρατικά όργανα αλλά και η ισχύς μίας νόμιμης τάξης που δεν ενστερνίζεται την απόλυτη μυστικότητα η οποία ενδέχεται να προκαλέσει και αυθαιρεσίες κρατικών οργάνων (Βυτανιώτης, 2022: 40-43)

Επίλογος Εργασίας

Από την ανωτέρω ανάλυση, απορρέει με σαφήνεια ότι το οργανωμένο έγκλημα είναι ένα εξαιρετικά ευαίσθητο κοινωνικό ζήτημα το οποίο επηρεασμένο από την εξέλιξη των κοινωνικών και οικονομικών δραστηριοτήτων μεταλλάσσεται και εξελίσσεται, διευρύνοντας τις δράσεις του παγκοσμίως. Στηριζόμενο στην εγκληματική του δράση διαθέτοντας οργάνωση άλλοτε με συμπαγής ιεραρχική δομή και άλλοτε με όψη εγκληματικού δικτύου η οποία βασίζει την ύπαρξή της στις σχέσεις εμπιστοσύνης μεταξύ των μελών της, στη μυστικότητα και στην αδιαφάνεια, έχει ως απώτερο σκοπό την απομύζηση περισσότερων κερδών αλλά και την επιβίωσή της στην αγορά όσο μεγαλύτερο χρονικό διάστημα γίνεται, αποκρύπτοντας όσο το δυνατόν καλύτερα τις παράνομες δραστηριότητές της προκειμένου να αποφευχθεί η σύλληψη των μελών της.

Ωστόσο, η επιτυχία στην υλοποίηση των στόχων της, αποδίδεται στη χρήση ενός σημαντικού γι' αυτήν εργαλείο το οποίο αποκαλείται «διαφθορά», με τη βία όμως να ακολουθεί σε περίπτωση που αποδειχθεί ανεπαρκής οποιαδήποτε ενέργειά της. Λόγω του ότι, οι δράσεις της είναι όμοιες με εκείνες μιας νόμιμης επιχείρησης, τηρώντας τους κανόνες των νόμιμων επιχειρήσεων καταφέρνει να προωθήσει τα παράνομα προϊόντα της, μεγεθύνοντας έτσι τα κέρδη της και επεκτείνοντας την επιχείρησή της δίχως να αντιμετωπίζει κίνδυνο αποκάλυψης των παρανομιών της (Βιδάλη, 2017: 132).

Προσέτι, αποδόθηκε, ο συσχετισμός του οργανωμένου εγκλήματος, με εκείνου του κρατικού-εταιρικού και του εγκλήματος του λευκού κολάρου εξαιτίας των μέσων που χρησιμοποιούνται στην υλοποίηση των παρανομιών τους αλλά και εξαιτίας της αμοιβαιότητας των υπηρεσιών και των παροχών που υπάρχει μεταξύ των προαναφερόμενων εγκλημάτων. Σύμφωνα και με την κριτική εγκληματολογία οι εν λόγω κατηγορίες εγκλημάτων περιγράφονται ως συγκοινωνούντα δοχεία και εκλαμβάνονται ως οικονομίες συνεργαζόμενες προς τη νόμιμη οικονομία (Βιδάλη, 2017: 164-165).

Αν και γίνονται συνεχείς προσπάθειες για την εξάλειψη του οργανωμένου εγκλήματος δυστυχώς αυτό δεν είναι εφικτό, παρ' όλα αυτά υπάρχει η δυνατότητα διαμέσου κατάλληλων προληπτικών και ποινικοκατασταλτικών μέτρων να μειωθεί σε αρκετά μεγάλο βαθμό η επέκταση και η διεισδυτικότητα του. Πιο συγκεκριμένα, για να

καταπολεμηθεί παγκοσμίως η διεθνοποίηση του Ο.Ε. το οποίο έχει επιχειρηματικό χαρακτήρα απαρτιζόμενο από ευέλικτες ομάδες που διακατέχονται από στεγανότητα και συνεχή δράση, η ποινική νομοθεσία παρά τις αστοχίες της που κατά καιρούς είχε, πλέον είναι σε θέση να αντιμετωπίσει οποιαδήποτε μορφή εγκληματικής οργάνωσης και να θέσει περιορισμούς προκειμένου να καταδεικνύεται πλήρως η ιεραρχικά δομημένη διαρκή δράση και όχι απλώς μία συνένωση ατόμων.

Έτσι λοιπόν, για να ευδοκιμήσει η αποτελεσματική καταπολέμηση του συγκεκριμένου φαινομένου, δεν επαρκούν οι πατροπαράδοτοι τρόποι έρευνας – ανάκρισης γι’ αυτό χρησιμοποιούνται τώρα πια πιο αυστηρά εγκληματοποληπτικά και δικονομικά μέτρα τα οποία διαλαμβάνονται στις «ειδικές ανακριτικές πράξεις». Με την εισαγωγή τους στην ελληνική νομοθεσία άρχισαν σιγά σιγά να θεραπεύουν την έλλειψη του προηγούμενου καθεστώτος και να δημιουργείται μια καινούργια διάσταση αντεγκληματικής πολιτικής. Αδιαμφισβήτητα, το έγκλημα όσο περνάει ο καιρός έχει ραγδαία εξέλιξη και σε συνδυασμό με την οικονομική ευρωστία που διακατέχει τις εγκληματικές οργανώσεις και την ορμητική ανάπτυξη της τεχνολογίας, η αντιμετώπισή του καθίσταται εξαιρετικά δυσχερής.

Επομένως, η διεξαγωγή των ειδικών ανακριτικών πράξεων, όπως αυτές ορίζονται στο άρθρο 254 Κ.Π.Δ., προσδίδουν την ευκαιρία μιας εκ των έσω ελέγχου της δραστηριότητας των εγκληματικών οργανώσεων, διαλύοντας έτσι την αδιαπερατότητά τους, με κύριο σκοπό τη συγκέντρωση του αναγκαίου αποδεικτικού υλικού και τη μεταφορά των δραστών στη δικαιοσύνη. Και ενώ η Ελλάδα υπήρξε για ένα εύλογο χρονικό διάστημα υπό δημοσιονομική κρίση, αυτό δε στάθηκε εμπόδιο στην απόκτηση πιο εξελιγμένων τεχνολογικών μέσων, για τη συγκέντρωση όσο γίνεται περισσότερων πληροφοριών και στοιχείων για τις οργανωμένες εγκληματικές οργανώσεις (Σ.Ο.Δ.Ν., 2017: 28-29).

Παρότι όμως, η διεξαγωγή των ειδικών ανακριτικών πράξεων συνιστά σημαντική πρόκληση για το Κράτος Δικαίου διότι θεωρείται σοβαρή απειλή προσβολής των συνταγματικά θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών τόσο του θιγόμενου ατόμου όσο και ενός πιο ευρύ κύκλου πολιτών, η αναγκαιότητα τους όμως εξαναγκάζει τους αρμόδιους δικαστικούς λειτουργούς σε μια επιπρόσθετη ερμηνευτική εγρήγορση και στο σεβασμό των δικαιωμάτων του υπόπτου.

Εν κατακλείδι, στην ανωτέρω εργασία αποδόθηκε ο ορισμός του οργανωμένου εγκλήματος διαμέσου κάποιων διακεκριμένων εγκληματολόγων-κοινωνιολόγων, μεταξύ εξ αυτών οι Αμερικανοί William Chambliss και Sutherland, οι οποίοι προσέδωσαν το αληθινό νόημα της έννοιας και το πώς αυτό αναπτύχθηκε ανά τις δεκαετίες, επεξηγήθηκε το φαινόμενο του ΟΕ όπου εντάχθηκε στην ελληνική νομοθεσία, υπό τη μορφή της εγκληματικής οργάνωσης, κατά το άρθρο 187 Π.Κ., και σε συνδυασμό με τις ειδικές ανακριτικές πράξεις, συντέλεσε στην ανάδειξη νέων πλέον εργαλείων τα οποία θα συμβάλλουν στην ταχύτερη και αποτελεσματικότερη συνεργασία μεταξύ αστυνομίας και δικαιοσύνης ως προς την καταπολέμηση και εξάρθρωση, κυρίως, των εγκληματικών οργανώσεων.

Βιβλιογραφικές Αναφορές Ελληνόγλωσσες

Αλοσκόφης, Ο. (2019). Η κοινωνική έρευνα της εγκληματικότητας των ισχυρών. Στο Σ. Βιδάλη, Ν. Κ. Κουλούρης & Χ. Παπαχαραλάμπους (Επιμ.), *Εγκλήματα των ισχυρών: Διαφθορά, Οικονομικό και Οργανωμένο έγκλημα* (σσ. 87-109). Αθήνα: Εκδόσεις ΕΑΠ.

Αντωνόπουλος, Γ. & Παπανικολάου, Γ. (2016). Καπιταλισμός χωρίς άδεια: η ελληνική περίπτωση. Στο Μ. Γασπαρινάτου (Επιμ.), *Έγκλημα και ποινική καταστολή σε εποχή κρίσης*. Τιμ. τόμος για τον καθηγητή Νέστορα Κουράκη. Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα.

Αρσενίου, Λ. (1984). *Η Θεσσαλία κατά την τουρκοκρατία*. Αθήνα: Εκδόσεις Επικαιρότητα.

Βασιλαντωνοπούλου, Β (2014), *Λευκά κολάρα και οικονομικό έγκλημα: Κοινωνική Βλάβη και Αντεγκληματική πολιτική*. Αθήνα: Π.Ν. Σάκκουλας.

Βιδάλη, Σ. (2007) *Έλεγχος του εγκλήματος και δημόσια αστυνομία. Τομείς και συνέχειες στην αντεγκληματική πολιτική*. Αθήνα-Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Βιδάλη, Σ. (2013). *Εισαγωγή στην Εγκληματολογία. Εγκληματολογική θεωρία και ιστορική συγκυρία. Βασικές έννοιες και θεμελιώδη προβλήματα. Εξέλιξη-Κριτική*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Βιδάλη, Σ. (2014). *Αντεγκληματική πολιτική: Από την μικροεγκληματικότητα έως το οργανωμένο έγκλημα* (2η έκδοση). Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη. Σελ.123.

Βιδάλη, Σ. (2017). *Πέρα από το Όριο. Η αντεγκληματική πολιτική σήμερα*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Βιδάλη, Σ. (2019). *Έγκλημα και κοινωνία*. Αθήνα: Εκδόσεις ΕΑΠ.

Βυτανιώτης, Α.(2022). *Η ανακριτική διείσδυση και οι ειδικές ανακριτικές πράξεις στα εγκλήματα διαφθοράς*. (Διπλωματική Εργασία). Νομική Σχολή ΑΠΘ.

Γεωργούλας, Σ. (2019). Από το έγκλημα του λευκού κολάρου στο κρατικό-επιχειρηματικό έγκλημα. Στο Σ. Βιδάλη, Ν. Χ. Κουλούρης & Χ. Παπαχαλαράμπους (Επιμ.), *Εγκλήματα των ισχυρών: Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα*. (σσ. 41-62). Αθήνα: ΕΑΠ.

Γιωτοπούλου - Μαραγκοπούλου. *Δικαιώματα του Ανθρώπου, Έγκλημα, Αντεγκληματική Πολιτική*. Τόμος Β'. (σσ.1048-1050). Αθήνα/ Βρυξέλλες: Νομική Βιβλιοθήκη.

Γκοτόβου, Χ. (2016). *Οι Ειδικές Ανακριτικές Πράξεις των άρθρων 253 Α και 253 Β του Κ.Π.Δ* (Διπλωματική Εργασία). Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο, Κομοτηνή.

Δαλακούρας, Θ. (1993). *Αρχή της αναλογικότητας και μέτρα δικονομικού καταναγκασμού*. Εκδόσεις: Αντ.Ν.Σάκκουλα.

Δαλακούρας Θ. (1998). *Προσωρινή κράτηση και περιοριστικοί όροι. Θεωρητικά πρότερα και νομολογιακά ύστερα*. Εκδόσεις: Αντ.Ν.Σάκκουλα.

Δαλακούρας, Θ. (2001). *Οι ειδικές Ανακριτικές πράξεις του άρθρου 6 του Ν. 2928/2001*, Πoin.ΧρονΝΑ, χ.τ. σ.1025-1029.

Δαλακούρας, Θ. (2011). Ανακριτική διείσδυση, δικαίωμα σιωπής και δικαίωμα μη αυτοενοχοποίησης, στα Πρακτικά του 9ου Ελληνογερμανικού Συμποσίου με θέμα: Επιτήρηση και Ποινική Καταστολή στη Σύγχρονη Αντεγκληματική Πολιτική. Νομική Βιβλιοθήκη.

Δαλακούρας, Θ. (2016). *Η ανακριτική διαδικασία στα εγκλήματα διαφθοράς, Ποινική Δικαιοσύνη*. Νομική Βιβλιοθήκη. χ.τ.

Δαλακούρας, Θ. (2020). *Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Συνοπτική ερμηνεία κατ' άρθρο του Ν 4620/2019*. 2η Έκδοση, (σ.419) Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Δασκαλάκης, Α. (2017). *Οι έννομες συνέπειες της δράσης του agent provocateur στον κατηγορούμενο*, (Ποινική Δικαιοσύνη).χ.τ.

Δημόπουλος, Χ. (2021). *Εγκληματολογική Αστυνομική και Δικανική Ανακριτική*. Αθήνα:Νομική Βιβλιοθήκη.

Διαμαντής, Ε. (2021). *Αστυνομική Δράση και Προστασία του Πολίτη. Θεωρητική και Νομολογιακή Προσέγγιση*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Διονυσοπούλου, Α. (2022) *Άρση απορρήτου τηλεφωνικής επικοινωνίας στο νέο Κώδικα Ποινικής Δικονομίας – Η σχέση των άρθρων 254-255 ΚΠΔ και του ν. 2225/1994*, (σ.σ. 91 επ.), (Ποινικά Χρονικά, 2022), σ. 93

Ελληνική Εταιρία Ποινικού Δικαίου, (2000). *Το Οργανωμένο Έγκλημα από τη Σκοπιά του Ποινικού Δικαίου*. Πρακτικά Ζ' Πανελληνίου Συνεδρίου ΕΕΠΔ. (23-25 Οκτωβρίου Κομοτηνή 1998). ΠΝ. Σάκκουλας.

Καρράς, Α. (2011), *Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο*. 4η έκδοση: Νομική Βιβλιοθήκη, χ.τ.

Καραχάλιος, Γ. (2015). *Οργανωμένο Έγκλημα & Ειδικές Ανακριτικές Πράξεις*, Διπλωματική Εργασία. Αθήνα: Πάντειο Πανεπιστήμιο.

Καραγκούνης, Δ. (2017). *Η υποκειμενική υπόσταση του εγκλήματος της παρ. 1 του α. 187 ΠΚ, Ποινικά Χρονικά*. (σ. 637). Αθήνα: Π.Ν. Σάκκουλας.

Καϊάφα-Γκμπάντι, Μ. Η ποινική αντιμετώπιση της διαφθοράς στο δημόσιο τομέα από τη διεθνή κοινότητα και την Ε.Ε. - Επιδράσεις στην εθνική έννομη τάξη. Στο Μαρία Καϊάφα-Γκμπάντι (Επιμ.), *Οικονομικό Έγκλημα και Διαφθορά στο Δημόσιο Τομέα: Αξιολόγηση του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου*. (σ. 679-744, 696-697) Αθήνα: Π.Ν. Σάκκουλας.

Καϊάφα Γκμπάντι, Μ. (2010). *Μοντέλα επιτήρησης στο κράτος ασφάλειας και δίκαιη ποινική δίκη*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Κομινάκη, Κ. Φ. (2017). *Οι συνέπειες της αστυνομικής παγίδευσης στα αλλοδαπά και το ημεδαπό δίκαιο*, Διπλωματική Εργασία.. Αθήνα: Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο.

Κονταξής Α. (2006). *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Συνδυασμός Θεωρίας και Πράξης*. (Τόμοι Α΄ και Β΄). 4η Έκδοση: Εκδ. Αν. Σάκκουλα, σ. 1628.

Κοτσαλής, Λ., Μαργαρίτης, Μ. & Φαρσεδάκης, Ι. (2018). *Ναρκωτικά, Κατ' άρθρο ερμηνεία του Ν 4139/2013*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Κοτσαλής, Λ. (2019). *Νέος Ποινικός Κώδικας - Ν. 4619/2019 (Φ.Ε.Κ. Α' 95/11.6.2019*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Κουράκης, Ν. (1999). *Το Οργανωμένο Έγκλημα: Φαινομενολογία του Προβλήματος και Δυνατότητες Αντιμετώπισής του στην Ελλάδα*. (σ.1026) .Ποινική Δικαιοσύνη 10 .

Κωνσταντινίδης Α. & Δαλακούρας Θ. (2014). *Εμβάθυνση στο Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο*. Αθήνα:Νομική Βιβλιοθήκη.

Κωστάρας, Α. (2000). Έννοια, τυποποίηση και προβληματική των κυρώσεων του οργανωμένου εγκλήματος, σε: *Το Οργανωμένο Έγκλημα από τη Σκοπιά του Ποινικού Δικαίου*: Π.Ν. Σάκκουλας.

Λάζος, Γρ. (2007). *Κριτική Εγκληματολογία*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Λίβος, Ν. (1998). *Η δικονομική αξιολόγηση των τυχαίων ευρημάτων*. Ποιν.Χρον.

Λίβος, Ν. (2000). Οργανωμένο έγκλημα: Έννοια και δικονομικοί τρόποι αντιμετώπισής του. Στο Ελληνική Εταιρεία Ποινικού Δικαίου (Επιμ.), *Το Οργανωμένο Έγκλημα από τη Σκοπιά του Ποινικού Δικαίου* (σσ. 17-67). Αθήνα: Π.Ν. Σάκκουλας.

Λίβος, Ν. (2007). Οργανωμένο Έγκλημα & Ειδικές Ανακριτικές Πράξεις. Τόμος Ι: Δογματική του οργανωμένου εγκλήματος. *Τεύχος α': Ο Εγκληματολογικός-Δογματικός Φαινότυπος του Οργανωμένου Εγκλήματος*», Εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλα.

Λίβος, Ν. (2015). *Ζητήματα ερμηνείας του άρθρου 187 ΠΚ. Με αφορμή το υπ' αριθ. 215/2015 Βούλευμα του Συμβουλίου Εφετών Αθηνών*. (σ.311-319). *Ποινικά Χρονικά* ΞΕ'. Σάκκουλας.

Μαργαρίτης, Μ. & Μαργαρη, Α. (2020). *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Θεωρία και Νομολογία*, (Τόμος Α, σ. 167). Νομική Βιβλιοθήκη.

Μυλωνόπουλος, Χ. (2000). Οργανωμένο έγκλημα και Διεθνές Ποινικό Δίκαιο, σε: *Το Οργανωμένο Έγκλημα από τη Σκοπιά του Ποινικού Δικαίου*. Π.Ν. Σάκκουλας, Δίκαιο & Οικονομία.χ.τ.

Νάιντος Χ. Ειδικές ανακριτικές πράξεις: επίκαιρα ζητήματα. ΠοινΧρ ΕΖ. σ491.

Ορφανός, Σ. (2021). *Οργανωμένο Έγκλημα, Άρθρο 187ΠΚ. Δογματική και νομολογιακή προσέγγιση*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Οικονόμου, Α. (2005). Ρεμπέτικα, λαϊκά και σκυλάδικα: *Όρια και μετατοπίσεις στην πρόσληψη της λαϊκής μουσικής του 20ου αιώνα*. Δοκιμές, Τεύχ. 13-14. (σσ. 361-398)

Παπαδαμάκης, Α. (2019) Ποινική Δικονομία, Η δομή της ποινικής δίκης: *Θεωρία-Πράξη-Νομολογία..* Αθήνα – Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας Α.Ε

Παπαδαμάκης, Α (2010) Ποινική Δικονομία, Ανακριτική διείσδυση: όρια και υπερβάσει.

Παπανικολάου, Α. (2013). Ανακριτική διείσδυση και αστυνομική παγίδευση. *Μια προσέγγιση του ζητήματος ιδίως σε αξιόποινες πράξεις του νόμου περί ναρκωτικών*. Εκδόσεις Σάκκουλα.

Παπαχαράλαμπος, Χ.(1998). Εννοιολόγηση του Οργανωμένου Εγκλήματος –Διεθνής Νομοθέτηση –Στάση της Ελληνικής Έννομης Τάξης. (σσ 688-689). Ε΄ Μελέτες- Άρθρα. *Ποινική Δικαιοσύνη* 7.

Παπαχαράλαμπος, Χ. (2003). Η εξιχνίαση του οργανωμένου εγκλήματος. «*Η προβληματική των ειδικών ανακριτικών τεχνικών*». Στο Α. Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου «*Δικαιώματα του Ανθρώπου, Έγκλημα, Αντεγκληματική Πολιτική*». Β΄, Αθήνα/Βρυξέλλες

Παύλου, Κ. Σ. (2015). *Η μαγνητοφώνηση τηλεφωνικών συνδιαλέξεων υπόπτων από τις αρχές. Θεσμικό Πλαίσιο, δικαιοκρατικά όρια, πρακτικές στρεβλώσεις και εκτροπές. Μια πρώτη καταγραφή προβλημάτων και σκέψεων.*(σσ. 161-166) Ποινικά Χρονικά.

Ριζάβα Φ. (2012). *Οργανωμένο Έγκλημα: Θεωρητική προσέγγιση, κατ' άρθρον ερμηνεία και νομολογική αντιμετώπιση*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Σάμιος, Θ. (2001). Ανακριτικές πράξεις επί εγκληματικών οργανώσεων, (σ. 1034-1044) Ποινικά Χρονικά, 2001.

Σπινέλλης, Δ. (2013). *Η εγκληματικότητα των πολιτικών στην εξουσία ή εγκληματικότητα του ψηλού καπέλου*. Ποινικά Χρονικά, σ. 4-13.

Σταμούλη, Ε. (2016). Οργανωμένο έγκλημα και οικονομική κρίση: τάσεις και μεταβολές. Στο Γασπαρινάτου, Μ. (Επιμ.) *Έγκλημα και ποινική καταστολή σε εποχή κρίσης*. Τιμητικός τόμος για τον καθηγητή Νέστορα Κουράκη. Α΄ Τόμος. Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα.

Σταμούλη, Ε. (2019). Οργανωμένο έγκλημα, παράνομες αγορές και διαφθορά στην Ελλάδα. Στο Σ. Βιδάλη, Ν. Χ. Κουλούρης, & Χ. Παπαχαλαράμπους (Επιμ.), *Εγκλήματα των ισχυρών: Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα* (σσ.231-238). Αθήνα:ΕΑΠ.

Στεργιούλης, Ε. (2003). *Η Ευρωπαϊκή Αστυνομική Υπηρεσία Europol*. Αθήνα:Νομική Βιβλιοθήκη.

Συμεωνίδου-Καστανίδου, Ε. (2001). *Η Αστυνομική Διείσδυση-Κατά του θεσμού*. (σσ. 1604-1605). Πoin.Λογ 2001.

Συμεωνίδου - Καστανίδου, Ε. (2006). *Για ένα νέο ορισμό του οργανωμένου εγκλήματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση*. (σ.865) Ποινικά Χρονικά.

Συμεωνίδου-Καστανίδου, Ε. (2007). Οργανωμένο έγκλημα και τρομοκρατία. *Σύγχρονες εξελίξεις στην ευρωπαϊκή και διεθνή έννομη τάξη*. Αθήνα-Θεσσαλονίκη. Εκδόσεις: Σάκκουλα.

Τζαννετής, Β.Α. (2018). Η Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας (ενσωμάτωση της Οδηγίας 2014/41/ΕΕ ΜΕ ΤΟ ν. 4489/2017 (σσ. 81-92). Τεύχος 2. Ποινικά Χρονικά ΞΗ/2018.

Τσιτλακίδου, Ε. (2016). *Ειδικές Ανακριτικές Πράξεις Άρθρο 253 Α ΚΠΔ*. (Διπλωματική Εργασία). Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο, Κομοτηνή

Τσουραμάνης, Χ. (2016). Δυσμενείς οικονομικές συνθήκες και Εγκληματικότητα. Στο Μ. Γασπαρινάτου, (επιμ.), *Έγκλημα και Ποινική Καταστολή σε εποχή Κρίσης- Τιμητικός Τόμος για τον Καθηγητή Νέστορα Κουράκη* (σσ. 54-65). Αθήνα: Εκδόσεις Α.Ν. Σάκκουλας.

Φαρσεδάκης, Ι. (2005). *Στοιχεία Εγκληματολογίας*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Χλούπης, Γ. (2019). Το θεσμικό πλαίσιο της αντιμετώπισης του υπερεθνικού οργανωμένου εγκλήματος. Στο Σ. Βιδάλη, Ν. Κουλούρης & Χ. Παπαχαλαράμπους, (Επιμ.) *Διαφθορά, Οικονομικό και Οργανωμένο Έγκλημα* (σσ.280-282, 288-291). Αθήνα: Εκδόσεις ΕΑΠ.

Χλούπης, Γ. (2020). Το άρθρο 187. *Οι Περιπέτειες μιας Εγκληματικής Οργάνωσης*. (σσ. 537-540). Αθήνα: Ποινική Δικαιοσύνη.

Νομολογία

N. 1729/1987 (Φ.Ε.Κ. Α 144/7.8.1987)

N. 1916/1990 (Φ.Ε.Κ. Α 187/28.12.1990)

N. 2168/1993 (Φ.Ε.Κ. Α 147/3.9.1993)

N. 2145/1993 (Φ.Ε.Κ. Α 88/28.5.1993)

N. 2225/1994 Παρ. 9 εδ. α' άρ. 5 Μετά τη λήξη του μμέτρου της άρσης και υπό την αναγκαία προϋπόθεση ότι δεν διακυβεύεται ο σκοπός για τον οποίο διατάχθηκε, μπορεί η σχετική επιτροπή να αποφασίζει τη γνωστοποίηση της επιβολής του στους θιγόμενους»

N. 2331/1995 (Φ.Ε.Κ. Α 173/24.8.1995)

N. 2928/2001 (ΦΕΚ 141/Α/27-6-2001)

N.3251/2004 (ΦΕΚ Α 127/9-7-2004)

N.3875/2010 (ΦΕΚ Α 158/20.09.2010)

Ποινικά Χρονικά 6/2015, σσ. 486-487

Ποινικός Κώδικας, Άρθρο 187 παρ. 1 Π.Κ

N. 4619/2019 (Τεύχος Α' 95/11.06.2019)

Απόφαση Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα 147/2001, ΠοινΔικ 2002, σελ. 37

Αιτιολογική έκθεση στο σχέδιο νόμου κύρωση νέου Ποινικού Κώδικα, Ν. 4619/2019 , σελ 42

Αιτιολογική Έκθεση στο σχέδιο νόμου «Κύρωση του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας» σ. 76

Βιβλιογραφικές Αναφορές Ξενόγλωσσες

Antonopoulos, G.A., (2009). “Are the «others’» coming?” Evidence on “alien conspiracy” from three illegal markets in Greece. *Crime, Law and Social Change*, (pp. 475-493). Vol 52 (No 5).

Willebois, E. van der Does de, Halter E. M., Harrison R. A., Park W. Ji & Sharman J. C. (2011). *The Puppet Masters: How the Corrupt Use Legal Structures to Hide Stolen Assets and What to Do About It*. The World Bank, Washinton DC.

Bezlov, T & Gounev, P. (2012). Organised crime, corruption and public bodies. In P. Gounev, & V. Ruggiero (Eds.), *Corruption and Organized Crime in Europe: Illegal Partnerships*. (pp. 32-54) Routledge, Talyor and Francis Group,. London and New York.

Chambliss, W. (1978). *On the Take: From Petty Crooks to Presidents*. Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press, p.224.

Chambliss, W.(1975). *Toward a political economy of crime*. Theory and Society, 2(2) (pp.157-167).

Charalampous, I.(2012). *Business crime in Greece: employment offences in third sector companies*. PhD thesis,(p.40) Middlesex University.

Croall, H. (2001). *Understanding white collar crime*. Buckingham: Open University Press.

Friedrichs, D. O. (2007). White-Collar Crime in a Postmodern, Globalized World. In Pontell, & Geis G. (Eds), *International Handbook of White-Collar and Corporate Crime*. (pp.163-184). Springer, Boston, MA 2007.

Green, P & Ward, T. (2004). *State Crime: Governments, Violence and Corruption*. Pluto Press, London - Sterling, Virginia.

Hirschfel, K. (2015). *Gangster States. Organizes Crime, Kleptocracy and Political Collapse*. Palgrave Macmilan.

Paoli, L & Tom Vander Beken (2014). Organized Crime: A Contested Concept. In L. Paoli (Eds.), *The Oxford Handbook of Organised Crime* (pp. 13-31). New York: Oxford University Press.

Michalowski RJ & Kramer RC. (2007). State-Corporate Crime and Criminological Inquiry. In H. N. Pontell, & G. Geis (Eds.), *International Handbook of White-Collar and Corporate Crime* (pp. 200-219). Springer, Boston, MA 2007.

Quinney, E. R. (1970). *The social reality of crime*. Boston: Little, Brown & Company.

Ruggiero, V. (2000). *Crime and Markets. Essays in Anti- Criminology*. Oxford: Oxford University Press.

Ruggiero, V. (2012). Introduction: The organization of crime. In P. Gounev, & V. Ruggiero (Eds), *Corruption and Organized Crime in Europe: Illegal partnerships*. Routledge. (pp.6-9) London and New York.

Ruggiero, V. (2017). *Dirty Money. On Financial Delinquency*. Oxford: Oxford University Press. United Nations. (2004). United Nations Convention Against Transnational Organized Crime And The Protocols Thereto. Vienna: United Nations Office On Drugs And Crime.

Sutherland, E. (1940). White collar criminality. American Sociological Review, 5(1), pp.11-12

Von Lampe, K. (2015). *Organized crime: analyzing illegal activities, criminal structures, and extra-legal governance*. Sage Publications. p11

Von Lampe, K. (2016). *Organized crime: analyzing illegal activities, criminal structures, and extra-legal governance*. p. 7

Weigend, T.(2000), Το οργανωμένο έγκλημα από τη σκοπιά του Ποινικού Δικαίου. Στο Οργανωμένο Έγκλημα από τη Σκοπιά του Ποινικού Δικαίου, Πρακτικά Ζ' Πανελληνίου Συνεδρίου. Π.Ν. Σάκκουλας. σσ. 3-5

Ηλεκτρονικές πηγές (Ελληνόγλωσσες)

Βαρελάς, Δ. (2021). *Η συναυτουργία (45 ΠΚ) στη νομολογία του Αρείου Πάγου με τον νέο ΠΚ*. Ανακτήθηκε 06 Απριλίου 2024 από <https://www.nb.org/blog/post/i-sunautourgia-stin-nomologia-tou-areiou-pagou-me-ton-neo-pk>.

Ελλάς, (2020). Έκθεση για το Σοβαρό & Οργανωμένο Έγκλημα στην Ελλάδα. Αθήνα: Ανοικτή Έκδοση 2022. Ανακτήθηκε την 19/5/2024 από <https://www.astynomia.gr/file/2022/12/28062022ekthesiorganwmenou2022.pdf>

Θεοδωρίδου, Χ. (2020). Ανακριτική Διείσδυση: Τα Ρευστά Όρια Με Την Αστυνομική Παγίδευση. Ανακτήθηκε 20/4/2024: <http://www.justina.gr>

Λυδάκης, Ε. (2020). Το οργανωμένο έγκλημα. Έννοια, χαρακτηριστικά, αντιμετώπιση. Ανακτήθηκε την 20 Μαρτίου 2024, από http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=2481&Itemid=400&lang

Σάμιος, Θ. (2019). Αιτιολογική Έκθεση του Ν. 4619/2019 άρθρο 187, 4^{ος} Ποινικός Κώδικας. 21η Έκδοση. Αθήνα: Π.Ν. Σάκουλας, Ανακτήθηκε την 1 Μαρτίου 2024 από <https://www.lawspot.gr/nomikes-pliories/nomothesia/nomos-3875-2010>

ΣΟΔΝ-ΕΜΠ (2017). Ετήσια Έκθεση του ΣΟΔΝ-ΕΜΠ για τα Ναρκωτικά στην Ελλάδα. [pdf]. Ανακτήθηκε την 27 Απριλίου 2024, από <https://www.astynomia.gr/file/2009/12/2017-sodn.pdf>

Στεργιούλης, Ε. (2021). Όψεις του οργανωμένου εγκλήματος στην Ελλάδα και στην Ευρώπη. *Crime Times*, τευχ. 15. Ανακτήθηκε 15 Μαΐου, 2022, από

<https://www.crimetimes.gr/%CF%8C%CF%88%CE%B5%CE%B9%CF%82-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%BF%CF%81%CE%B3%CE%B1%CE%BD%CF%89%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CE%BF%CF%85-%CE%B5%CE%B3%CE%BA%CE%BB%CE%AE%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%82-%CF%83>. Τα ιστορικά κέντρα διασκέδασης της Αθήνας, (2019). Πάλκο. Ανακτήθηκε 10 Φεβρουαρίου 2024 από <https://palko.gr/ta-istorika-kentra-diskedasis-tis-athinas>.

Φιλάνδρας, Κ. (2020). *Η έννοια του προβοκάτορα στο ποινικό δίκαιο*. Ανακτήθηκε στις 1 Απριλίου, 2024, από <https://www.mcaounilaw.gr>.

Ηλεκτρονικές πηγές (Ξενόγλωσσες)

Cullen, F. T., & Wilcox, P. (2010). Bonger, Willem: capitalism and crime. In Encyclopedia of criminological theory (Vol. 1, pp. 99-100). SAGE Publications, Inc. Ανακτήθηκε την 20 Φεβρουαρίου από <https://dx.doi.org/10.4135/9781412959193.n27>

Margarita, G., Stamouli I. & Vidali S. (2016). Extortion in Greece. In Andrey Nonchev, Ognian Shentov, & Boyko Todorov (Eds.) *Extortion racketeering in the EU: Vulnerability Factors* (Center for the Study of Democracy). Ανακτήθηκε την 03 Μαρτίου 2024 από https://csd.bg/fileadmin/user_upload/publications_library/files/old_reinserted/02EN_2_2_2867.pdf.

Sutherland, E. (1944). Is "White Collar Crime" Crime? American Sociological Review, 10 (2), 132-139. <https://doi.org/10.2307/2085628>

Word help - Getting started with Word 2016. (29 Αυγούστου 2016). Ανακτήθηκε την 5 Μαρτίου 2024 από <https://support.office.com/en-us/word>

Wozniak, J. F., Cullen, F. T., & Platt, T. (2015). Richard Quinney's "The Social Reality of Crime": A Marked Departure from and Reinterpretation of Traditional Criminology. *Social Justice*, 41(3 (137)), pp. 209. Ανακτήθηκε την 05 Φεβρουαρίου από <http://www.jstor.org/stable/24361640>

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.